

<p>Logotyp</p>	<p>Nazwa instytucji</p> <p>Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii</p> <p>Ustroń 1939 – 1945. Przyczynek do dziejów ludności miasta w okresie wojny i okupacji</p>		
<p>Ilość stron oryginału</p> <p>111</p>	<p>Ilość skanów</p> <p>111</p>	<p>Liczba plików publikacji</p> <p>225</p>
<p>Autor</p> <p>Pilch Józef</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny</p> <p>Związek Bojowników o Wolność i</p>	<p>Skan okładki</p>
<p>Miejsce wydania</p> <p>Ustroń</p>	<p>Rok wydania / Data powstania</p> <p>1978</p>	
<p>Sygnatura</p> <p>---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.)</p> <p>Książka</p>	
<p>Wymiary (wys x szer)</p> <p>20,4x14,4</p>	<p>Stan zachowania</p> <p>---</p>	
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce)</p> <p>XX wiek, II wojna światowa, Józef Pilch, Ustroń</p>		<p>Charakterystyka skanowanego obiektu</p> <p>Historia Ustronia w okresie 1939 - 1945</p>
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuźnia, letnicy itp.)</p> <p>Okupacja, Ruch Oporu, Ofiary III Rzeszy</p>		
<p>Prawa autorskie</p> <p>---</p>		

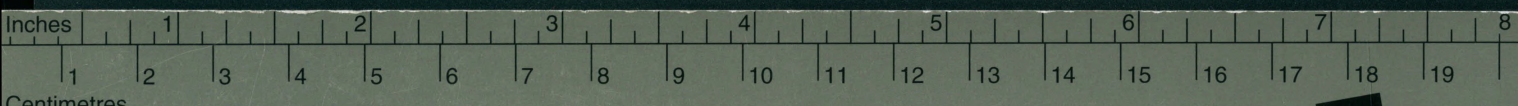
R **G** **B**

Grey Scale #13

C **M** **Y** **K**

DANES-PICTA.COM

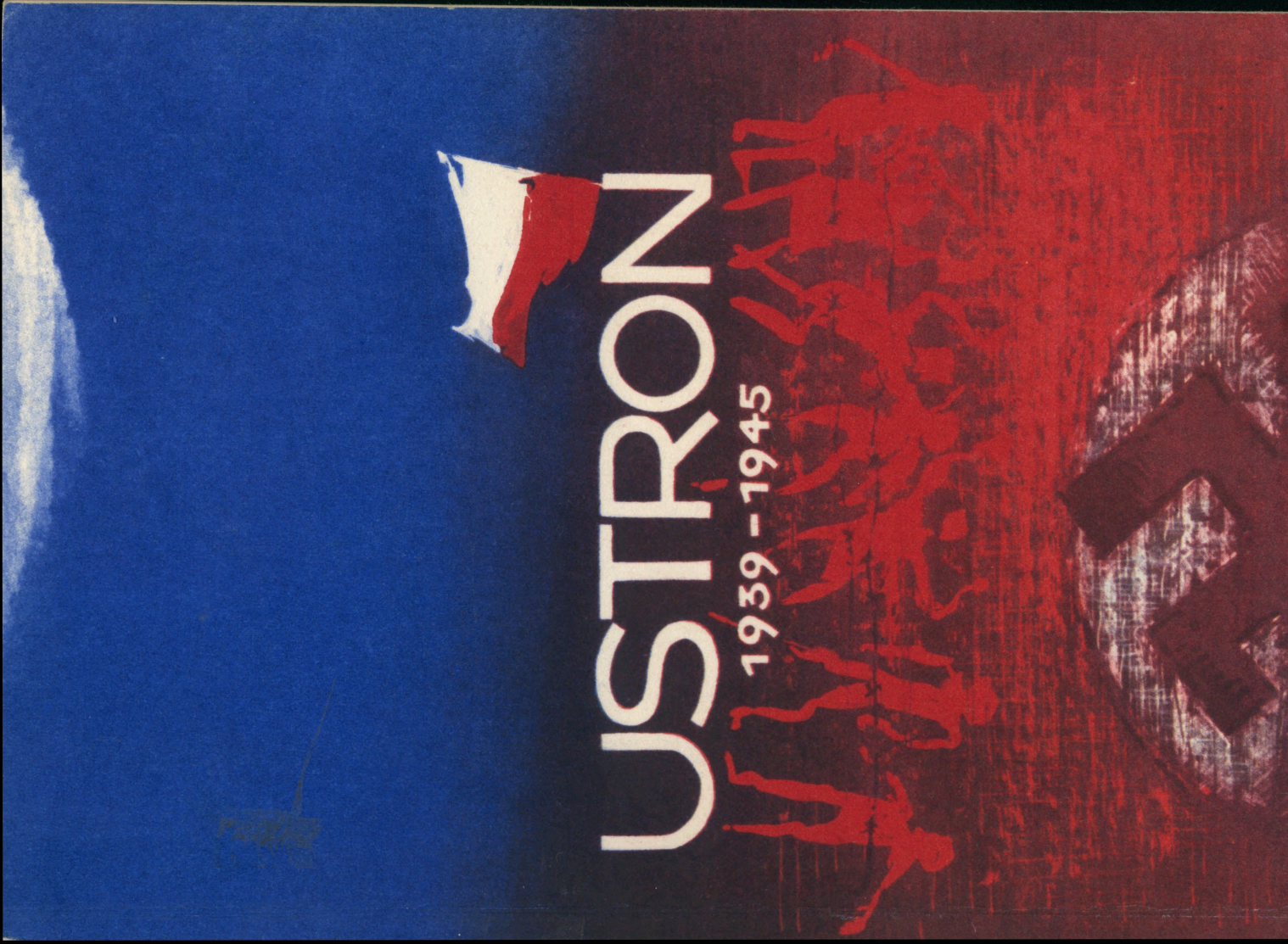
A 1 2 3 4 5 6 **M** 8 9 10 11 12 13 14 15 **B** 17 18 19

Colour Chart #13

DANES-PICTA.COM

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

**„ŁATWO JEST MÓWIĆ O POLSCE
TRUDNIEJ DLA NIEJ PRACOWAĆ
JESZCZE TRUDNIEJ UMRZEĆ
A NAJTRUDNIEJ CIERPIEĆ”.**

Napis nieznanego więźnia, wryty
na ścianie hitlerowskiej katowni
w Alei Szucha w Warszawie.

JÓZEF PILCH

USTROŃ 1939 — 1945

(Przyczynek do dziejów ludności miasta
w okresie wojny i okupacji).

Wydanie drugie poprawione i rozszerzone

Wydawca: Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
Koło w Ustroniu

1978

Okładkę projektował
mgr Karol Kubala

Praca Józefa Pilcha, którą przekazujemy do rąk czytelników interesujących się losem Polaków w latach 1939—1945 na terenie Ustronia, stanowi rozszerzoną i uzupełnioną wersję broszury wydanej w roku 1970 pod tytułem „Przyczynek do dziejów Ustronia z lat 1939—1945” w formie powielonej w ilości 200 egzemplarzy.

Stosunkowo duże zainteresowanie tą pozycją władz i mieszkańców Ustronia, oraz wypowiedzi prasy po pierwszym jej wydaniu, zdecydowały o wznowieniu jej drukiem pod zmienionym tytułem.

Za podjęcie tej inicjatywy jesteśmy wdzięczni tym wszystkim, którzy nas do wydania broszury dopingowali, a tym samym przyczynili się do utrwalenia pamięci tych co polegli, czy też cierpieli za wielką sprawę od tych, co dzięki nim żyją i cieszą się naszą Ludową Ojczyzną — a równocześnie do wypełnienia luki w historii z tamtych lat, która w niedługim czasie nie będzie już możliwa do odrobienia.

ZARZĄD MIEJSKIEGO KOŁA
ZBoWiD
W USTRONIU

SŁOWO WSTĘPNE

Głównie trzy powszechnie znane ośrodki górskie i ośrodki góralskie na Śląsku Cieszyńskim zapisały się złotymi zgłoskami w dziejach polskiego ruchu oporu w okresie okupacji. Brenna, Istebna i Ustroń. Tej ostatniej miejscowości poświęcił swą pracę Józef Pilch. Po jej przeczytaniu nie trudno się zorientować, ile wysiłku włożył autor w zebranie tak wartościowego i stosunkowo obfitego materiału, szczególnie gdy chodzi o listę strat ludzkich, która chroni od zapomnienia tych, którzy życie swe oddali na rzecz wielkiej sprawy, sprawy walki z okupantem.

Autor pracy nie ograniczył się jednak do przedstawienia wydarzeń w Ustroniu w latach 1939—1945. W uwagach wstępnych przypomniał niektóre zapomniane czy nawet nieznanne, ważne fakty z polskiej przeszłości Ustronia, zwłaszcza tej dawniejszej.

Właściwą treść pracy Józefa Pilcha stanowią dwa zagadnienia naczelne: 1) antypolska akcja okupanta, 2) przejawy polskiego ruchu oporu w jego tak bardzo zróżnicowanych formach. Omawiając zagadnienie pierwsze, dał autor w pierwszym rzędzie szczegółowy rzut oka na niemiecką akcję terrorystyczną i eksterminacyjną, akcję nie cofającą się przed użyciem najbardziej zbrodniczych środków, rezultatem której były tak liczne ofiary ludzkie. Omówił walkę okupanta ze wszystkim, co polskie, a szczególnie z wszelkimi przejawami kultury polskiej, z jejabytkami i pamiątkami, z językiem i słowem polskim, a zwłaszcza z książką polską, którą niszczone z szczególnym zapamiętaniem. W tym względzie daje autor bezcenny wykaz zniszczonych bibliotek publicznych i częściowo prywatnych.

Jak na terenie całego okupowanego kraju, podobnie w Ustroniu główny nurt akcji polskiej, skierowany przeciw wrogowi, stanowił zbrojny ruch oporu. Działy i walczyły na terenie Ustronia

różne formacje wojskowe, ale wszystkim przyświecał jeden zasadniczy cel: walka z wrogiem i służba ojczyźnie.

Jest faktem, że na terenach wcielonych do Rzeszy polski ruch oporu i polskie życie konspiracyjne nie mogły przybrać tak różnorodnych form jak na terenie Generalnej Gubernii, gdyż nie było to możliwe wskutek zupełnie odmiennych warunków i sytuacji wytworzonej przez okupanta. Tym niemniej przejawy polskiego życia organizacyjnego, konspiracyjnego na terenach wcielonych do Rzeszy nie ograniczały się wyłącznie do akcji zbrojnej, ale znalazły również swój wyraz w innych formach. Tak było właśnie w Ustroniu, jak to wynika z pracy Józefa Pilcha.

Pisząc słowo wstępne do tej wartościowej i z dużym wysiłkiem wykonanej pracy, nie podobna nie dorzucić kilka słów o jej autorze. Józef Pilch jest samoukiem wysokiej klasy. W tym wypadku jest godnym następcą wielkiego Ustroniaka Jana Wantuły, którego był serdecznym przyjacielem i powiernikiem. Jest również wybitnym bibliofilem, gorącym miłośnikiem książki. Pole działalności ogarniał zawsze rozległe. Od wczesnej młodości należał do czołowych działaczy Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno Oświatowego „Siła”, był członkiem PPS i Organizacji Młodzieży TUR. Wcześniej podjął też działalność w spółdzielczości, w której pracuje do chwili obecnej. Posiada także pokaźny dorobek pisarski jako historyk — amator, w ramach którego niniejsza praca stanowi poważną pozycję.

Praca Józefa Pilcha dowodzi ponad wszelką wątpliwość, że polska akcja konspiracyjna, polski ruch oporu w okresie okupacji stanowiły na Śląsku zjawisko spontaniczne, samorodne, wyrosłe z nieodpartej potrzeby walki z najeżdźcą i z patriotycznego poczucia obowiązku służby Ludowej Ojczyźnie.

Oby ta praca, godna opublikowania, stanowiła jak najlepszą zachętę dla innych ośrodków oraz innych autorów.

Ustroń jest jedną z tych miejscowości, która wydała wielu wybitnych działaczy narodowych i społecznych. W Ustroniu działał wybitny pomolog ks. Karol Kotschy, który już w r. 1844 wydał — między innymi wydawnictwami — polską książkę p.t. Książeczka o sadach i owocu. Z Ustronia pochodził Jan Śliwka, słusznie nazywany pionierem szkolnictwa polskiego na Śląsku, który w r. 1852 wydał pierwszy podręcznik polski dla szkół powszechnych Śląska Cieszyńskiego. Nieprzeciętną rolę w budzeniu ducha narodowego odegrał kierownik szkoły w Ustroniu Jerzy Michejda. Zasiadał on we władzach samorządowych tej gminy i niezmiernie walczył o język polski w szkołach, urzędach i gminie. Dzięki kierownikowi szkoły Michejdzie od dnia 18 grudnia 1897 rozpoczęto pisać wszystkie protokoły z posiedzeń Wydziału Gminnego, Rady Gminnej oraz Rady Szkolnej w dwu językach tj. w niemieckim i polskim. Jerzy Michejda z Ustronia i Jerzy Kubisz z Wisły założyli w r. 1888 Polskie Kółko Pedagogiczne, które pierwszą swoją siedzibę znalazło w Ustroniu i tutaj też redagowano pierwsze numery miesięcznika Pedagogicznego. W Ustroniu działał nauczyciel Jan Drózd, zamiłowany sadownik i pomolog, który wspólnie z innymi założył w r. 1875 tak zwane „Kasyno Rolnicze”, dla którego statut został wydrukowany w poprawnym języku polskim. Tu wreszcie działali: burmistrz Andrzej Broda, ks. Jerzy Janik, Paweł Matula, Jerzy Lazar, wybitnie zasłużony pisarz ludowy Jan Wantuła i wielu innych, którzy w ostatnich latach ubiegłego stulecia budzili ducha narodowego, nie tylko na terenie naszego Ustronia, ale swoją działalnością promieniowali na inne miejscowości Śląska Cieszyńskiego.

Patriotyzm ustroniaków kształtował się również w licznych organizacjach politycznych, społecznych i młodzieżowych działających na tym terenie przed pierwszą wojną światową i w okresie międzywojennym. Należy do nich zaliczyć: Polską Partię Socjalistyczną, Polskie Stronnictwo Ludowe, Robotnicze Stowarzy-

szenie Kulturalno Oświatowe „Siła”, Polski Związek Zachodni, Związek Harcerstwa Polskiego, Macierz Szkolną, Związek Polskiej Młodzieży Ewangelickiej, Związek Młodzieży Katolickiej, oraz inne mniejsze organizacje polityczne, społeczne i młodzieżowe.

Rok 1939 zapowiadał się na ogół w Ustroniu spokojnie. Mimo narastającego niebezpieczeństwa wojny i zbliżającego się konfliktu zbrojnego z Niemcami, większość mieszkańców nie mogła uwierzyć w wybuch wojny. Jedynie ludzie o lewicowych przekonaniach t.j. socjaliści i częściowo ludowcy informowani przez swoich przywódców politycznych oraz przez prasę, która przez wiele lat wskazywała na grożące niebezpieczeństwo niemieckiego faszystwu, liczyli się z możliwością wybuchu wojny. Dopiero od marca 1939 r. również działacze obozu rządowego zaczęli zmieniać swoje dotychczasowe poglądy i zauważać niebezpieczeństwo ze strony hitlerowskich Niemiec. Mimo wszystko nagły wybuch wojny w dniu 1 września 1939 r. stanowił zaskoczenie dla ludności Ustronia. Przed jego zajęciem przez wojska niemieckie część ludności polskiej opuściła miejscowość. Jedni podążali na wschód z zamiarem dołączenia do oddziałów wojska polskiego, drudzy z obawy przed represjami ze strony wroga, inni wreszcie w nadziei, że przydadzą się Polsce na terenach nie zajętych przez wroga. Wszyscy byli ożywieni żywiołowym patriotyzmem. Urzędy państwowe ewakuowano w ostatnich dniach sierpnia. W dniu 2 września 1939 r. w godzinach rannych został Ustronь zajęty przez armię niemiecką i znalazł się pod władzą okupanta. Teraz dopiero przekonano się, że znaleźli się w Ustroniu — chociaż nie-licznie — zdrajcy, którzy owacyjnie witali wkraczające wojska niemieckie i natychmiast w ich oknach i na domach pojawiły się czerwone flagi ze swastyką. Tym zamaskowanym dotąd hitlerowcom przewodzili: kupiec Hubert Machanek, restaurator Herman Kudzia z przeważającą częścią urzędników fabrycznych z Pawłem Birkhanem, Emilem Hellerem, Franciszkiem Moskałą i Pawłem Cywką na czele. Zdarzały się również wypadki, zwłaszcza w tym pierwszym okresie, naiwności połączonej z obojętnością narodową, dające częściowo wiarę propagandzie niemieckiej. Na przykład okupant starał się pozyskać obywateli wyznania ewangelickiego, propagandą, że Polska katolicka miała wywieźć wszyst-

kich obywateli wyznania ewangelickiego na Wołyń. Już w miesiącu października 1939 r. Niemcy sami zadali swoim postępowaniem kłam tej tezie propagandowej. Charakterystycznym przykładem obojętności narodowej było następujące wydarzenie: do sklepu spółdzielni przychodzi kobieta z słowami „haj hitler” i równocześnie pyta „ni mają tam panoczku jeszcze kąsek dobrego polskiego mydła?”.

Jeszcze we wrześniu zaczęli powracać do Ustronia uchodźcy. Zbiedzeni z ciężkiej wędrownki znajdowali niejednokrotnie mieszkanie zajęte lub ograbione przez Niemców. Wszystkim zgłaszającym zapowiadano, że nie wiadomo, czy otrzymają zezwolenie na stały pobyt. Poza tym wszyscy powracający w strony rodzinne musieli przez pewien okres czasu codziennie, a niektórzy nawet trzy razy dziennie meldować się na policji.

Nastąpiły również pierwsze aresztowania. Dotknęły one między innymi kierownika szkoły Pawła Lipowczana, Henryka Lupinka, Leona Kobarskiego i Antoniego Natanka.

Po okresie wstępnego terroru i pierwszych aresztowań zarządzono, że wszyscy muszą oddać aparaty radiowe. Ludność odnosiła je do ratusza. Równocześnie podano do wiadomości, że do oddania aparatu radiowego nie jest zobowiązany ten, kto rejestrując go (obowiązywała nowa rejestracja) oświadczy równocześnie, że jest Niemcem. Następną próbą, przez którą musiała przejść ludność polska, stanowił policyjny spis ludności tzw. „Anmeldung für polizeiliche Einwohnerfassung”. Polegał on na sporządzeniu dwujęzycznych dowodów tożsamości z odciskiem palca składanym zamiast fotografii na druku rejestracyjnym. Najważniejszą pozycją była rubryka 7 „Volkszugehörigkeit” — narodowość. W czasie przeprowadzania spisu uprawiano perfidną akcję propagandową, doradzając opornym podawanie narodowości śląskiej.

Akcja palcówki odbyła się w Ustroniu w dniu 17 grudnia 1939 r. w ratuszu i w szkole nr 2. Już przedtem agitatorzy niemieccy chodzili po domach, rzekomo pomóc wypełnić odcisk palca. Wówczas wychodziła goła prawda, bo jeżeli człowiek się przyznał, że jest „Ślązak”, wówczas często agitator dopisywał „deutsch” tłumacząc, że samej narodowości śląskiej podawać nie można. Poza tym prowadzono głośną propagandę, że kto poda narodowość

polską, będzie wywieziony do Niemiec i wywłaszczony z własnego gospodarstwa. Tak zwana palcówka odbywała się w Ustroniu w atmosferze przymusu, gdyż odnośny urzędnik nieraz w obecności funkcjonariusza policji wyjaśniał robotnikowi czy chłopu, że źle wypełnił rubrykę 7, gdyż nie jest Polakiem tylko Ślązakiem i sam ją poprawiał na wypełnionym już druku. Trzeba było mieć sporą dozę odwagi, aby tłumaczyć urzędnikowi, że nie ma żadnej narodowości śląskiej i przedstawić zdecydowanie swoje zdanie. Co najważniejsze, wszystkie dowody tożsamości z podaną narodowością śląską, zaliczano później już bez żadnej dyskusji do narodowości niemieckiej tłumacząc, że Śląsk zawsze należał do Austrii lub Niemiec.

Według szczegółowych wykazów spisowych sporządzonych przez władze niemieckie, Ustroń łącznie z Hermanicami i Lipowcem, które wówczas administracyjnie do niego należały, miał zdecydowanie polski charakter. Mimo nacisku okupanta na 7029 mieszkańców podlegających spisowi w wymienionych miejscowościach:

1543 osób to jest 21.96% podało wyraźnie narodowość polską,

5015 osób to jest 71.35% podało narodowość śląską,

5 osób to jest 0.07% podało narodowość czeską,

15 osób to jest 0.21% podało narodowości inne,

451 osób to jest 6.41% podało narodowość niemiecką.

Z powyższego wynika, że 6.598 osób podkreśliło swą odrębność narodową, a tylko 451 przyznało się do narodowości niemieckiej. Stanowi to zaledwie 6.41% ogółu mieszkańców podlegających spisowi, czyli 93.31% wypowiedziało się jawnie, czy w sposób zamaskowany po stronie polskiej. Palcówka byłaby zapewne faktem bez poważniejszego znaczenia politycznego, gdyby nie przewlekłe trwanie wojny i okupacji. W tej sytuacji palcówka stała się wstępem do dalszych aktów antypolskich, w pierwszym rzędzie do akcji tzw. „Volkslisty”.

O planach w rozwiązaniu sprawy narodowościowej na Śląsku Cieszyńskim dowiadujemy się z protokołu spisanego w dniu 13 lutego 1941 w Cieszynie przez dr. Reitera i przedstawiciela przemysłu niemieckiego Weresa, dotyczącego kwestii zapewnienia siły roboczej dla miejscowego przemysłu. Oto wyjątki z tego dokumentu: (w tłumaczeniu)

Punkt 4. W zaludnieniu wschodniego Śląska ludność niemiecka wykazuje stosunkowo drobny udział. Przeważa ludność nazywana Ślązacy i Polacy...

Punkt 5. Zamierza się wobec tego Polaków z wschodniego Śląska wysiedlić i rozdzielić na Rzeszę, oraz na Protektorat. Ślązaków należy również, o ile to będzie odpowiadało gospodarczo rozdzielić na tereny Rzeszy. Wysiedlenie ich jednak powinno się odbywać stopniowo tak by nie pozbywać miejscowych zakładów pracy siły roboczej. Więc wysiedlenie winno być dokonywane w miarę możliwości obsadzania stanowisk przez Niemców.

Władze niemieckie bardzo energicznie zmierzały do zmniejszenia liczby Polaków drogą rzekomo dobrowolnej, a potem już bez obstrukcji przymusowej wysyłki ludności zdolnej do pracy na teren Rzeszy niemieckiej. Szczególnie wielkie nasilenie presji niemieckiej w tym kierunku nastąpiło wiosną 1940 r. a do szczytu doszło ono z początkiem r. 1942. Przejawy polskości starał się okupant paraliżować wszelkimi środkami, a przede wszystkim drogą represji. Już w kwietniu 1940 r. doszło do masowej fali aresztowań, obejmującej w Ustroniu około 70-ciu Polaków. Akcją propagandową i terrorystyczną na szeroką skalę zastosowano w okresie tzw. „Volkslisty”, którą przeprowadzono w Ustroniu z początkiem 1942 r. Podobnie jak w momencie palcówki również w okresie „Volkslisty” Polacy, decydujący się na przyjęcie niemieckiej listy narodowościowej, brali głównie pod uwagę dobro rodziny, której byt chcieli zabezpieczyć, a nieraz ratować jej życie.

W czasie „Volkslisty” moment zastraszenia wystąpił o wiele jaskrawiej niż w okresie palcówki i za nieprzyjęcie niemieckiej listy narodowościowej wywożono nawet do obozów koncentracyjnych, czy też w okresie późniejszym rozstrzeliwano na terenie Ustronia. Terror i propaganda stosowana przez okupanta przechodziła wszelkie granice. Zdarzały się nawet wypadki pobierania krwi i stwierdzenia po jej zbadaniu, że to krew niemiecka.

Akcja terroru, zastosowana w czasie przeprowadzenia akcji „Volkslisty”, musiała dać rezultaty. Według pisma burmistrza ustronńskiego nr 102/9 z dnia 27 kwietnia 1943 r. ilość Polaków bez „Volkslisty” spadła z 1543 z roku 1939 do liczby 504 osób.

Oto treść wspomnianego pisma:

Ustron den 27 April 1943

Bürgermeister
Ortspolizeiverwalter
Ustron, O/S
nr. 102/9
An den
Herrn Landrat
in Teschen

Betr. Sofortige Einrichtung der Volkskartei.

Bezug: Verfügung vom 20. 4. 1943 Pol. 305 A.

Die Einwohnerzahl der Gemeinde Ustron der Bevölkerung von 5 bis 70 lebens-
jahr betragt 6004. Davon

männliche 2692

weibliche 2798

Schutzangehörige 514 (279 mänl. und 235 weibl.)

Die Handbucher „Die Volkskartei“ bestelle ich 2 Stuck.

Anlage:

	Deutsch		Pole
mannliche	2592	mannliche	274
weibliche	2698	weibliche	230

(w tłumaczeniu)

Burmistrz

Ustroń, dnia 27 kwietnia 1943

Zarządca Policji Miejscowej

Ustroń G/Sl.

Nr. 102/9

Do Pana
Starosty
w Cieszynie

Dotyczy: natychmiastowe sporządzenie kartoteki ludnościowej.

Podstawa: zarządzenie z 20. 4. 1943 r. Pol. 305 A.

Gmina Ustroń liczy 6004 mieszkańców licząc od 5 do 70 roku życia, z tego:

mężczyzn 2692

kobiet 2798

podopiecznych 514, z tego:

mężczyzn 279

kobiet 235

Zamawiam 2 sztuki: książki podręczne „kartoteka ludnościowa”.

załącznik:

	Niemców		Polaków
mężczyzn	2592	mężczyzn	274
kobiet	2698	kobiet	230

(podpis nieczytelny)

Kopię tego listu znaleziono w r. 1943 w Urzędzie Gminnym w Ustroniu. Obecnie znajduje się w zbiorach ob. Jastrzębia w Ustroniu.

Należy wyjaśnić, że nazwą „Schutzangehörige — podopieczni”, prawodawstwo III-ciej Rzeszy określało osoby nie posiadające „Volkslisty”.*

Trzeba jeszcze stwierdzić, że jak w okresie palcówki, tak i w latach późniejszych, ówczesne miarodajne czynniki zalecały przyjmowanie barwy ochronnej, a polskie radio z zagranicy nawoływało: „...maskujcie się, broncie frontu wewnętrznego wszelkimi siłami, starajcie się utrzymać na miejscu, nie pozwólcie się usunąć ze Śląska...”.

Poza nieprzebierającą w środkach akcją „Volkslisty”, aresztowaniami, wywozieniem na roboty przymusowe do Niemiec, wywłaszczaniem z domów i gospodarstw, dokonano wiele egzekucji na mieszkańcach Ustronia.

Największą egzekucją, najczarniejszym dniem okupacji, w którym Ustron ponosił największe ofiary był czwartek 9 listopada 1944 r. W ten pochmurny prawdziwie listopadowy poranek dokonano w Ustroniu niespotykanej w dziejach tej miejscowości zbrodni. W ciągu półtorej godziny wymordowano w nieludzki sposób 34 niewinnych ludzi, stałych mieszkańców Ustronia. Rozpoczęto o godzinie 4-tej rano, a przed 6-tą musiało być wszystko załatwione. Działano szybko, dokładnie, według z góry przygotowanego planu operacyjnego. Lista była już dawno przygotowana. Jak stwierdzono po wyzwoleniu z kopii tej listy, znajdowało się na niej nazwisko Józefa Szczepańskiego, który już od dłuższego czasu był wywieziony na roboty do Niemiec, czyli potwierdza się fakt, że okupant czekał tylko na najmniejszą okazję, by plan swój zrealizować. Z całej listy ocalał jedynie Stanisław Iwanek, który parę minut przed przyjściem Gestapa wyjechał na rowerze do pracy w Trzyńcu. Wśród rozstrzelanych znajdowało się 26 robotników, 2 rolników, 1 szewc, 1 listonosz, 1 kamieniarz,

* W związku z repatriacją ludności niemieckiej z innych terenów, jakiej Niemcy dokonali w czasie drugiej wojny światowej, około 500 repatriowanych Niemców, między innymi z Besarabii osiedlono w Ustroniu, przydzielając im mieszkania i gospodarstwa po Polakach.

1 przedwojenny student i 2 kobiety. Oprócz 34 Polaków, został rozstrzelany Ukraińiec Łukasz Harkawy. Ludzi rozstrzelowano bez wyboru, gdzie popadło, przy domu, przy drodze, pod płotem, pod drzewem... W całej akcji brały udział: policja, gestapo i trzej usłużni ustronscy pomocnicy to jest Karol Olek, Goryczka z Polany i Jan Lipowczan zwany „Peknym”. Przed rozpoczęciem egzekucji ekipa zbrodniarzy otrzymała do dyspozycji odpowiednią ilość napojów alkoholowych w restauracji hitlerowca Kudzi. Z zachowanych informacji wynika, że głównymi autorami listy straconych ofiar, mieli być kierownicy miejscowej fabryki tj. dyrektor Walter Fink, kierownik personalny Herman Kaufman i Emil Heller, którzy równocześnie przewodzili ustroniskim Niemcom.

Masakra miała być rzekomo odwetem. Ale za co? Za to, że partyzanci nieraz wystraszyli gorliwych SS-manów Kałużę, Birkhana, Moskałę, czy też za to, że w dniu 30 września 1944 r. ci sami partyzanci ubrali zwłoki i oddali salwę honorową swoim towarzyszom broni, którzy zginęli w walce z policją niemiecką? Czy dokonano chociażby pozorów jakiegoś śledztwa? Nie. Zresztą co by śledztwa wykazały? Przecież jedyną „zbrodnią” wielu ofiar było wyłącznie to, że nie przyjęli „Volkslisty”.*

Wdzięczność należy się tym, którzy uczcili pamięć tych ofiar nadaniem jednej z ulic Ustronia nazwy 9 Listopada.

Okupanci uważali, że zbrodnia ulegnie z biegiem czasu zapomnieniu i nie pozostawili po niej żadnej dokumentacji. W księdze zgonów za lata 1943—1944 prowadzonej w Urzędzie Stanu Cywilnego w Ustroniu, wszystkie osoby rozstrzelane w dniu 9 listopada 1944 wpisano pod datą 17 listopada na stronach od 83 do 117, podając przyczynę zgonu „Plötzlicher Herztod” (nagła śmierć sercowa).

Straszną tragedię przeżyła również w Ustroniu ludność żydowska, skazana z góry na zagładę w myśl ideologii hitlerowskiej. Jeżeli mit rasy germańskiej usprawiedliwiał barbarzyńskie napaści, grabieże, wysiedlenia, obozy śmierci i inne zbrodnie prze-

* W ówczesnym środowisku polskim w Ustroniu, pojawiła się opinia, że zamach na hitlerowca Franciszka Kałużę był czynem nieprzemyślanym, który przyczynił się do owej masowej egzekucji.

Wschon 15. November 1944.
Fabrikarbeiter Vincenz Stec

katholisch

geboren in Wschon, D. Ausmeisterstraße 9
am 9. September 1914 zwischen um 5 und 6 Uhr ~ Minuten

in Wschon, D. Ausmeisterstraße verstorben.

Die Verstorbene war geboren am 6. März 1892

Wschon

Standesamt: Katholisches Pfarramt, Wschon Nr. 12/M 294

Vater: Johann Stec, zuletzt wohnhaft in Wschon

Mutter: Hedwig Stec geborene Gernica, zuletzt wohnhaft

in Wschon

Die Verstorbene war ~~nicht~~ verheiratet mit Frau Stec

geborenen Latwela, wohnhaft in Wschon.

Eingetragen auf ~~mündliche~~ — schriftliche — Anzeige der Ortspolizei-
behörde in Wschon am 15. November 1944.

Die Anzeigende

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

Der Standesbeamte

Todesursache: *Köhlchen Herold*

Eheschließung des Verstorbenen am 1. 11. 1916 in Wschon

Standesamt: Katholisches Pfarramt Wschon Nr. 12/M 294

Fotokopia zapisu w księdze zgonów osób rozstrzelanych 9. XI. 1944

ciwko ludzkości, dopuszczał w pewnym stopniu istnienie „mniej wartościowych narodów” na przykład Słowian jako niewolników narodów panów, to ludność żydowską, jako rzekomych wrogów kultury aryjskiej skazywał na zupełną zagładę.

W niniejszym zestawieniu ofiar nie powinniśmy wobec tego pominąć tragedii ludności żydowskiej, której straszliwe losy rozgrywały się również na ziemi ustronińskiej i wielu obywateli poniosło śmierć z racji swego żydowskiego pochodzenia.

Po zajęciu Ustronia, mimo najróżniejszych szykan (noszenie opasek z gwiazdą syjońską, ograniczenie przydziałów żywności, zmuszanie do najcięższych i najgorszych robót) pozostawiono przez pewien okres czasu ludność żydowską na swoich miejscach. Z końcem 1939 r. wysiedlono jednak wszystkich Żydów ze swoich mieszkań na tzw. „Bretnerówkę” (obecnie ul. 22 Lipca 17), by później w r. 1940 przeprowadzić selekcję. Młodych i zupełnie zdrowych przeniesiono do obozu pracy w miejscowości Nisko nad Sanem, a kobiety oraz słabszych i starszych przewieziono do obozu pracy w Myszkowie i Zawierciu. Tam następowała dalsza selekcja. Niemiec tylko jednym ruchem palca wskazywał ludzi na obóz pracy lub do komór gazowych w Oświęcimiu. Większość z nich — jak twierdzą ci którzy przeżyli — zachowała postawę i pełną godność wobec hitlerowskich prześladowań. Niestety bliższych szczegółów w odniesieniu do tych spraw nie udało się zdobyć.

Głównym dowodem polskości Ustronia to ruch oporu. Mimo militarnej klęski, mimo krwawych rządów okupanta, patrioci polscy często zamaskowani pod tzw. narodowością śląską, podjęli organizowanie ruchu oporu. Akcję podziemną należałoby rozpatrywać w dwu płaszczyznach, to jest wojskową, czyli partyzancką w ściślejszym tego słowa znaczeniu, oraz działalność charytatywną, akcję propagandową i t.p.

Już na przełomie roku 1939—1940 zaczął się organizować na terenie powiatu cieszyńskiego i Ustronia polski ruch oporu. Zaczęli go organizować przede wszystkim ludzie „spaleni” w terenie, którym groziło aresztowanie i śmierć. Wielu ustroniaków z wszystkich prawie przedwojennych ugrupowań politycznych włączyło się w akcję podziemną i wstąpiło w szeregi oddziałów

partyzanckich. Szli z wiarą, że z ich wysiłku wyrośnie Polska. To był cel zasadniczy, któremu podporządkowano wszystkie inne.

W pierwszych dniach miesiąca maja 1940 r. odbyła się w mieszkaniu Karola Szrajbera, który przyjął pseudonim Jastrząb, pierwsza narada, w której uczestniczyli Józef Głajc, Klemens Starzyk, Emil Banach i trzech Pilchów. Na tym zebraniu powstała pierwsza ustronńska grupa partyzancka pod nazwą ZAG (Zwycięstwo Albo Grób). W pierwszych początkach zadania grupy ograniczyły się do zdobywania broni palnej, werbowania ludzi pewnych i gotowych do walki z okupantem, oraz śledzenia szpicliów i zdrajców.

W tym samym czasie zaczął organizować spośród działaczy P.P.S. drugą grupę Franciszek Zawada pseudonim Franek. Grupa ta nawiązała i starała się utrzymywać stale kontakty z kierownictwem Śląskiej Organizacji P.P.S. której przewodził Roman Motyka. Nawiązano kontakt z działaczami Cieszyna, Bielska i Zaolzia. W Ustroniu, jak notuje Motyka, konferencje konspiracyjne odbywały się w mieszkaniu Jerzego Cichego, na brzegach rzeki Wisły i w sąsiadujących górach. Działalność konspiracyjna ograniczała się początkowo do działalności propagandowo-samopomocowej, a w okresie późniejszym zajęła się tworzeniem organizacji wojskowej pod nazwą Gwardia Ludowa.

Na przełomie lat 1941—1942 grupa Jastrzębia i Zawady połączyły się w jedną organizację partyzancką. Grupa ta nawiązała i utrzymywała kontakty z byłymi działaczami K.P.P., a później P.P.R.

Partyzanci zbudowali na górze Czantorii, Równicy i Orłowej mieszkania w postaci wykopanych w ziemi bunkrów. Na terenie nizinnym Ustronia największy bunkier został wybudowany przez Karola Jastrzębia, Józefa Głajca i Michała Gomolę w gospodarstwie Janiny Żertkowej na Gojach. Był stale zamieszkały, w niektórych dniach w bunkrze i sąsiadującej z nim stodole znajdowało się do 40 partyzantów z Ustronia, a nawet z Brennej. Drugi bunkier nizinny znajdował się u Michała Gluzy za Wisłą (obecnie ul. Gwardii Ludowej), zajmowany przeważnie przez ludzi z grupy Zawady.

Pierwszym łącznikiem między kierownictwem Gwardii Ludowej na Śląsku, do którego należeli Roman Motyka, Roman Sta-

choń i Stefan Kramorz była Helena Urbańska, a od r. 1942 Irena Pawluk pseudonim Justyna z miejscowości Lutynia na Zaolziu) (obecnie zamieszkała w Karwinie). Oto wyjątek z relacji Pawlukowej na temat pracy w ruchu oporu: „...Po zajęciu Zaolzia przez Niemców organizował towarzysz Roman Motyka wspólnie z działaczami socjalistycznymi nielegalną Polską Partię Socjalistyczną. Zostałam zwerbowana otrzymując pseudonim Justyna. Jako łączniczka wyjeżdżałam i kontaktowałam się z Romanem Motyką, Romanem Stachoniem i Stefanem Kramorzem. Po przejściu do podziemia byłam nadal łączniczką, utrzymując łączność do sierpnia 1944 r. z następującymi centrami organizacyjnymi: w Ustroniu z Franciszkiem Zawadą, w Trzyńcu z Piotrem Kornutą, w Karwinie z Karolem Kubicą, w Bielsku z Janem Wiznerem, w Kończycach z Bolesławem Smelikiem, oraz spotykałam się z Janem Mazurem, Henrykiem Hrabcem i innymi działaczami socjalistycznymi Zaolzia.”

Formacje zbrojne Gwardii Ludowej oparte były na systemie trójkowym. Początkowo jak kreśli Roman Motyka, utrzymywano jedynie luźny kontakt z Związkiem Walki Zbrojnej. Z chwilą utworzenia Armii Krajowej nawiązano z nią kontakt ściślejszy. Gwardia Ludowa w Ustroniu utrzymywała łączność z swoim kierownictwem do r. 1944. Fakt ten potwierdzają umieszczone niżej fotokopie dwóch egzemplarzy prasy podziemnej (nr 11 (142) z 9 czerwca 1944, oraz nr 2 (9) z czerwca 1944).

Z relacji łączniczki Justyny wynika, że w miesiącu lipcu 1944 r. była w Ustroniu z wyżej wymienioną prasą i instrukcjami przekazanymi od kierownictwa pepesowskiego podziemia. Z chwilą wybuchu Powstania Warszawskiego i aresztowaniu łączniczki Justyny kontakt ten został przerwany.

Według zapisów Franciszka Zawady, utrzymywano ścisły kontakt z działającą w okręgu bielskim organizacją „Sierp i Młot”, a następnie z Komitetem Jednolitifrontowym Współpracy ze Związkiem Radzieckim do którego należeli członkowie byłej K.P.P. z których powstała Polska Partia Robotnicza. Mimo kontaktów z Armią Krajową z jednej strony, oraz Polską Partią Robotniczą z drugiej strony, Gwardia Ludowa zachowała do lipca 1944 r. swoją niezależność organizacyjną.

Wiosną 1940 roku powstała w Ustroniu grupa konspiracyjna

**Anmeldung zur polizeilichen
Einwohnerfassung**
Vor Ausfüllung des Erklärungen
auf der Rückseite lesen!

Wohnort und Wohnung
Miejscze zamieszkania i mieszkanie

Kreis (Powiat): *Wielkopolska*
Gemeinde (Gmina): *Wielkopolski*
Ortschaft (Miejscowość): *Wielkopolski*
Straße und Hausnummer:
Ulica i nr. d. *611*

**Zgłoszenie celom policyjnego
stwierdzenia ludności**

Czytajcie przed wypełnieniem
oblastowania odwojnemu strony!

1. Familienname (Nazwisko): *Kojmanowiczka*
Bei Frauen nach Geburtsnamen und gegebenenfalls Name aus der letzten früheren Ehe
(w przypadku kobiet należy podać nazwisko panieckie i w ustaniu wyprzedać ostatnie wdowie)

2. Rufname (Imię): *Witkegorena* 3. Geburtsort, Monat und Jahr: *22.2.1922*
Dzieci, miesiąc i rok urodzenia:

Geburtsort (miejsce urodzenia): *Przemyski, powiat Bielzka*
(tam Gemeindef. und Kreis) (miejsce i obwód gminy i powiat)

4. Geschlecht (*) männlich, weiblich 5. Familienstand (*) ledig, verh., verw., gesch.
Płeć (*) mężczyzna, żeńska Stan cywilny (*) wolny, mał. żonaty, zamężna,
wied-wdowa, rozwiedziony, rozwodnia

6. Religion (Wyznanie): *ev. Augsburg.* 7. Volkserziehung:
Narodowość: *poliska*

8. Welche Sprache sprechen Sie zu Hause?
Który język, mówią się w domu? *poliska*

9. Seit wann sind Sie im neuen Reichsgebiet wohnhaft?
Od którego czasu mieszka w P. na nowym obszarze Rzeczy?
24 IV 1934

10. Haben Sie in der polnischen Armee gedient?
Czy WP służył w armii polskiej? *X* Dienstgrad?
Rang służbowy: *X*

11. Beruf (Zawód): *urzędniczka* *techniczka*
(genaue Angabe der Berufstätigkeit und Angabe, ob selbstständig, Angestellter, Arbeiter usw.)
(dokładne podanie czynności zawodowej i czy samodzielnie, funkcyjnie, robotniczo, obsłudniczo i t. p.)

12. Sind Sie Eigentümer oder Mitigentümer eines Ge-
schäftes?
Czy WP, właściciel lub współwłaściciel interesu?
Fingerabdruck (Odciski palca):

13. Nur für Familien- und Haushaltungsvorstände:
Tyko dla głów rodzin lub gospodarstw domowych:
Zahl der im Haushalt lebenden Kinder unter 12 Jahren: *X*
Liczba dzieci poniżej 12 lat żyjących w gospodarstwie
domowym:

*) Nichterwartetes, bei zu
durchstrichen.
*) Nieoczekiwane przekreślić.

Kaum für Kindel oder Strohmarken:
Ważko dla dzieci lub słomyki

Unterschrift des Gemeldeten:
Witkegorena Kojmanowiczka
i podpis zgłoszonego:

„Palcówka”, z 1939 roku

ZWZ, która w okresie późniejszym weszła w skład Armii Krajowej. Najważniejszą rolę odgrywał w niej dr adw. Władysław Michejda, major Józef Gajdzica, a należeli do niej: Emil Banach, Jan Holeksa, Paweł Gogółka, Karol Sikora, Karol Lipowczan, Jan Wawracz, Anna Lazar, rodz. Koniecznych, z Cisownicy: Jan Krzok, Jerzy Fober i inni.

Główny organizator tej grupy adw. W. Michejda zamieszkał dorywczo u swojej siostry i szwagra Anny i Pawła Matulów, a część mebli, bibliotekę, dokumenty przechowywał u Pawła Gogółki w Bładnicy. Według relacji Józefa Bajtka, ukrywającego się przez dłuższy czas w Beskidzie Śląskim (zam. obecnie w Strzelcach Opolskich) Michejda współpracował z inż. Kwaśnickim, Jerzym Glajcarem, inż. Heczką, Korolem i innymi. Grupa otrzymywała prasę podziemną, instrukcje z Generalnej Gubernii, dokąd wyjeżdżał łącznik Jan Holeksa. Działalność konspiracyjna koncentrująca się wokół adw. Władysława Michejdy i majora Józefa Gajdzicy dzieliła się na kilka nurtów. Jednym z nich to penetracja terenu, zbieranie dokumentacji dotyczącej działalności okupanta, czy też wysługujących się mu osób. Grupa ta miała przez pewien czas wtyczkę w Urzędzie Gminnym w Ustroniu, dzięki której orientowała się w planach miejscowych Niemców i w postawie mieszkańców w okresie tzw. „Folkslisty”. Najważniejszym celem działalności grupy Michejdy było opanowanie sytuacji nie tylko na terenie Ustronia, ale całego Śląska Cieszyńskiego bezpośrednio po wojnie, która jak wiadomo z doświadczenia zawsze tonie w pewnej dezorganizacji i grozi stratą majątku państwowego, a nawet ludzi. Według wspomnień Józefa Bajtka i relacji córki Barbary Michejda — Pinno, Michejda otrzymał polecenie z podziemia przygotowania kadr kierowniczych w poszczególnych większych przedsiębiorstwach na Śląsku. Gajdzica przygotowywał nazwiska osób do obsadzenia głównych stanowisk gospodarczych i samorządowych w Ustroniu bezpośrednio po wojnie. Po aresztowaniu Gajdzicy Gestapo przeprowadziło za kilka dni gruntowną rewizję w jego domu, lecz nic nie znalazło, gdyż jego żona przed samą rewizją zdążyła zniszczyć wszystkie notatki. Po aresztowaniu Michejdy grupa koncentrowała się około majora Gajdzicy. W pierwszych miesiącach 1944 roku Gajdzica został aresztowany, a z kolei prawie wszyscy członko-

wie tej grupy, co spowodowało zanik jej działalności. Ponieważ obydwaj organizatorzy nie żyją, trudno dzisiaj przedstawić działalność tej grupy na terenie Ustronia, gdyż nie ma dzisiaj chyba już nikogo, kto mógłby udzielić odpowiedzi na to, skąd biegły nici organizacyjne, kogo jeszcze wiązały i jakie były ich dalsze cele.

Poza Gwardią Ludową będącą trzonem oddziałów leśnych w rejonie Ustronia, oraz grupą majora Gajdzicy działały też różne małe zgrupowania ludzi pochodzących przeważnie z innych terenów, a szukających schronienia w tutejszych górach. Utrzymały się jedynie w Ustroniu małe grupki prawdopodobnie Armii Krajowej, a reszta w większości dołączyła do oddziałów Jastrzębia lub Zawady. Poważny wpływ na wzrost aktywności partyzantów na tym terenie wywarł desant spadochronowy żołnierzy radzieckich w nocy z dnia 23 na 24 sierpnia 1944 r. W okolicach góry Równicy zrzucono dziesięciu skoczków spadochronowych pod dowództwem majora Szczepanowicza. Jeden z nich dostał się niedługo po wylądowaniu w ręce Niemców i został tak zmaltretowany, że w trakcie przesłuchania na policji w Ustroniu wyzionął ducha, a resztą zaopiekowali się miejscowi partyzanci. W niedługim czasie major Szczepanowicz został dowódcą większości grup partyzanckich z terenu Ustronia i Brennej i działał z nimi aż do wyzwolenia. Pod wpływem spadochroniarzy radzieckich oraz zacieśniania się kontaktów z lewicowymi grupami konspiracyjnymi Gwardia Ludowa weszła od sierpnia 1944 r. w orbitę oddziaływania Armii Ludowej P.P.R. Fakt ten dowodzi, że ruch oporu zorganizowany w Gwardii Ludowej był ruchem jak najbardziej jednolitofrontowym.

Ogólnie należy stwierdzić, że partyzantka w Beskidach dodawała otuchy ustrońskim Polakom w ciężkich dniach hitlerowskiej okupacji. Ludność miejscowa nie tylko zasilala szeregi polskiego ruchu oporu, ale śpieszyła mu z pomocą. W oddziałach partyzanckich znaleźli oparcie działacze społeczno-polityczni, Ślązacy uchylający się od służby wojskowej w Wehrmachcie, uciekinierzy z przymusowych robót w Rzeszy, uciekinierzy z obozów, a nawet dezercerzy z armii niemieckiej. Największy wzrost liczebności szeregów partyzanckich zanotowano na przełomie roku 1944—1945.

Obwieszczenie

W dniu 14 lutego 1944 zostali w Nawsiu powiatu Teschen straceni przez powieszenie wymienieni poniżej Polacy, których Sąd doraźny skazał na śmierć za napady rabunkowe i nielegalne posiadanie broni:

1. Sztwiertnia

Oskar, robotnik, rodz. 25. 5. 1917 w Hermannicach pow. Teschen, zamieszkały w Wiele Nr. 761.

Urodzony ma, że od maja 1942 należał do uzbrojonej bandy zbrojeckiej w Beskidach i jako jej członek brał udział w licznych, w tym w szczególności w napadach zbrojeckich, pomiędzy tym w napadzie rabunkowym połączonym z zabójstwem pewnej pomocnicy domowej w wille „Irka” w Wiele.

2. Rucki

Stanisław, pomocnik handlowy, rodz. 28. II. 1923 w Nierdeck pow. Teschen, zamieszkały tamże, nr. 207.

Jemu uwiadomiono, że od 15. 7. 1943 należał do uzbrojonej bandy w Beskidach, pod pseudonimem „Żbiak”. Przy jego ujęciu posiadł przy sobie pistolet i granat ręczny.

3. Holeksa

Jan, tokarz, rodz. 5. 4. 1912 w Ustroniu pow. Teschen, zamieszkały tamże, Fehensbrunn 5.

Holeksa udowodnił wspieranie pewnej liczby członków bandy środkami żywności, sztywkami oraz próbami, aby uzyskać się reperacją broni bandytów, którą ci używali przy napadach rabunkowych.

4. Labay

Paweł, szewc, rodz. 10. 8. 1890 w Wendryniu, pow. Teschen, zamieszkały w Istebnej nr. 289.

Labay uprzętnił swe mieszkanie oraz ubikacje handlowe na schronienie członków bandy. Był on członkiem tajnej organizacji polskiej i udzielał różnym członkom bandy mieszkania oraz schronienia.

5. Cellner

Jan, rodz. 20. 10. 1898 w Dittmannsdorf, pow. Teschen, zamieszkały tamże nr. 466.

Cellner jest znany jako fałszerz dokumentów, za co już kilkakrotnie był karany. Sporządzał on fałszywe dowody i listy dla członków band oraz pomagał przy dokonywaniu zbrodni przeciwko gospodarce wojennej na szkodę Narodu niemieckiego.

Wymienieni powyżej przyłączyli się do polskich band, które sprawowały w okolicy powiatu Teschen i okolicy i lasów sąsiednich liczne napady terrorystyczne i niepokoiły spokojną ludność niemiecką jak i polską.

Tego rodzaju gwałty polskich zbrodniarzy są ścigane bezwzględnie i z całą wskazaną surowością.

Kto dowie się o zamiarze czynu, skierowanego przeciwko Niemcom lub o organizacjach zakonspirowanych a nie usłotał o tym doniesienia, musi się liczyć z tymi samymi represjami i groźbą sprawcy samemu. Każdy musi jasno sobie zdać sprawę z tego, że nie donosząc o takich zbrodniach, szkodzi sobie i swojej rodzinie. Kto natomiast wobec władz niemieckich lojalnie spełnia swe obowiązki, może liczyć pewnie na ich ochronę.

Tajna Policja Państwowa

Urząd Policji Państwowej w Katowicach.

Katowice, dnia 14 lutego 1944

Obwieszczenie o egzekucji z 14 lutego 1944 r. w Nawsiu, w której stracono 2 ustroniaków

Zebranie konspiracyjne organizatorów ruchu oporu w dniu 21 lipca 1940 w Ustroniu-Oblązcu. Stoją w rzece Wiśle od lewej; Franciszek Zawada, Piotr Kornuta, Karol Kubica, dr. Franciszek Ziółkiewicz i Roman Motyka.

Zebranie konspiracyjne komendantów Gwardii Ludowej w miesiącu sierpniu 1941 na Wielkiej Czantorii (Gahura). Siedzą od lewej; Piotr Kornuta, łącznik Helena Urbańska, Roman Motyka, Karol Kubica i Franciszek Zawada.

Obwieszczenie!

Dnia 24-go sierpnia 1944 r. został podczas pełnienia służby, niemiecki obywatel, strażnik zakładowy Johann Kroschinski, urodz. dnia 20. 5. 1885 roku w Hindenburg, zamieszkały w Peterswald nr. 513, w odzwierni szybu „Heidegg“ w Karwin od bandytów zastrzelony.

Na wskutek tego, zostali dla odwetu i odstraszania przez Sąd Dorozny na karę śmierci przez powieszenie następujący polscy bandyci straceni i w Karwin, Kreis Teschen publicznie na szubienicy straceni:

1. Cieslar

Andrzej robotnik, urodz. dnia 13. II. 1913 w Weichsel, tam zamieszkały nr. 222.

Udowodniono i zeznał, że w roku 1943 i 1944 na Górnym Śląsku jako członek bandy rabunkowej, brał udział w napadach rabunkowych.

2. Polak

Lech robotnik, urodz. dnia 7. 7. 1911 w Jawiszowice, tam zamieszkały nr. 173.

Udowodniono i zeznał, że w roku 1943 na Górnym Śląsku jako członek bandy rabunkowej brał udział w napadach rabunkowych, zagrażając bronią w ręku.

3. Zawadzki

Franciszek robotnik rolny, urodz. dnia 24. 3. 1908 w Denkendorf, Kreis Silesz, tam zamieszkały nr. 21.

Udowodniono i zeznał, że z niżej podanym Ligenzą w roku 1943 na Górnym Śląsku jako członek bandy rabunkowej przy użyciu broni palnej brał udział przy napadach rabunkowych.

4. Ligenza

Edmund robotnik rolny, urodz. dnia 3. 10. 1921 w Denkendorf, Kreis Silesz, tam zamieszkały nr. 11.

Udowodniono i zeznał, że z wyżej wymienionym Zawadzkim w 1943 r. na Górnym Śląsku jako członek bandy rabunkowej brał udział przy napadach rabunkowych.

5. Rychły

odżywczy prąd, urodz. dnia 10. 4. 1901 w Seibersdorf, zamieszkały w Orlau, nr. 770.

Udowodniono i zeznał, że od 1942 do 1944 roku na Górnym Śląsku, dopuszczał się przestępstwa zdrady państwa i udzielał członkom bandy rabunkowej schronienia i wyżywienia.

Wyżej wymienieni przebywali na Górnym Śląsku ich nie było w miejscach przez siebie prowadzonych jako bandy rabunkowe, spokojną ludność niemiecką jak i polską, w niebezpieczeństwie.

Tego rodzaju gwałty polskich bandytów są ścigane bezwzględnie z całą wskazaną surowością.

Kto dowie się o zamiarze czynu, skierowanego przeciwko Niemcom albo Polakom, a nie uskutechni o tem doniesienia, musi się liczyć z takim samym wymiarem kary, jaka grozi samemu sprawcy. Każdy musi jasno sobie zdać sprawę z tego, że nie donosząc o takich zbrodniach, szkodzi sobie i swej rodzinie.

Kto natomiast wobec władz niemieckich lojalnie spełni swe obowiązki, może liczyć pewnie na ich obronę.

Katowitz, w wrześniu 1944 r.

Geheime Staatspolizei

Staatspolizeileitstelle Katowitz

Pomimo niezliczonych trudności i wielkiego niebezpieczeństwa była dostarczana do Ustronia prasa podziemna. Korzystali z niej w pierwszym rzędzie członkowie ruchu oporu. Jedną z pierwszych było drukowane na powielaczu pismo z godłem państwowym na pierwszej stronie dostarczone do Ustronia przez Pawła Berka z Goleszowa. Podpisany miał z początkiem 1940 r. w ręku dwa egzemplarze których nazwy nie pamięta. Poza prasą, której fotokopię niżej przedstawiono i która najdłużej bo od roku 1941 aż do lipca 1944 była z niedużymi przerwami przez łączników do Ustronia dostarczana, przychodziły także egzemplarze „Robotnika”, „Gwardzisty”, „Na Straży”... W gazetkach tych nie brak było zasadniczych kontrowersji. Prasa podziemna przyczyniła się do podtrzymywania ducha oporu wśród Polaków.

Zagadnienia podziemnych organizacji, ich kierownictwa, powiązań, orientacji politycznych, walki zbrojnej, wymagają (pomimo wydanych już kilku opracowań) jeszcze dociekań, wyjaśnień, konfrontacji i szczerego wypowiedzenia się jego uczestników.

Oto kilka ważniejszych wydarzeń z okresu walk partyzanckich na terenie Ustronia. W kwietniu 1942 r. grupa działająca na górze Czantorii pod dowództwem Klemensa Starzyka urządziła zasadzkę na patrol niemiecki znajdujący się około schroniska. Zdobyto 3 karabiny, 2 pistolety i ekwipunek. Z końcem kwietnia 1942 r. ta sama grupa przeprowadziła w dzielnicy „Królów pod Czantorią”, akcję na obóz Hitlerjugend szkolony przez wojskowych. Zdobyto broń, amunicję i materiały wybuchowe.

W lipcu 1943 grupa pod dowództwem Starzyka wzięła do niewoli groźnego dla Polaków Oberschturmbanführera SS. Wydano na niego wyrok śmierci. W czasie odczytywania wyroku Niemiec zmarł na atak serca.

Gwardziści grupy Jastrzębia pod dowództwem Józefa Glajca stoczyli jesienią 1943 r. bój z grupą żołnierzy niemieckich na Równicy. Podczas walki poległ jeden Niemiec. Zdobyto pistolet maszynowy i karabin.

Ta sama grupa dnia 4 października 1944 urządziła zasadzkę na Równicy. Patrol niemiecki na widok partyzantów uciekł zostawiając broń.

W jesieni 1944 r. Oddział Glajca skonfiskował u kupca Hein-

WIEŚ I MIASTO

Nr 2 (9). Rok V

Czerwiec 1944

Cena 1 zł

NA PRZEDNÓWKU

Pierwsze lata wojenne przyniosły dla wsi wzrost cen produktów rolnych przy niskich cenach towarów z miasta. Żelazna wywłaszczeniowa polityka państwa w wojennych warunkach, o czegoś nie należy zapominać, doprowadziła do głodu i niedożywienia. Kłopoty nie miały nie słońca prawie nie do spodziewania, a za to były głodzące synów i krowiaków w miastach lub w zamieszaniu. Bardziej szybko jednak konsumpcja się zmniejszyła. Wiosną produkcję kontrolowali a, poza tym w wiosnach straszyły śmieszne, przez wywłaszczenia i wywłaszczeniowych kontrolerów od mleka, kartofli, siarna, jęczmienia, którymi byli. Są owi, którzy grozili Oświećlanom, odebraniem imienia i karą śmierci.

Wiosny wiatr szarpał na wieś. Żelazna wywłaszczeniowa polityka państwa, zwłaszcza wywłaszczenia, szczególnie ciężkie przez okupację, która nie dozwalała na wojennych warunkach, podjęli, wywłaszczeniowi byli, dawała. Ale państwo nie produkuje nic wogóle oprócz wywłaszczeniowej śmierci, której śmierci nie stał się nigdy nie przed wojną. Przez wojnę nie dozwolono chłopowi kupić dobra przez obywatela. Dział za parę butów leżących w budkach, które w wiosnach straszyły śmieszne, przez wywłaszczenia i wywłaszczeniowych kontrolerów od mleka, kartofli, siarna, jęczmienia, którymi byli. Są owi, którzy grozili Oświećlanom, odebraniem imienia i karą śmierci. Wiosny wiatr szarpał na wieś. Żelazna wywłaszczeniowa polityka państwa, zwłaszcza wywłaszczenia, szczególnie ciężkie przez okupację, która nie dozwalała na wojennych warunkach, podjęli, wywłaszczeniowi byli, dawała. Ale państwo nie produkuje nic wogóle oprócz wywłaszczeniowej śmierci, której śmierci nie stał się nigdy nie przed wojną. Przez wojnę nie dozwolono chłopowi kupić dobra przez obywatela. Dział za parę butów leżących w budkach, które w wiosnach straszyły śmieszne, przez wywłaszczenia i wywłaszczeniowych kontrolerów od mleka, kartofli, siarna, jęczmienia, którymi byli. Są owi, którzy grozili Oświećlanom, odebraniem imienia i karą śmierci.

Wiosny wiatr szarpał na wieś. Żelazna wywłaszczeniowa polityka państwa, zwłaszcza wywłaszczenia, szczególnie ciężkie przez okupację, która nie dozwalała na wojennych warunkach, podjęli, wywłaszczeniowi byli, dawała. Ale państwo nie produkuje nic wogóle oprócz wywłaszczeniowej śmierci, której śmierci nie stał się nigdy nie przed wojną. Przez wojnę nie dozwolono chłopowi kupić dobra przez obywatela. Dział za parę butów leżących w budkach, które w wiosnach straszyły śmieszne, przez wywłaszczenia i wywłaszczeniowych kontrolerów od mleka, kartofli, siarna, jęczmienia, którymi byli. Są owi, którzy grozili Oświećlanom, odebraniem imienia i karą śmierci.

DEMOKRACJA SPOŁECZNA

Ruch socjalistyczny ma nim tylko ideę zasadniczą i kłóży program społecznej przebudowy świata. Ma on i musi mieć w każdej sytuacji gotowy plan zorganizowania życia kraju, dostosowany do potrzeb chwili i do warunków politycznych, gospodarczych i technicznych. Dział się może za parę miesięcy budujemy musieli przystąpić do budowania nowej Polski: wybudujemy, musimy tak budować, wiążąc się z obywateli i co możemy przyczynić się.

Fotokopia prasy podziemnej doręczanej do Ustronia przez łączniczkę Justynę. (Egzemplarze przechowane przez członka ruchu oporu Józefa Pilcha z Ustronia).

richa żywność i kartki żywnościowe. Warto na tym miejscu zaznaczyć, że zaopatrzeniem żołnierzy poszczególnych oddziałów w żywność zajmowała się grupa Glajca. Jak wspominają uczestnicy ruchu oporu, z zadania tego Glajc ze swoją grupą wywiązywał się znakomicie. Jego brawurowe akcje rekwizycyjne u róż-

nych służalców hitlerowskich mogłyby być tematem interesującej powieści.

W dniu 30 listopada 1943 r. został otoczony bunkier na Czantorii, w którym znajdowało się w tym dniu 11 partyzantów łącznie z dowódcą Klemensem Starzykiem. Doszło do bitwy, gdyż Niemcy starali się pojmać ich żywcem. Widząc, że partyzanci się nie poddają, rzucali na bunkier całe wiązki granatów. W akcji tej zginęło sześciu partyzantów, w tym dowódca, a pięciu znajdujących się w pobliżu bunkra zdołało wydostać się z matni. Miejsce to upamiętniono po wojnie pomnikiem.

W dniu 21 stycznia 1945 prawdopodobnie w wyniku zdrady otoczono bunkier na górze Orłowej przez duży oddział niemiecki. W bunkrze znajdowali się partyzanci z Franciszkiem Zawadą i dowódcą grupy majorem Szczepanowiczem. Zdołano wyrwać się z okrążenia. W czasie strzelaniny byli ranni po obydwu stronach i zginęło kilku Niemców. Bitwa była o tyle ułatwiona, że partyzanci posiadali już broń maszynową, a przede wszystkim dokładną znajomość leśnego terenu.

W pierwszych dniach kwietnia 1945 r. oddział Józefa Glajca i Michała Gomoli wykrył za kościołem katolickim w Ustroniu skład materiałów wybuchowych, przeznaczonych prawdopodobnie na wysadzenie w powietrze miejscowych zakładów przemysłowych. Przepędzono straż, a materiały częściowo skonfiskowano, a resztę unieszkodliwiono.

W celu przerwania i uniemożliwienia dalszego wywozu maszyn i materiałów z miejscowej fabryki do Niemiec, grupa Partyzantka Glajca i Gomoli wysadziła w miesiącu kwietniu 1945 r. tor kolejowy między Ustroniem i Goleszowem. Na skutek podminowania toru, dwa wagony wyrzuciły się z węglem w pobliżu potoka rowieńskiego, co wstrzymało komunikację kolejową na kilka dni. Wymienione wyżej akcje dotyczą tylko terenu Ustronia. Jednak poszczególne grupy jak grupa Jastrzębia, Jana Zawady działały w Istebnej, Koniakowie, Salmopolu, Baraniej, Węgierskiej Górcy, Tynioku, Złotym Groniu, aż po słowacką granicę.

Nie łatwo dzisiaj po blisko 30 latach odtworzyć obraz wydarzeń życia partyzanckiego na terenie Ustronia, gdyż brak materiałów źródłowych. Nie sposób w krótkiej wzmiance podać różne drobne akcje, jakie jeszcze pozostały w pamięci ludzkiej, w postaci

potyczek z patrolami niemieckimi, drobnych sabotaży jak na przykład przecinanie drutów telefonicznych, konfiskaty Niemcom towarów, różnych przedmiotów i.t.p.

Drugi odcinek ruchu oporu stanowi działalność propagandowa, samopomocowa i sabotażowa prowadzona przez ludność cywilną. Do wzrostu aktywnej postawy na tym odcinku przyczynili się na terenie ustronśkim działacze społeczni z okresu międzywojennego oraz nasłuch audycji radiowych nawołujących do wytrwania i oporu. Poza tym rozwiązanie polskich organizacji spowodowało wzmocnienie więzi między ich członkami. Dowodem tej więzi jest np. pogrzeb zmarłego w dniu 15 stycznia 1940 r. długoletniego działacza „Siły” Ernesta Podzorskiego z Hermanic. Były prezes „Siły” ustronśkiej Emil Markuzel oraz Wiktor Wantuła i Józef Pilch zorganizowali w przeddzień pogrzebu najlepszych członków zespołów śpiewaczych z Ustronia, Goleszowa, Cisownicy i Goji na próbę chóru, którym postanowiono pożegnać zmarłego towarzysza.

Oto urywek wspomnień jednego z uczestników pogrzebu Ernesta Podzorskiego. „Dnia 17 stycznia 1940 roku rozstawieni grupkami między ogromną masą ludności uczestniczącej w pogrzebie przychodzimy do kościoła. Jest nas około 50. Wszystkie głowy zwracają się w naszym kierunku. Śpiewamy śmiało, pełną pierśią wspaniały polonez pogrzebowy „Jużeś opuścił tę łez dolinę...” Nie tylko żegnamy zmarłego kolegę, lecz równocześnie protestujemy tą samą pieśnią przeciwko nieludzkiej okupacji i uroczystość pogrzebową przekształcamy w nielegalną manifestację narodową”.

Działalność cywilnego ruchu oporu prowadzono przede wszystkim na terenie miejscowych zakładów pracy, gdzie jeszcze była zatrudniona pewna część Polaków. Prowadzono ją głównie w miejscowej Kuźni, w której od pierwszych dni okupacji zorganizowano komitety pomocy dla wdów i sierot po poległych, aresztowanych, a następnie pomoc dla oddziałów wojskowych działających w lasach. Komitety organizowały się spośród członków zrzeszonych przed wojną w Klasowych Związkach Zawodowych i P.P.S. którzy utrzymywali między sobą silną więź. W warsztacie tokarskim do tajnej grupy należeli: Józef Cieślar, Paweł Zertka, Karol Paszek, Józef Nowak, Adam Błaszczyk, Józef Błaszczyk,

Józef Glajc, Jan Mider, Rudolf Nowak, Karol Łamacz, Jan Śmiłowski, Tomasz Szubert...

Zaś organizatorami tajnych grup w małej i wielkiej kuźni byli: Józef Gogółka, Józef Mider, Franciszek Krysta z Ustronia, Franciszek Krysta z Hermanic, Józef Krysta, Rudolf Krysta, Władysław Mac, Michał Musioł, Jan Bukowczan, Michał Kołaczyk, Andrzej Gomola z portierni i inni.

Kiedy wrócił z ucieczki na wschód i został przyjęty do pracy w fabryce Franciszek Zawada, grupy związkowe natychmiast nawiązały z nim kontakt i on objął kierownictwo tajnej akcji charytatywnej. Zasadniczą czynnością grup było przeprowadzanie wśród zaufanych robotników zbiórki pieniężnej po każdej wypłacie na rzecz ofiar wojny. Oto jak relacjonuje w swoich wspomnieniach przeprowadzanie zbiorów długoletni pracownik kuźni Karol Paszek. „...Chodziłem do członków mojej grupy i innych zaufanych Polaków zatrudnionych w warsztacie tokarskim po składki. Zasadą była tajemnica, dlatego nikt nie znał pełnej listy ofiarodawców z warsztatu. Pomimo, że zarobki były niskie, nie przekraczały od 70 do 100 RM miesięcznie, od których potrącano jeszcze Polakom 15%, robotnicy chętnie składki dawali. Składki przeprowadzano 2 razy w miesiącu; kształtowały się od 2 do 20 RM każdorazowo od jednej osoby. W kuźni zbiórki przeprowadzali Józef Gogółka i Józef Mider z tym, że Gogółka dawał jednorazowo nawet po 50 RM, czyli około 50% swojego miesięcznego zarobku...” Zebrane pieniądze przekazywano Franciszkowi Zawadzie, który w porozumieniu z kilku tylko osobami dokonywał podziału. Gotówkę rozdzielano pomiędzy wdowy po uwięzionych i zamordowanych Polakach, osobom ukrywającym się, a resztę przekazywano ruchowi zbrojnego oporu. Doręczano ją za pośrednictwem łączników, czy też zaufanych osób i nikt z otrzymujących nie wiedział skąd ona pochodzi. Po wywiezieniu jesienią 1940 r. Zawady na przymusowe roboty do Niemiec, przewodnictwo nad akcją zbiórkową przejął Józef Gogółka. Akcja samopomocowa w formie pieniężnej była prowadzona przez robotników aż do zakończenia wojny.

Po pewnym czasie nawiązał się w fabryce ściślejszy kontakt z politycznym i zbrojnym ruchem oporu, który działał na zew-

nątrz. Zaczęto dostarczać do fabryki członkom tajnych grup prasę podziemną.

Z początkiem 1943 r. sprowadzono do pracy w fabryce jeńców radzieckich. Od pierwszych dni polscy robotnicy, a szczególnie grupy związkowe otoczyły wynędzniałych i wygłodzonych jeńców troskliwą opieką. Dzielono się z nimi nieraz ostatnim kawałkiem chleba, przynoszono cebulę, czosnek, kawałek słoniny czy kiełkasy. Pomoc ta rodziła się samorzutnie. Była udzielana przez tych, z którymi się jeńcy spotykali, lub z którymi pracowali. Robotnik, w stosunku do swoich możliwości, dożywiał zwykle jednego lub dwóch jeńców. Przychodził do pracy o pół godziny wcześniej i w umówionym miejscu, przeważnie we wnętrzu żelaznych filarów w poszczególnych warsztatach, lub we wnętrzu jakiejś maszyny podkładał paczkę z żywnością. Jeńcy po przeprowadzeniu przez żołnierzy byli przejmowani przez poszczególnych brygadzystów i robotników. Wyszukiwali w czasie pracy odpowiedni moment w którym sprytnie, nie zauważeni przez nikogo zabierali żywność i natychmiast — przeważnie w ubikacji — ją spożywali.

Niemcy prowadzili na terenie Kuźni głośną propagandę i grozili za pomoc jeńcom surowymi karami. Dla odstraszenia zabrano z początkiem 1944 r. około 10 Polaków i, za rzekome udzielanie pomocy jeńcom, umieszczono w baraku jenieckim na okres około 10 dni. Żyli w identycznych warunkach jak jeńcy.

Pomoc była dobrze zorganizowana. Mimo istnienia licznych szpicliów zatrudnionych w fabryce, tylko w dwóch wypadkach pomoc została podpatrzona. W jednym wypadku inwalida fabryczny zatrudniony na portierni Antoni Mider, a w drugim Rudolf Szarzec z Hermanic zatrudniony na dworcu przy rozładowaniu węgla, podali jeńcom po kawałku chleba, za co Mider został aresztowany, a Szarzec zwolniony z Zakładów Borowinowych, gdzie był zatrudniony i natychmiast przeniesiony do pracy w Łyżbicach. Obaj zostali rozstrzelani w tragicznym dla Ustronia dniu 9 listopada 1944 r.

Wśród robotników, którzy najdłużej dożywiali jeńców radzieckich byli: Jan Bukowczan, Józef Mider, Franciszek Krysta, wszyscy Krystowie z Hermanic, Władysław Mac, Dominik Michalik, Edward Ogrocki, Józef Nowak, Karol Paszek, Jan Sztwiertnia,

Paweł Myrmus, Wincenty Stec, Józef Cieślar, Józef Gogółka, Andrzej Gomola, Józef Zahraj, Tomasz Szubert, Jakub Cymbała i wielu innych.

Najgorzej było tym jeńcom, którzy dostali się w ręce renegatów, czy hitlerowców, a prawdziwym zmartwieniem dla nich była zmiana stanowiska pracy to znaczy przeniesienie od robotnika polskiego. Odchodzili ze łzami w oczach. Dwaj jeńcy Hajlenko i Syrenko zostali przesunięci od Polaka Karola Paszka do hitlerowca Olka. Olek bił, kopał, katował i znęcał się nad nimi, co przyniosło zupełnie odwrotny skutek. Nie umieli nic zrobić, często rzekomo nieświadomie coś zepsuli itp. Największą radością było dla nich, gdy mogli wracać do swoich polskich kolegów. Jeńcy próbowali również ucieczki. Dwóch zbiegło z tartaku i dzięki Polakowi Rudolfowi Sadlikowi, który dostarczył im szczegółową mapkę dotarli do swoich towarzyszy w partyzantce.

Poza pomocą udzielaną przez Polaków, jeńcy sami potrafili sobie organizować pomoc. W fabryce było dużo strażników z których jeden stale pilnował ziemniaków dla fabrycznej stołówki. Gdy raz siedział wewnątrz piwnicy, jeńcy zorganizowali napad. Obezwładnili „Werkschutz” Gluzę, nabrali ile tylko mogli ziemniaków, ukryli i szybko wrócili do pracy. Zebrano ich do szeregu i strażnik miał rozpoznać napastników. Na kogo wskazał, Polak oświadczał, że ten był przy pracy i w ogóle nie wychodził. Nie pomógł żaden podstęp i skrupulatna rewizja, przy której nie znaleziono ani jednego ziemniaka.

Z początkiem 1945 r. jeńcy z prawdziwym zmartwieniem opuszczali swoich polskich przyjaciół. Gdy w styczniu maszerowali wzwartą kolumną przez Goje na Leszną, zauważyli jednego ze swoich polskich towarzyszy Karola Paszka. Zaczęli wołać i rzucać na pożegnanie czapkami w górę, że ten aby nie zostać zlikwidowanym przez niemiecki dozór — musiał natychmiast zniknąć.

Dzięki na ogół dobrym stosunkom między samymi jeńcami, a przede wszystkim dzięki pomocy jaką samorzutnie otoczyli ich polscy robotnicy — jeńcy wyszli z Ustronia cało.

Akcja ratowania Polaków i rodzin polskich, udzielania im pomocy była również poza fabryką szeroko rozpowszechniona.

W pierwszych miesiącach wojny miejscowa spółdzielnia żywców wyrażała solidarność z polską ludnością przez sprzeda-

wanie, a w wielu wypadkach bezpłatne wydawanie ofiarom wojny ukrytych towarów polskich. Największą rolę w tej akcji odegrał księgowy spółdzielni Karol Lipowczan i Paweł Czudek.

Grupa partyzancka Zawady utrzymywała kontakt z kupcem Alfonsem Jamrozem, który przez cały czas okupacji grał bardzo dobrze podwójną rolę. Dostarczał żywność partyzantom, której część przeznaczano dla ludzi ukrywających się oraz rodzin polskich, których żywiciele siedzieli w więzieniach i obozach koncentracyjnych. Rozprowadzano żywność różnymi środkami. Oto znowu relacja Karola Paszka na powyższy temat: „...Raz w nocy ktoś zapukał do mojego okna. Otworzyłem i usłyszałem tylko cztery słowa „rano popatrzeć do ula”. O świcie zaglądnąłem do ula, w którym znajdowało się około 5 kg ryżu i 5 kg cukru. Zaraz wiedziałem, że to dla ukrywającego się niedaleko i obecnie chorego Józefa Pilcha.

Zimą 1944/1945, kiedy już front się zbliżał, członkowie ruchu oporu zaczęli na terenie fabryki robić przygotowania do utrzymania ładu i porządku w momencie wyzwolenia. Ustalono nazwiska robotników, którzy mieli jako pierwszy oddział milicji, utrzymać porządek na terenie fabryki i nie dopuścić do rozgrabienia mienia. Poza tym członkowie ruchu oporu w fabryce robili wszystko, ażeby ratować zakład i nie dopuścić do jego dewastacji. Zasadniczym celem było uratowanie zakładu i przeszkodzenie jego dewastacji ze strony Niemców, aby zaraz po wyzwoleniu mógł ruszyć. Ostatnie wagony załadowywano tylko lżejszymi wyrobami, a cięższe celowo wstrzymywano.

W marcu czy kwietniu 1945 r. zwrócono do fabryki — cztery wagony luf strzelniczych wykonanych z bardzo dobrej stali. Wykonanie luf o parę milimetrów mniejszych było największym i najlepiej obmyślanym sabotażem w czasie ostatniej wojny na terenie fabryki. Przemysłał i wykonał go cichutki, nadzwyczaj skromny pracownik kuźni Władysław Mac. Lufy wyładowano w tyle za kuźnią i tak sprawę przeciągano, czy celowo zapominało, że nie zdołano już zakończyć dochodzeń i wyciągnąć konsekwencji. Przydały się te lufy stalowe do produkcji narzędzi jakich brakowało po wyzwoleniu.

Na przełomie r. 1944/1945 robotnicy robili starania, ażeby nie dopuścić do ograbienia fabryki przez okupanta. Wróg wywoził

najlepsze urządzenia techniczne, maszyny, narzędzia, czy też części maszyn, bez których fabryka nie mogła by ruszyć. Robotnicy a przede wszystkim członkowie ruchu oporu, wzięli na siebie obowiązek, ażeby temu przeszkadzać i w ostatnim miesiącu i szczególnie w ostatnich dniach zaczęto chować narzędzie, części maszyn itp. Dominik Michalik przechował duży pas transmisyjny, Józef Gogółka pas od kompresora kuźni, Karol Paszek pas od wentylatora. Działali w tym kierunku Jan Bukowczan, Franciszek Krysta, Józef Mider i wielu innych, dzięki którym fabryka mogła podjąć pracę wkrótce po wyzwoleniu.

Poważną rolę w czasie okupacji odegrali również ustronscy rolnicy, a spośród nich przede wszystkim Ludwik Lipowczan, Jan Błaszczyk a później Jan Sikora z Hermanic. Przyjęli oni Volkslisty, ale grali przy tym podwójne role, co się im dobrze udawało. Rychło nawiązali kontakt z zbrojnym ruchem oporu i udzielali mu pomocy. Nieraz zapraszali do siebie zawsze głodnych i chciwych Niemców, aby przy tej okazji coś się dowiedzieć i przekazać tam gdzie było potrzeba. Było to wielkie ryzyko i kosztowało dużo hartu i nerwów. Dla przykładu podam wypadek jaki miał miejsce u Jana Sikory w Hermanicach. Zabił on tuczniaka, którego część miała iść do lasu. Przyszli w tym celu do jego domu partyzanci i ulokowali się w pokoju na pierwszym piętrze. Ledwo się rozgościli, niespodzianie przyszła policja i ktoś z Gestapo. Z okazji legalnego świniobicia gospodarz ugościł Niemców, coś się zawsze przy tej okazji od nich dowiedział, a partyzanci z bronią w rękę przez cały czas czekali na piętrze. Wymienieni rolnicy próbowali nieraz ratować kogoś z Polaków, urabiać o nich opinie, wywierać wpływ na pewne postanowienia itp. Dla przykładu podaję następujący fakt.

Niemieckie niepowodzenia na froncie i zbliżanie frontu wschodniego dawało niejednokrotnie ludności ustronskiej pewną podniecie do śmielszego podnoszenia głowy, a partyzantom do częstszego nawiedzania niemieckich przybyszów czy Volksdeutschów wysługujących się Niemcom. Wtedy tj. wiosną 1945 r. postanowili Niemcy wywołać strach nową zbrodnią. Obok obecnego Technikum Mechaniczno-Kuźniczego w Ustroniu wykopali około 10 dołów, do których zaczęli wbudowywać szubienice i równocześnie reklamować, że odbędzie się w Ustroniu publiczne wie-

Benennmachung!

Der Zweck der Benennmachung ist die Sicherung der öffentlichen Sicherheit und Ordnung im Gebiet des Reiches. Die Benennung der Straftaten ist die Grundlage für die Verurteilung der Straftäter.

Haratyk, Dawid geb. 14. 1. 1911 in Jarosław, die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław.

Pydich, Roman geb. 2. 1908 in Jarosław, die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław.

Frey, Józef geb. 4. 1. 1911 in Jarosław, die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław.

Paliński, Marian geb. 24. 1. 1910 in Jarosław, die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław.

Wojczyk, Zbigniew geb. 5. 7. 1924 in Jarosław, die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław.

Öffentlich durch den Strang hingerichtet!

Die Straftäter sind öffentlich durch den Strang hingerichtet worden. Die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław. Die Straftäter sind öffentlich durch den Strang hingerichtet worden. Die Straftat ist die Mordanschlag in Jarosław.

Lebten Sie

Der Landrat des Reiches Jarosław

Obwieszczenie!

W celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie Jarosławskim, powołano następujących Policjantów:

Haratyk, Paweł

ur. 14. 1. 1911 w Jarosławiu, pow. Jarosław, ostatnio zamieszkały w Jarosławiu

Pydich, Roman

ur. 2. 1908 w Jarosławiu, pow. Jarosław, ostatnio zamieszkały w Jarosławiu

Frey, Józef

ur. 4. 1. 1911 w Jarosławiu, pow. Jarosław, ostatnio zamieszkały w Jarosławiu

Paliński, Marian

ur. 24. 1. 1910 w Jarosławiu, pow. Jarosław, ostatnio zamieszkały w Jarosławiu

Wojczyk, Zbigniew

ur. 5. 7. 1924 w Jarosławiu, pow. Jarosław, ostatnio zamieszkały w Jarosławiu

publicznie na szubienicy straceni.

W celu wymierzenia sprawiedliwości i zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, straceni na szubienicy następujący przestępcy:

1. Haratyk Paweł, 2. Pydich Roman, 3. Frey Józef, 4. Paliński Marian, 5. Wojczyk Zbigniew.

Jarosław, dnia 26-go października 1944 r.

Starosta powiatu Jarosławskiego

Obwieszczenie o egzekucji z 26 października 1944 roku w Istebnej.

szanie Polaków. Wówczas wspomnianych trzech rolników zaprosiło Niemców do restauracji Przybyłowej. Tam przy obficie obładowanych w mięso talerzach i obfitej ilości wódki, odważyli się na tłumaczenie, że choćby nawet przeszedł tutaj front bolszewicki, to niedługo Niemcy znowu powrócą. Następnie zaczęli prosić, ażeby z tego powodu zaniechano publicznej egzekucji w Ustroniu. Nie od rzeczy będzie wspomnieć, że przeciwko tej publicznej egzekucji mocno wystąpił jeden z najuczciwszych miejscowych Niemców kupiec Wilhelm Szarbert. Ostatecznie władze niemieckie zmieniły decyzję i nie doszło do drugiej masowej zbrodni na terenie ustroniskim.

Mimo nieustannych i nie przebierających w środkach represji, ludność Ustronia z niezwykłym uporem uzewnętrzniała przez cały czas okupacji swoją godność narodową poprzez wrogi stosunek do okupanta, a przede wszystkim współpracę i bezpośredni udział w ruchu oporu. Ta zdecydowana postawa ludności polskiej stanowiła zaprzeczenie niemieckiej propagandy twierdzącej z uporem, że Śląsk jest niemiecki. I tu właśnie rdzenni i zasiedziani od dziada pradziada Ślązacy zadali swoim postępowaniem kłam tej tezie propagandowej. Stąd też akcja terroru przybrała w Ustroniu szczególne rozmiary i to od pierwszych dni okupacji.

Oto wynik akcji antypolskich w Ustroniu:

- 127 zamordowanych w więzieniach i obozach koncentracyjnych,
- 46 rozstrzelanych, zamordowanych i poległych w walce na terenie Ustronia,
- 30 zginęło w walce z okupantem na różnych frontach, zginęło w czasie wojny, czy też na skutek pobytu w obozie zmarło po wojnie.
- 80 aresztowanych i przebywających w więzieniach, którzy doczekali się zakończenia wojny i odzyskania wolności.

Łączna liczba ofiar śmiertelnych wynosi 203 osób.

Obok strat ludzkich Ustroń poniósł poważne straty w zakresie kultury.

Biblioteka Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej, jako jedna z największych bibliotek Śląska Cieszyńskiego licząca przeszło 2.300 dzieł z 2.920 tomami została zupełnie zniszczona. Wspomniany księgozbiór był owocem kilkudziesięcioletniej pracy Związku. Zawierał on najcenniejsze dzieła literatury polskiej i zagranic-

cznej oraz stare książki i czasopisma, które ongiś w ostatnich latach ubiegłego stulecia zbierali do biblioteki młodzi wówczas: Jan Wantuła z Goji, Jerzy Lazar i wielu innych. Poza tym w bibliotece gromadzono różne księgi pamiątkowe, jubileuszowe, albumy, kroniki itp. Okupant w pierwszych dniach wojny zabezpieczał lokal na skutek czego nie potrafił nic uratować. Księgi zostały w październiku 1939 r. naładowane na wozy i prawdopodobnie wywiezione na przemiał.

Druga co do wielkości biblioteka Czytelni i Młodzieży Katolickiej liczyła około 1.200 dzieł. Posiadała ona komplety starych dzienników i czasopism treści religijnej i świeckiej, oraz różne stare książki, z których niejeden egzemplarz był już unikatem. Bibliotekę wywieziono w niewiadomym kierunku i zniszczono.

Zupełnej likwidacji uległa biblioteka Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno Oświatowego „Siła” licząca około 800 tomów. Była to biblioteka naprawdę postępową, w której znajdowały się poza najlepszą literaturą polską, tłumaczenia dzieł Kautskiego, Engelsa, Marksa i innych wybitnych teoretyków międzynarodowego i polskiego socjalizmu.

Poza tym zniszczeniu uległy nieduże, ale zapewno wartościowe biblioteki wszystkich szkół powszechnych, Związku Harcerstwa Polskiego i Strzelca. Spośród zbiorów prywatnych najbardziej ucierpiała biblioteka księdza Pawła Nikodema, w której znajdowało się sporo książek z exlibrisem Jury Gajdzicy z Cisownicy z końca XVIII i początku XIX wieku.

Z wszystkich wyżej wymienionych księgozbiorów uratowały się jedynie książki wypożyczone przez czytelników. W trakcie wywożenia na przemiał, ładowano na wozy bez kontroli spisów, dbając jedynie by żadna nie została w bibliotece. Zachowały się natomiast liczne małe biblioteczki prywatne.

Książka polska skazana na zagładę stała się teraz prawdziwym skarbem społecznym. To niszczenie i zakaz obiegu polskiej książki spotkał się z ogromnym jej szacunkiem i rozwojem czytelnictwa. Na podkreślenie zasługuje, że kilka powieści udostępnił Polakom Jan Wantuła z Goji, z biblioteki Józefa Pilcha powieści prawie w całości poszły między czytelników. Poza tym zdołano uratować znaczną część książek skazanych na przemiał z nieopieczowanej przez hitlerowców biblioteki Stowarzyszenia „Siły”

na Gojach. Nie sposób wymienić długiego szeregu właścicieli choćby tylko kilku książek, które poszły między ludzi.

Do Ustronia dochodziły również książki z zewnątrz. Na zanotowanie zasługuje na tym odcinku działalność Jana Sztwiertni z Hermanic, który wiadomym tylko sobie sposobem przyniósł do Ustronia komplet dzieł Eugeniusza Sue, „Wiek Dziewiętnasty” Bertranda Russela, „Wodzowie Europy” Emila Ludwika, „Dzieje Śląska Austriackiego” Franciszka Popiołka i wiele innych. Do grona osób rozprowadzających polskie książki należy między innymi zaliczyć: Ewę Cholewową (matka lotnika J. Cholewy), Korneliusza Madzię ze Spółdzielni Spożywczej, rodzinę Jana Cieślara z Goji, Franciszka Krystę z Ustronia, Zuzannę Kubieniównę (obecnie Maciejczyk) z Goji, Karola Sikorę, Helenę Garbusińską, Władysława Kojmę...

Oto kilka autorów, których najwięcej książek przez cały okres okupacji przechodziły z rąk do rąk do czytelników: Henryk Sienkiewicz, Ignacy Kraszewski, Bolesław Prus, Zofia Kossak, Stefan Żeromski, Maria Rodziewiczówna, Walenty Krzyszcz, Wiktor Hugo, Eugeniusz Sue, Lew Tołstoj... Niektóre znalazły się po wojnie w stanie zupełnie zacytowanym.

Dzięki chlubnej działalności wielu osób książka polska przez cały okres nocy okupacyjnej pozwalała oderwać się od koszmarów codziennego życia, dodawać nadziei i utrwalać wiarę w tymczasowość istniejącego stanu rzeczy. Na tej zakazanej książce uczono w niejednym domu dzieci — uczęszczające tylko do szkoły niemieckiej — czytania i dzięki niej szerzyła się w Ustroniu oświata ukryta w głębokim podziemiu.

A oto dalszy ciąg strat kultury materialnej Ustronia:

Klasowe Związki Zawodowe i Polska Partia Socjalistyczna w Ustroniu posiadały wspólny, wspaniały sztandar związkowy. Został on ufundowany w r. 1848 przez arcyksiężącą Komorę Cieszyńską. Na jednej stronie miał (w większości złotymi nićmi) wyhaftowanego patrona hutników św. Floriana. W niepodległej Polsce Związki Zawodowe wspólnie z P.P.S. zorganizowały kosztem 449.90 zł nowy sztandar, który przymocowano po odwrotnej stronie sztandaru z r. 1848 z tym, że Florian był również zaszyty czerwonym suknem.

Sztandar ten w czasie wojny zaginął.

W niedługim czasie po zajęciu Ustronia przez wojska niemieckie podpalono bóżnicę żydowską. Był to piękny gmach, posiadający bogate, artystycznie wykonane i ozdobione wnętrza. Poza fotografią nie pozostało po niej najmniejszego śladu. Bóżnica wybudowana i oddana do użytku dnia 13 lipca 1902 znajdowała się przy obecnej ulicy Ogrodowej. Zupełnie zdewastowano założony w r. 1905 na Gojach cmentarz żydowski. Wszystkie wartościowe i artystycznie wykonane nagrobki z marmuru zostały wywiezione.

Nie podobna ująć wszystkich strat w dziedzinie kultury jakie poniosły wszystkie organizacje społeczne i osoby prywatne na terenie Ustronia.

Nie ulega wątpliwości, że przy likwidacji dóbr kulturalnych, a przede wszystkim w toku aresztowań i unicestwiania Polaków, oraz w czasie organizowania władz okupacyjnych — niemałą rolę odegrali miejscowi zakamuflowani hitlerowcy. Działali oni już sprawnie w okresie międzywojennym, co potwierdza fakt umieszczenia w wydanej w r. 1938 w Berlinie książce „Sonder Fahndungsbuch” pod poz. 387, nazwiska zasłużonego działacza polskiego na terenie fabryki inż. Jana Jarockiego. Książka wydana dla użytku Gestapo, obejmowała nazwiska Polaków, którzy po zajęciu Polski mieli być natychmiast aresztowani. Miejscowi hitlerowcy, niemal wszyscy ludzie obcy, rodowici Niemcy przywędrowali tu jeszcze w austriackich czasach przeważnie z Sudetów i zajmowali dobre posady w ustroniańskim przemyśle, albo też prowadzili własne sklepy, gospodarstwa, a równocześnie w myśl wytycznych z Niemiec przygotowywali teren pod panowanie hitlerowskie.

Dla przykładu podam kilka nazwisk: Hubert Machanek — właściciel dużego sklepu z artykułami gospodarstwa domowego i materiałami budowlanymi, Herman Kudzia — właściciel dużej restauracji, Paweł Birkhan — mistrz fabryczny, Emil Heller — kierownik magazynu zbytu w miejscowej fabryce, Paweł Cywka — dyrektor administracyjny fabryki, Franciszek Moskała, Hoinkers, Aszenbrener — urzędnicy fabryczni, Jerzy Holeksa — bogaty rolnik z Hermanic...

Spośród robotników związali się z okupantem Franciszek Kałuża, Karol Olek i Jan Lipowczan zatrudnieni w fabryce, którzy

jako zwolennicy sanacji, nie zakosztowali przed wojną bezrobocia.

Niejedyn z nich należał w okresie międzywojennym do polskich organizacji i zasiadał we władzach samorządowych gminy. Tak więc prezentowali się obecnie przedstawiciele „prześladowanej” mniejszości niemieckiej.

Każda z ofiar bez względu na pochodzenie, rasę, przekonania polityczne przeszła swoją własną ciernistą drogę. Niektórzy z nich nie znali się osobiście. Wszystkich łączyła jednak jedna idea, to jest miłość i nienawiść. Miłość do ujarzmionej Ojczyzny, do ludu polskiego, nienawiść do hitleryzmu, do faszyzmu. Spora część z nich obrała ciężką drogę walki rewolucyjnej z faszyzmem już w okresie międzywojennego dwudziestolecia, a potem walkę na śmierć i życie z niemieckim okupantem.

Tym ideałom poświęcili swe siły i pozostali im wierni do ostatniego tchnienia przerwane ręką hitlerowskiego kata.

Wspominając poległych i zlikwidowanych za wolność za Polskę i za prawo do życia pragniemy uczcić ich pamięć, ich bohaterską postawę i ich nie przemijające wartości moralne i ideowe.

Niech żyją duchem wśród żyjących, niech będą źródłem miłości Ojczyzny, a zarazem przestrogą dla tych, którzy pragnęliby nowej wojny.

Charakteryzując miejscowe środowisko, należy zanotować, że według — zapewne niekompletnego — spisu, ponad 100 ustrońiaków walczyło w armiach polskich na wszystkich frontach drugiej wojny światowej. Brali udział w kampanii wrześniowej, walczyli w szeregach Armii Polskiej we Francji, ZSRR, Wielkiej Brytanii, bili się na lądzie, morzu i w powietrzu.

Przedstawiając alfabetycznie sylwetki ofiar, zdajemy sobie sprawę, że to tylko część tragedii jaka dotknęła naszą miejscowość. Ile cierpień, ile ofiar, ile łez kosztowała „Volkslista” tak zwanych „Volksdeutsche”, to jest mieszkańców, którzy przyjęli, a raczej zostali zmuszeni do przyjęcia listy narodowościowej, lub też jako młodociani otrzymali ją bez pytania za rodzicami, a zostali Polakami, trudno opisać i opowiedzieć. Stali się masą ludzi bez praw i przywilejów poza jednym: służenia Niemcom wyczerpaną pracą i służbą wojskową.

Z powołanych, a właściwie przymusowo wcielonych do woj-

ska niemieckiego około 110 obywateli Ustronia — według dotychczas zebranych danych — zginęło na frontach jako żołnierze 54 osób. Wielu z nich zginęło w czasie ucieczki „do wroga”, były wypadki rozstrzelania za dezercję, a nawet pierwszym otrzymanym nabojem popełniono samobójstwo. Sprawa ta wymaga osobnego opracowania. Czym innym była Volkslista w Generalnej Guberni, a czym innym na Śląsku i w naszym Ustroniu. Bez zrozumienia tej różnicy nie potrafimy pojąć rzeczywistości okupacyjnej w tak skomplikowanych warunkach, jakie zaistniały na Śląsku.

Oto sylwetki ustroniaków, którzy powinni żyć w naszej pamięci:

1. Balcarek Józef (1912—1946), ksiądz rzym.-katol. ur. 12 grudnia w Ustroniu, zam. Ustroń, Goje 12. Studia teologiczne odbył w Kielcach i w Krakowie, następnie pełnił obowiązki wikarego w Jabłonkowie, później w czasie okupacji administrował parafią w Górkach Wielkich i pełnił obowiązki proboszcza w Ustroniu. Mimo zakazu władz okupacyjnych wygłaszał kazania w języku polskim, za co był szykanowany. Aresztowany we wrześniu 1943 r. był więziony, najpierw w Cieszynie, następnie w Mysłowicach, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen. W czerwcu 1945 r. powrócił do Ustronia w bardzo ciężkim stanie zdrowia, którego już nie odzyskał i zmarł w Ustroniu 23 maja 1946.

Informacji udzieliła: matka J. Balcarka, Anna Korcz, zam. Ustroń, Goje 12.

2. Banach Emil (1915—1943), pseudonim „Wąs”, fryzjer, ur. 25 grudnia w Górnej Lesznej, zamieszkały w Cieszynie, od grudnia 1939 w Ustroniu, organizator Związku Walki Zbrojnej. Należał do pierwszej grupy partyzanckiej ŻAG, oraz był organizatorem ZWZ, a później AK w rejonie Ustronia a następnie w innych miejscowościach Śląska Cieszyńskiego i Zaolzia. W Ustroniu punkt oparcia dla Banacha stanowiło mieszkanie jego siostry Julii Sztwiertniowej. Mimo wielkiej ostrożności jakiej przestrzegał w czasie pobytu w Ustroniu, został nagle osaczony przez oddział policji niemieckiej w pobliżu domostwa Jerzego Lipowczana w dniu 16 grudnia 1943. Zginął bohatersko w zaciełej walce z napastnikami.

Informacji udzielił: Julia Sztwiertnia, Ustroń, ul. M. Konopnickiej 6, Karol Jastrząb, Ustroń, ul. Gwardii Ludowej 7.

3. Barabasz Jan (1873—1941), ksiądz rzym.-katol. ur. 16 maja w Ustroniu, zam. Ustroń 22 Lipca 59. Po ukończeniu studiów teologicznych, pełnił obowiązki wikarego w Czechowicach, później był proboszczem i katechetą w Łazach na Zaolziu, a z chwilą wybuchu wojny przeniósł się w r. 1939

do Ustronia. W okresie służby w Łazach, dał się poznać, jako aktywny działacz polonijny na tamtejszym terenie. Aresztowany 28 kwietnia 1940, był więziony najpierw w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zmarł 21 lipca 1941 jako więzień nr 15516.

Informacji udzielił: ks. Kojzar Ludwik, Ustroń
22 Lipca 59

4. Batko Józef (1888—1942), robotnik z Ustronia-Polany, w r. 1939 zadeklarował się jako Polak. Z tego powodu nie otrzymał pracy w Ustroniu i został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Tam został aresztowany i osadzony w więzieniu, gdzie zmarł w r. 1942. Bliższych danych o losach Batki nie udało się ustalić.

Informacji udzielił: Franciszek Zawada, Ustroń,
ul. Partyzantów 1.

5. Berger Maksymilian (1875—1940), właściciel małej piekareni ur. 13 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 35, był pochodzenia żydowskiego. Niemcy zamianowali go komendantem nad Żydami i pozwolili pozostać we własnym mieszkaniu. Berger pomagał swoim współziomkom na każdym kroku i z godnością reprezentował swoje stanowisko obywatela polskiego wobec najeźdźcy. Dnia 24 lutego 1940 r. około godz. 10-tej zajechał przed dom Bergera samochód osobowy z którego wysiadło dwóch gestapowców, weszło do mieszkania i zastrzeliło Bergera. Sprawa zamordowania była z góry przygotowana, czego dowodem jest fakt, że zaraz bezpośrednio po zastrzeleniu zajechał ob. Gross z furmanką, oraz przygotowaną już skrzynią, do której wrzucono zwłoki i pochowano na cmentarzu żydowskim na Gojach. Zastrzelenie Bergera było pierwszym mordem dokonany przez okupanta na terenie Ustronia.

Informacji udzieliła: córka Koziel Elżbieta,
Cieszyn, ul. Mennicza 12.

6. Białoń Józef (1916—1939), ur. 27 lutego w Ustroniu, zam. Ustroń, Zawodzie 17. Po ukończeniu gimnazjum w Cieszynie, podjął pracę w parafii ewangelickiej w Ustroniu w charakterze sekretarza. Od wczesnej młodości był aktywnym działaczem Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej w Ustroniu. W chwili wybuchu wojny pełnił czynną służbę wojskową w 4-tym Pułku Strzelców Podhalańskich w Cieszynie. Wyruszył ze swoją jednostką na front i zginął w dniu 3 września 1939 r. w okolicy Bukakowa za Bielskiem od kuli piątej kolumny niemieckiej działającej bardzo aktywnie na tym terenie.

Informacji udzielił: brat Rudolf Białoń, Ustroń,
Zawodzie 17.

7. Błahut Stanisław (1922—1942), student gimnazjum w Cieszynie ur. 30 października w Ustroniu, zam. Ustroń, Goje 40. Jako jedyny syn otrzymał od władz okupacyjnych zezwolenie na zatrudnienie w gospodarstwie rolnym swoich rodziców. W r. 1942 wezwany na Gestapo odmówił podpisania Volkslisty. Za kilka dni po tym fakcie tj. w dniu 3 marca 1942

został aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł 29 czerwca 1942, jako więzień nr 29657.

Informacji udzieliła: matka Anna Białut,
Ustroń, Goje 40.

8. Błaszczuk Jan (1893—1942), blacharz, działacz niepodległościowy, ur. 2 czerwca w Ustroniu, zam. Ustroń, Jelenica 30. Po ukończeniu nauki rzemieślniczo pracował w miejscowej fabryce, a później założył własny warsztat instalatorsko-blacharski. W okresie pierwszej wojny działał w Polskiej Organizacji Wojskowej, a w okresie plebiscytu stanął zdecydowanie przeciwko tzw. „ślazakowcom”. Aresztowany 23 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, a następnie przeniesiony do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, gdzie zmarł 29 kwietnia 1942 r. Nr więźnia w Dachau 7033, a w Ravensbrück 328.

Informacji udzieliła: żona Błaszczuk Maria,
Ustroń, Jelenica 30.

9. Błaszczuk Józef (1909—1944), ur. 11 listopada w Hermanicach. W r. 1924 podjął pracę w miejscowej fabryce, zrazu w charakterze ucznia, a z kolei rymarza. Od wczesnej młodości brał udział w ruchu socjalistycznym, najpierw w Robotniczym Stowarzyszeniu Kulturalno-Oświatowym „Siła”, a następnie w Polskiej Partii Socjalistycznej. W czasie okupacji był jednym z organizatorów Komitetu Pomocy dla ofiar wojny i ruchu oporu, działającego na terenie fabryki. Rozstrzelany 9 listopada 1944 przy ogrodzeniu składu zbożowego w Hermanicach.

Informacji udzieliła: matka Błaszczuk Anna,
Hermanice-Kolonia

10. Bujok Jan (1909—1943), urzędnik, pseudonim „Jarząbek”, zam. Ustroń, Poniwiec 3. Po ukończeniu gimnazjum w Cieszynie pracował w Urzędzie Wodnym, a społecznie udzielał się w Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej. W okresie okupacji podjął działalność antyhitlerowską, i był jednym z pierwszych organizatorów ruchu oporu na tutejszym terenie. Dzięki ucieczce z domu uniknął aresztowania, jakie czekało go już w kwietniu 1940 r. W trakcie obławy dokonanej przez wojsko i policję niemiecką został otoczony bunkier partyzantów na szczycie góry Czantorii, w którym znajdował się między innymi Bujok. Po rozpaczliwej walce padł dnia 30 listopada 1943.

Informacji udzieliła: matka Maria Bujok,
Ustroń, Poniwiec 3.

11. Bujok Jerzy (1882—1944), kowal, działacz socjalistyczny i spółdzielczy ur. 25 grudnia w Wiśle, zam. Ustroń, Poniwiec 3, był jednym z założycieli Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej w Ustroniu, a w okresie międzywojennym aktywnym członkiem zarządu i sztandarowym PPS. W r. 1920 był jednym z założycieli spółdzielni „Ogólne Stowarzyszenie Spożywcze i Oszczędnościowe w Ustroniu”, następnie członkiem Rady Nadzorczej,

a od r. 1937 członkiem Zarządu tejże spółdzielni. Rozstrzelany w dniu 9 listopada 1944, przy lipie obok dróżki prowadzącej od południowej strony posesji Heinrich w kierunku na Królów, około 100 m od drogi Ustroń—Wisła. Żona po stracie męża i syna jedynaka (patrz poz. 10) została samiućka ze sparaliżowanymi nogami. Zbolała i zamknięta w sobie na każde wspomnienie o synu i mężu wybuchała płaczem mówiąc „oto co mi pozostało” pokazując zdjęcie.

Informacji udzieliła: matka Maria Bujok,
Ustroń, Poniewiec 3

12. Byrtek Bolesław (1925—1944), robotnik rolny, ur. 25 lutego w Jeleśnej, zam. Ustroń, Zawodzie 47. Na Śląsk przyszedł na służbę w charakterze pastucha, gdyż rodzice nie mieli środków na jego utrzymanie. W tragicznym dniu został zabrany z domu ob. Macury, u którego kiedyś pasał bydło, a ostatnio pracował jako parobek i robotnik rolny. Rozstrzelany 9 listopada 1944 r. w odległości 100 m od gospodarstwa wspólnie z gospodarzem Pawłem Macurą.

Informacji udzielił: Kazimierz Dustor, Ustroń,
ul. 1 Maja 2

13. Cieśla Jan (1897—1944), rolnik, ur. 29 lipca, zam. Ustroń, Jelenica 40. Pracował na własnym gospodarstwie rolnym sąsiadującym z lasami Jelenicy i Czantorii. Wspomagał żywnością zbrojny ruch oporu, a chłopcy z lasu nieraz znajdowali u niego schronienie. Aresztowany 7 stycznia 1944, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zginął w r. 1945 w czasie ewakuacji obozu.

Informacji udzieliła: córka, Helena Sikora,
Ustroń, Jelenica 40.

14. Cieśla Jan (1899—1944), robotnik leśny urodz. 15 października w Ustrońniu, zam. Ustroń, Czantoria (szałas). W czasie okupacji wypasał owce na górze Czantorii. Utrzymywał kontakty z partyzantami, którzy często odwiedzali jego szałas. Aresztowany jesienią 1943, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen. Zmarł 28 lipca 1944.

Informacji udzielił: siostra Bogocz Ewa, Ustroń,
Czantoria Baranowa 13

15. Cieślowski Rudolf (1895—1940), kierownik poczty ur. 25 lutego w Wadowicach, zam. Ustroń, budynek poczty. W okresie międzywojennym był aktywnym członkiem Polskiego Związku Zachodniego. Na polecenie władz polskich dokonał ewakuacji poczty ustrońskiej, za co był po powrocie szykanowany. Aresztowany 15 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen-Gusen, gdzie zmarł 1 listopada 1940 r., jako więzień nr 3436.

Informacji udzielił: syn Józef Cieślowski,
Cieszyn, ZOR

16. Cymbała Jakub (1914—1944), kowal, socjalista, ur. 21 września w Ustroniu, zam. Ustroń, Gwardii Ludowej 13. Zatrudniony w miejscowej fabryce, był działaczem Polskiej Partii Socjalistycznej, oraz kolporterem prasy socjalistycznej i związkowej na terenie zakładu. Równocześnie był członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła” udzielając się w pracy kulturalnej i sportowej. W czasie okupacji przeprowadzał zbiórki pieniężne między robotnikami-Polakami w kuźni, którymi wspomagano Polaków, oraz ruch oporu. Zabranym z domu i rozstrzelanym w dniu 9 listopada 1944 r. na zakręcie dróżki przy ławie przez rzekę Wisłę, około 200 m w lewo od głównej drogi Ustroń—Wisła, naprzeciwko posesji Heinricha.

Informacji udzieliła: żona Anna Cymbała,
Ustroń, Gwardii Ludowej 13.

17. Cholewa Adolf (1914—1940), policjant, ur. 30 lipca w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 15. Jako syn działacza robotniczego nie mógł po ukończeniu nauki w Szkole Handlowej w Cieszynie otrzymać pracy, co go zmusiło do służby w policji. W październiku 1939 wrócił do rodziców w Ustroniu. Aresztowany 21 kwietnia 1940 był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, w którym został rozstrzelany dnia 8 grudnia 1940 roku.

Informacji udzieliła: matka Maria Cholewa,
Ustroń, ul. 1 Maja 15

18. Cholewa Anna (1887—1945), ur. 23 czerwca w Tomicach, pow. Wadowice, zam. Ustroń, Ogrodowa 30, została po aresztowaniu męża wyrzucona z własnego domu. Posądzona o współpracę z ruchem oporu została aresztowana w kwietniu 1944 r. i wywieziona do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, gdzie zmarła w marcu 1945 r, jako więzień nr 47100 z bloku 16.

Informacji udzieliła: córka Stefania Cholewa,
Ustroń, ul. Ogrodowa 30.

19. Cholewa Rudolf (1884—1941), listonosz, ur. 2 stycznia w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 30. Jeszcze przed pierwszą wojną światową przyczyniał się do podtrzymywania ducha narodowego, poprzez aktywną działalność w Macierzy Szkolnej, której był długoletnim członkiem. Równocześnie był członkiem Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej, a w okresie międzywojennym Polskiej Partii Socjalistycznej, będąc niejednokrotnie wybieranym do władz partyjnych. Po odzyskaniu niepodległości brał udział w walce o Ziemię Cieszyńską, a następnie w trzecim Powstaniu Śląskim. Po powrocie w r. 1939 z ewakuacji poczty, nie otrzymał już pracy w Urzędzie pocztowym w Ustroniu. Aresztowany 21 kwietnia 1940 r. więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen. Zmarł 7 września 1941 jako więzień nr 6799 bloku 11.

Informacji udzieliła: córka Stefania Cholewa,
Ustroń, ul. Ogrodowa 30.

20. Drózd Józef (1889—1945), ur. 17 stycznia, zam. Ustroń, Polana 7, prowadził w okresie międzywojennym maleńki sklepik w Ustroniu „Na Trójkacie”. W czasie okupacji jako jeden z pierwszych nawiązał kontakt ze Związkiem Walki Zbrojnej. Aresztowany 17 grudnia 1943 został osadzony w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, skąd został przesunięty do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie, w którym zmarł 10 stycznia 1945 r.

Informacji udzielił: Wiesław Drózd, (syn)
Gliwice, ul. Zawiszy Czarnego 2/14.

21. Drózd Pawełka (1919—1944), krawczyni, ur. 19 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, Polana 7. Wspólnie z rodzicami związała się z ruchem oporu. Aresztowana 24 grudnia 1943 r. została skierowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zginęła razem z matką w dniu 30 czerwca 1944 r.

Informacji udzielił: brat Wiesław Drózd,
Gliwice, ul. Zawiszy Czarnego 2/14.

22. Drózd Zuzanna (1898—1944), ur. 24 kwietnia w Ustroniu, zam. Ustroń, Polana 7. W czasie okupacji związała się z działalnością antyhitlerowską, utrzymując stałe kontakty z ruchem oporu. Aresztowana wiosną 1940 r. po półrocznym pobyciu w więzieniu Fordon wyostała się na wolność. Aresztowana po raz drugi (wspólnie z mężem) w dniu 17 grudnia 1943, została skierowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarła 30 czerwca 1944 r.

Informacji udzielił: Wiesław Drózd, (syn)
Gliwice, ul. Zawiszy Czarnego 2/14.

23. Duda Erwin (1911—1942, ksiądz rzym. katol. ur. 1 września w Pruchnej, zam. Ustroń, 22 Lipca 59. Po ukończeniu studiów pełnił obowiązki proboszcza w Pruchnej, a z chwilą wybuchu wojny przeniósł się do Ustronia. Aresztowany 20 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, w którym zmarł 3 lutego 1942 r. jako więzień nr 21961.

Informacji udzielił: Korneliusz Madzia, Ustroń,
Brzegi 10.

24. Dudek Jan (1899—1941), policjant ur. 24 kwietnia w Łazach, pełnił służbę na posterunku w Olbrachcicach (Zaolzie). W r. 1939 po powrocie z ucieczki na wschód przed inwazją niemiecką, osiadł u swojego teścia Franciszka Durczaka w Ustroniu. Aresztowany 23 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 21 stycznia 1941 r.

Informacji udzieliła: żona Elżbieta Dudek,
Ustroń, ul. Andrzeja Brody 2.

25. Durczak Franciszek (1914—1942), robotnik, ur. 20 czerwca w Ustroniu, zam. Ustroń, 9 Listopada 11. W okresie międzywojennym był członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”. Aresztowa-

ny 21 kwietnia 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł 16 lipca 1942 w bloku nr 11.

Informacji udzieliła: siostra Elżbieta Dudek,
Ustroń, ul. Andrzeja Brody 2.

26. Dustor Alojzy (1914—1944), rolnik, ur. 21 września w Ustroniu, zam. Ustroń, Zawodzie 48. W czasie okupacji nawiązał kontakt z ruchem oporu dostarczając jego członkom żywność pochodzącą z gospodarstwa swoich rodziców. W dniu 9 listopada 1944 został rozstrzelany w odległości 150 m od własnego domu.

Informacji udzielił: brat, Kazimierz Dustor,
Ustroń, ul. 1 Maja 2

27. Dustor Emilia (1916—1943), ur. 5 czerwca w Ustroniu, zam. Ustroń, Zawodzie 48, była zatrudniona w gospodarstwie rolnym swoich rodziców. Aresztowana z końcem 1942 r. była więziona w Cieszynie, skąd została skierowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarła z końcem r. 1943.

Informacji udzielił: brat, Kazimierz Dustor,
Ustroń, ul. 1 Maja 2

28. Dustor Józef (1919—1943), robotnik ur. 31 stycznia w Ustroniu, zam. Ustroń, Zawodzie 48. Współpracował z pierwszą grupą partyzancką ZAG, a w okresie późniejszym z Gwardią Ludową. Aresztowany w kwietniu 1942, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł we wrześniu 1943.

Informacji udzielił: brat, Kazimierz Dustor,
Ustroń, ul. 1 Maja 2

29. Faruga Alojzy (1906—1945), kowal, ur. 4 września w Górkach Małych, zam. Lipowiec 82, był kilkakrotnie wzywany do podpisania Volkslisty, której nie przyjął. Współpracował z Gwardią Ludową, oraz ukrywał przez pewien czas u siebie swojego bratanka. Zdekonspirowany przez jakiegoś szpicla, został 18 sierpnia 1944 zabrany przez Gestapo bezpośrednio od pracy przy młocie w kuźni. Wywieziony do więzienia w Mysłowicach, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zginął w styczniu 1945 w czasie ewakuacji obozu.

Informacji udzielił: bratanek Józef Kubień,
Górki Małe 23.

30. Ferdecki Jan (1888—1945), emeryt ur. 20. 5. w Wędryni, zam. Ustroń-Polana 6. Przed wojną i w czasie okupacji pracował na własnym gospodarstwie. Aresztowany 15. grudnia 1943 r. za współpracę z partyzantami, którzy niejednokrotnie przebywali w budynku gospodarczym będącym jego własnością. Więziony w Cieszynie, a dnia 10. lutego 1944 r. przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 173652). Następnie w dniu 5 listopada 1944 r. przetransportowany do obozu koncentr. w Gross-Rosen (nr więźnia 65486). Z obozu nie powrócił.

Informacji udzielił: Paweł Rakowski, Ustroń,
ul. 22 Lipca

31. Flank Ernestyna (1862—1942), zam. Ustroń, Ogrodowa 3, pochodziła z rodziny żydowskiej, ale jeszcze przed pierwszą wojną światową przyjęła wyznanie katolickie. W październiku 1939 r. wyrzucono ją z własnego mieszkania i umieszczono w walącej się drewniance ob. Grossa przy ul. Ogrodowej. W r. 1942 jeden z miejscowych młodych Niemców nie mogąc się doczekać zgonu staruszki, oblał jej ubranie benzyną i rzucił na nie zapaloną zapalkę. Silnie poparzona zmarła w straszliwych męczarniach.

Informacji udzielił: synowa, Emilia Flank,
Ustroń, ul. 22 Lipca 65 oraz Karol Jastrząb,
Ustroń, ul. Gwardii Ludowej 7.

32. Gajdzica Jan (1900—1942), sztygar maszynowy, ur. 8 lutego w Ustroniu, z chwilą wybuchu wojny przeniósł się do Generalnej Guberni, gdzie związał się z ruchem oporu. Jako łącznik nieraz przyjeżdżał na Śląsk. W lipcu 1942 został aresztowany w Katowicach i po dwudniowych strasznych torturach wyzionął ducha. Gestapo cieszyńskie w kilka dni po tym wypadku wezwało członków rodziny Gajdzicy i przedstawiło do rozpoznania zdjęcie, na którym znajdował się Janek ze zmasakrowaną i opuchniętą twarzą, oraz wybitym okiem, co dowodzi, że działał pod innym nazwiskiem.

Informacji udzieliła: siostra Anna Rakowska,
Ustroń, ul. 22 Lipca 2.

33. Gil Rudolf (1912—1944), pseudonim „Konrad”, nauczyciel, artysta-malarz ur. 9 listopada w Cieszynie, zam. Wieszczyta nr 19, a w czasie wojny w Hermanicach 27. Po ukończeniu studiów i powrocie z czynnej służby wojskowej, pracował jako nauczyciel w szkole powszechnej w Katowicach. W r. 1938 przeniósł się do pracy w szkolnictwie na terenie Krakowa. Równocześnie rozpoczął studia na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Kampanię wrześniową odbył w służbie frontowej jako podchorąży, a po jej zakończeniu powrócił do domu. Jako inteligentowi polskiemu groziło więzienie i zdecydował się opuścić Śląsk. Przez zieloną granicę dostał się przez Węgry i Słowaczyznę do Francji. Wstąpił do armii polskiej, walczył wiosną 1940 r. na froncie francusko-niemieckim i dostał się do niewoli niemieckiej. Trzykrotnie próbował ucieczki z obozu. Ostatnią próbę podjął z pomyślnym skutkiem i wynędzniały dostał się na Śląsk. Oczywiście, że nie mógł się ujawnić, więc przeniósł się w Beskidy, znajdując zasadnicze locum w rodzinie Sztwiertniowej w Hermanicach. Wówczas pracował w konspiracji i dużo malował. Początkowo był partyzantem Gwardii Ludowej w grupie Józefa Głajca. Utrzymywał kontakty z ośrodkami komunistycznymi w Bielsku i zaczął organizować w Beskidach Armię Ludową. Zginął w niewyjaśnionych okolicznościach przez jakąś pomyłkę w dniu 8 czerwca 1944 na szczycie góry Równicy.

Informacji udzieliła: Ewa Sztwiertnia, Hermanice 27.

34. Gogółka Andrzej (1914—1940), inżynier, pirotechnik, ur. 14 lutego w Ustroniu, otrzymał przed samym wybuchem wojny zatrudnienie w warsztatach wojskowych w Rembertowie. We wrześniu 1939 r. brał udział w obronie Warszawy i tam postanowił przeżyć okupację. Jako fachowiec z dziedziny produkcji materiałów wybuchowych związał się z wojskowym ruchem oporu. Aresztowany w styczniu 1940 r. był więziony w Warszawie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zginął w kwietniu 1940 r.

Informacji udzielił: brat Paweł Gogółka,
Ustroń, ul. 9 Listopada 9.

35. Goryczka Jan (1900—1943), robotnik leśny ur. 13 czerwca w Ustroniu, zam. Ustroń, Czantoria Baranowa 24. Dom Goryczki znajdował się przy samym lesie u podnóża góry Czantorii, co ułatwiało udzielanie pomocy żołnierzom ruchu oporu. Prawdopodobnie na skutek donosu przeprowadzono w dniu 10 października 1943 gruntowną rewizję w domu, w czasie której nie znaleziono nic kompromitującego. Aresztowany w tym samym dniu, więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zginął 10 grudnia 1943, jako więzień nr 160684.

Informacji udzieliła: żona Helena Goryczka,
Ustroń, Czantoria Baranowa 24

36. Górecki Jan (1916—1941), leśniczy, ur. 26 marca, zam. Ustroń, 1 Maja 79. Po powrocie z kampanii wrześniowej nie otrzymał już zatrudnienia w Nadleśnictwie Ustroń, gdzie pracował w okresie międzywojennym. Aresztowany 23 kwietnia 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, następnie do Neugen Ham, w którym zmarł 27 listopada 1941 r.

Informacji udzieliła: żona Pilchowa, Ustroń,
ul. 22 Lipca 52.

37. Górka Apolineusz (1914—1945), leśniczy, ur. 16 maja w Starym Sączu, zam. Ustroń, Zawodzie 25. Po ukończeniu szkoły leśniczej w Cieszynie (Zamek) pracował w Dyrekcji Lasów Państwowych w Cieszynie, w r. 1938 otrzymał posadę leśniczego w Trzycieżu na Zaolziu. Kampanię wrześniową odbył w służbie frontowej, a gdy po jej zakończeniu powrócił do domu, nie otrzymał żadnej pracy na miejscu. Aresztowany 21 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu w Dachau. Przetrzymał w obozie 5 lat i przed samym wyzwoleniem wynędzniał i chory został zabity przez kapo obozowego jako więzień nr 762 z Bloku 2.

Informacji udzielił: syn Feliks Górka, Ustroń,
ul. 1 Maja 15/5.

38. Górniak Dominik (1903—1945), kowal, działacz socjalistyczny, ur. 5 marca w Lipowcu, zam. Lipowiec 82. Przed wojną był czynnym członkiem Ro-

botniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła” w Lipowcu, oraz członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej w Ustroniu, w której przez szereg lat pełnił funkcję sekretarza. W czasie okupacji był jednym z pierwszych organizatorów zbiórek pieniężnych na terenie kuźni, przeznaczonych na pomoc dla ofiar wojny i dla ruchu oporu. Aresztowany 18 sierpnia 1944 bezpośrednio przy pracy w fabryce i przewieziony do więzienia w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen. Zginął w r. 1945 w czasie ewakuacji obozu, jako więzień nr 65778.

Informacji udzieliła: żona Julia Górniok,
Lipowiec 82.

39. Grzesiok Franciszek (1910—1944), stolarz, zam. Ustroń, Marii Konopnickiej 6. W czasie okupacji najpierw pracował w Urzędzie Gminnym, następnie wyjechał na roboty do Niemiec, a od r. 1942 był zatrudniony w miejscowej fabryce w charakterze robotnika hartowni. Zabraný przez policję i rozstrzelany w dniu 9 listopada 1944 w odległości 50 m od miejsca zamieszkania. Był jedyną osobą rozstrzelaną przez Niemców na terenie Ustronia posiadającą Volkslistę.

Informacji udzielił: syn, Antoni Grzesiok,
Ustroń, ul. Marii Konopnickiej 6 oraz Franciszek Zawada, Ustroń, ul. Partyzantów 1.

40. Halama Józef (1920—1944), student, ur. 2 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 20. W okresie międzywojennym był czynnym członkiem Związku Młodzieży Katolickiej. Po ukończeniu gimnazjum w Cieszynie w r. 1939, zamierzał rozpocząć studia wyższe. Po zajęciu Śląska przez Niemców został w grudniu 1939 r. przydzielony przez „Arbeitsamt” w Cieszynie do pracy w hutach trzynieckich. Ze względu na odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania, przebywał w większości w baraku robotniczym w Trzyńcu, a raz w tygodniu przyjeżdżał do Ustronia. Ponieważ noc z 8 na 9 listopada 1944 r. spędzał w Trzyńcu, zabrano go o godz. trzeciej rano z baraku, zaprowadzono do miejscowości Leszna Górna i tam rozstrzelano.

Informacji udzieliła: Helena Makula, Ustroń,
ul. Ogrodowa 9/a

41. Halama Rudolf (1914—1941), robotnik, ur. 23 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 10. Przed wojną pracował na tartaku państwowym w Ustroniu. W r. 1939 powołany do wojska, kampanię wrześniową odbył w służbie frontowej jako podoficer, a po jej zakończeniu powrócił do domu. Aresztowany 23 kwietnia 1940 był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie zmarł 8 marca 1941 r. jako więzień nr 6523, blok 16/II.

Informacji udzieliła: żona Helena Makula,
Ustroń, ul. Ogrodowa 9/a

42. Heller Paweł (1901—1944), robotnik, ur. 19 stycznia w Brennej był zatrudniony w miejscowej fabryce. W czasie okupacji współpracował z ru-

chem oporu. Aresztowany 4 stycznia 1944, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł 7 czerwca 1944 r.

Informacji udzielił: syn Ludwik Heller, Ustroń,
Zawodzie 28.

43. Herczyk Franciszek (1898—1940), strażnik rzeczny, ur. 1 kwietnia w Ustroniu, zam. Ustroń, Zawodzie. Po powrocie z kampanii wrześniowej nie otrzymał już zatrudnienia w Urzędzie Wodnym, w którym pracował w okresie międzywojennym. Aresztowany dnia 23 kwietnia 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, w którym zmarł 2 października 1940 r.

Informacji udzieliła: siostra Janina Zertka,
Ustroń, Goje 37.

44. Hławiczka Józef (1899—1941), kelner, ur. 8 marca w Dzięgielowie, zam. Ustroń, 1 Maja 71. W okresie międzywojennym pracował w restauracjach ustronkich, a kilka lat przed wybuchem wojny, przeszedł do pracy w miejscowej kuźni. Aresztowany 21 kwietnia 1940 był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 19 grudnia 1944 r. jako więzień nr 3715 z bloku 20.

Informacji udzieliła: żona Stefania Janak,
Ustroń, ul. 1 Maja 71.

45. Holeksa Jan (1912—1944), pseudonim „Litwin”, tokarz, ur. 5 kwietnia w Ustroniu, zam. Ustroń, Poniwiec 5. W okresie międzywojennym pracował w miejscowej fabryce. Był aktywnym działaczem sportowym i świetnym narciarzem, który niejednokrotnie brał udział w okręgowych zawodach narciarskich, zajmując w nich czołowe miejsca oraz nagrody i dyplomy. Wiosną 1940 r. przeczuwając aresztowanie uciekł do partyzantki kontaktując się ze Związkiem Walki Zbrojnej. W okresie późniejszym jako łącznik z wyższym dowództwem Armii Krajowej wyjeżdżał do Generalnej Guberni i różnych miejscowości Śląska. Wiosną 1943 r. został osaczony przez policję, następnie aresztowany i więziony w Cieszynie. Na podstawie rozkazu naczelnego dowódcy SS i szefa niemieckiej policji został w dniu 14 lutego 1944 r. publicznie powieszony w Nawsiu (Zaolzie) wspólnie z Pawłem Łabajem, Stanisławem Ruckim, Oskarem Sztwiertnią i Janem Celnerem.

Informacji udzieliła: siostra Zuzanna Holeksa,
Ustroń, Poniwiec 5.

46. Jaworska Krystyna (1922—1944), ur. 12 grudnia w Lipowcu, zam. Hermanice 86. W dniu 9 listopada 1944 r. po wyprowadzeniu przez policję Józefa Krysty z domu, w którym również mieszkała, szybko wyszła przed drzwi wejściowe, prawdopodobnie w celu zawiadomienia ojca o aresztowaniu syna. Niemiec zaczął na nią krzyczeć. Zrozpaczona, nie znając języka niemieckiego zatrzymała się, nie wiedząc co z sobą począć. Gestapowiec

momentalnie wyciągnął broń i zastrzelił Jaworską przy płocie w odległości 5 m od domu przez nią zamieszkałego.

Informacji udzieliła: Anna Krysta, Hermanice 79.

47. Jędrzejczyk Franciszek (1900—1940), technik, ur. 21 września, zam. Ustroń, 38 (stary numer). Aresztowany 26 kwietnia 1940 r. poprzez więzienie w Cieszynie dostał się do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, w którym zmarł 1 listopada 1940 r.

Informacji udzieliła: Ewa Sztwiertnia, Hermanice 27.

48. Jurenka Adolfina (1907—1944), krawczyni, urodz. 17 stycznia w Ustroniu, zam. Ustroń, Andrzeja Brody 1, włączyła się w czasie okupacji do ruchu oporu. Aresztowana 24 grudnia 1943 r. wspólnie z Pawełką Drózd, została skierowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarła w r. 1944. Daty zgonu nie udało się ustalić.

Informacji udzielił: Wiesław Drózd, Gliwice, ul. Zawiszy Czarnej 2/14.

49. Kaszper Alojzy, Jan (1914—1941), urzędnik, ur. 16 maja w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 48. W okresie międzywojennym pracował w Spółce Górniczo-Hutniczej na Górnym Śląsku. Kampanię wrześniową odbył w służbie frontowej jako oficer, a po jej zakończeniu powrócił do rodziców w Ustroniu i nawiązał kontakt ze Związkiem Walki Zbrojnej. Aresztowany 21 kwietnia 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł 21 marca 1941 r. jako więzień nr 1223.

Informacji udzieliła: siostra Bronisława Wan-
zel, Ustroń, ul. 22 Lipca 48.

50. Kostka Karol (1914—1943), woźny, ur. 11 lutego w Ustroniu, zam. Ustroń, Jelenica 34. Przed wojną pracował w miejscowej fabryce. W czasie okupacji nawiązał kontakt z ruchem oporu. Aresztowany w marcu 1942 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł we wrześniu 1943 r. Dokładnych dat aresztowania i zgonu nie udało się ustalić.

Informacji udzielił: brat Franciszek Kostka,
Ustroń, ul. 1 Maja 41.

51. Kostuch Bolesław (1925—1945), robotnik, ur. 2 sierpnia w Ustroniu, zam. Ustroń, Jelenica 1. W r. 1940 został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. W r. 1943 udało mu się uzyskać urlop i zezwolenie na spędzenie go w Ustroniu. Z urlopu nie powrócił na roboty do Niemiec, lecz poszedł do partyzantki leśnej, zasilając grupę partyzancką na górze Barania. W tragicznym dniu 26 marca 1945 r. grupa, w której się znajdował, wpadła w jakąś zasadzkę i w czasie walki z oddziałem wojska niemieckiego padł od kul karabinu maszynowego wspólnie z jakimś studentem z Warszawy. Zwłoki zostały pogrzebane przez wojsko na miejscu walki,

jednak w następnych dniach, gdy teren został znowu opanowany przez partyzantów, zwłoki zostały pochowane na cmentarzu w Milówce.

Informacji udzielił: ojciec Jan Kostuch, Ustroń,
ul. 22 Lipca 61.

52. Kowalik Wilhelm (1912—1944), robotnik, ur. 11 kwietnia w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 21. Przed wojną i w czasie okupacji pracował na tartaku państwowym w Ustroniu. Rozstrzelany w dniu 9 listopada 1944 r. w odległości 100 m od swojego miejsca zamieszkania.

Informacji udzielił: Franciszek Kowalik, Ustroń,
ul. Stawowa 4.

53. Kozieł Edward (1916—1944), drukarz, ur. 27 września w Ustroniu, zam. Ustroń, Gwardii Ludowej 8. W okresie międzywojennym pracował w Drukarni w Bielsku, a w czasie okupacji w Urzędzie Gminnym w Ustroniu w charakterze woźnego. Zmuszony do przyjęcia niemieckiej listy narodowościowej został w r. 1942 powołany do wojska niemieckiego i wysłany na front wschodni. Wiosną 1943 roku uciekł do Związku Radzieckiego i zgłosił się do armii polskiej. Po pierwszym przeszkoleniu w obozie w Sielcach został w grudniu 1943 r. wysłany do Szkoły Oficerskiej, a po przeszkoleniu na front. Walczył w 2 Pułku Piechoty I Armii i zginął w walce w dniu 24 sierpnia 1944 w rejonie Kępy Radwankowskiej.

Centr. Arch. Wojsk. Warszawa, III-412-261, s.
138, III-9-44, k. 57, III-3-45 E
żona: Stefania Kozieł, Ustroń, ul. Gwardii Lu-
dowej 8, Gustaw Koźdoń, Ustroń, ul. M. Ko-
nopnickiej 4.

54. Kozłowska Irena (1900—1942), zam. Ustroń, 22 Lipca 42. Mąż Kozłowskiej brał udział w kampanii wrześniowej, a po jej zakończeniu dostał się do Oflagu. Kozłowska zaś żyła w czasie okupacji z krawiectwa. Za powtórzenie jakiejś wróżby przewidującej upadek hitleryzmu, została jesienią 1941 r. aresztowana. Więziona w Cieszynie, skąd została skierowana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, a następnie przetransportowana do obozu w Oświęcimiu, gdzie zmarła w r. 1942.

Informacji udzielił: Gustaw Szczepanek,
Ustroń, Ogrodowa 13

55. Kozok Eugeniusz (1915—1942), leśniczy, ur. 24 kwietnia w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 91. W okresie międzywojennym pracował w Nadleśnictwie Ustroń, najpierw w charakterze praktykanta, a po ukończeniu szkoły leśników w Cieszynie w charakterze leśniczego. W r. 1939 uciekał przed inwazją niemiecką, a po powrocie nie otrzymał już żadnej pracy w lasach państwowych. Aresztowany 21 kwietnia 1940 r., był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen. W styczniu 1942 r. został straszliwie pobity przez niejakiego Stubenmaga (Czech) i przesunięty na blok nr 32 tzw. „inwalidów”. Dnia

27 stycznia 1942 r. został załadowany z kilku innymi więźniami na tzw. „więźniarkę” i wywieziony w niewiadomym kierunku.

Informacji udzielił: współwięzień Bolesław Ferfecki, Ustroń, Goje 39.

56. Kral Andrzej (1902—1943), rolnik, ur. 11 listopada w Ustroniu, zam. Ustroń, Poniwiec. Posądzony o współpracę z ruchem oporu, został po skrupulatnej rewizji w domu dokonanej przez policję, aresztowany 10 stycznia 1943. Włóczony po więzieniach w Cieszynie i Frysztacie został jesienią 1943 r. rozstrzelany przez policję kryminalną w Karwinie.

Informacji udzieliła: żona Zuzanna Kral, Ustroń, Poniwiec 35.

57. Krysta Franciszek (1913—1944), robotnik, ur. 19 lipca, zam. Ustroń, Goje 39, zatrudniony przed wojną i w okresie okupacji w miejscowej fabryce w charakterze pomocnika kowalskiego. Społecznie angażował się w Związku Młodzieży Katolickiej. W dniu 9 listopada 1944 zabrany i rozstrzelany w odległości 200 m od domu, przy płocie posesji Janiny Żertkowej, Goje 37. Policja nie pozwoliła ubrać się, zasznurować butów i pożegnać z rozpaczającą matką. Jednym z powodów rozstrzelania było podejrzenie hitlerowca Birkhana, który oświadczył, przed pewnym robotnikiem kuźni, że koło jego okien i drzwi były znaki „wielkiej szlapy Krysty z Goji”. Krysta był dużego wzrostu i posiadał dużą stopę, ale żadnego udziału w akcji podziemnej nie brał.

Informacji udzieliła: matka Maria Krysta, Ustroń, Goje 39.

58. Krysta Józef (1919—1944), ślusarz, ur. 29 czerwca w Hermanicach, zam. Hermanice 86. Przed wojną, oraz w czasie okupacji pracował w miejscowej fabryce, a społecznie udzielał się w pracy w Robotniczym Stowarzyszeniu Kulturalno-Oświatowym „Siła”. Rozstrzelany 9 listopada 1944 r. przy składzie zbożowym w Hermanicach.

Informacji udzieliła: Anna Krysta, Hermanice, Kolonia

59. Krysta Rudolf (1908—1944), kowal, ur. 10 lipca w Hermanicach, zatrudniony przed wojną, oraz w okresie okupacji w miejscowej fabryce. Od r. 1926 był czynnym członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”, a w latach późniejszych również członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. Dnia 9 listopada 1944 r. wtargnęła do mieszkania policja, pobiła wstającego z łóżka Krystę, wyrzuciła go na dwór i rozstrzelała za ledwie parę metrów od domu.

Informacji udzieliła: żona Anna Krysta, Hermanice, Kolonia

60. Kubaszczyk Mateusz (1912—1944), parobek, ur. 15 marca w Kamesznicy, zam. Ustroń, Zawodzie 31. Tak przed wojną, jak w okresie okupacji pracował na gospodarstwie rolnym ob. Cholewy na Zawodziu. Mimo, że pochodził z Małopolski był wzywany do podpisania Volkslisty. Rozstrzelany

9 listopada 1944 wspólnie z Alojzym Dustorem w odległości 150 m od domu swojego gospodarza.

Informacji udzielił: Kazimierz Dustor, Ustroń,
ul. 1 Maja 2

61. Kubica Józef (1888—1940), mistrz fabryczny, ur. 8 grudnia, zam. Ustroń, Kościelna 9. Pracę zawodową rozpoczął w miejscowej fabryce, a w latach późniejszych założył mały warsztat odlewniczy. W r. 1920 odegrał poważną rolę w plebiscycie, występując przeciwko tzw. „ślązakowcom”. Aresztowany 22 kwietnia 1940 był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 23 września 1940 r. Telegram o śmierci Kubicy, był pierwszym telegramem jaki przyszedł z obozów koncentracyjnych do Ustronia.

Informacji udzielił: syn Franciszek Kubica,
Ustroń, ul. Kościelna 9.

62. Kurowski Jan (1925—1944), parobek, ur. 25 grudnia w Kamesznicy, zam. Ustroń, Czantoria Baranowa 16. Miał lat 15, gdy opuścił swoich biednych rodziców w Kamesznicy, by iść na służbę na Śląsk. Pracował u rolnika Sztwiertni pod Czantorią. Chociaż pochodził z Małopolski został jednak wezwany do podpisania niemieckiej listy narodowościowej. Aresztowany wiosną 1944 r. został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zginął w tym samym roku. Dokładnych dat nie udało się ustalić.

Informacji udzieliła: Helena Goryczka, Czantoria Baranowa 24

63. Latocha Alfons (1906—1942), ksiądz rzym.-katol., ur. 7 października, zam. Ustroń, Ogrodowa 32. Z chwilą wybuchu wojny przeniósł się do rodzinnego Ustronia. Aresztowany 23 kwietnia 1940 r. więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie zmarł 5 czerwca 1942 r. jako więzień nr 30262.

Informacji udzieliła: siostra, Jad. Latocha,
Ustroń, Ogrodowa 32

64. Lazar Jerzy (1883—1952), sekretarz gminny, działacz spółdzielczy, ur. 15 listopada w Ustronu, zam. Ustroń 1 Maja 1. Jako robotnik miejscowej fabryki był czynnym członkiem Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej i Związku Zawodowego Metalowców. Około r. 1907 został przyjęty na sekretarza gminy Ustroń i funkcję tę pełnił aż do wybuchu drugiej wojny światowej. Był w r. 1920 założycielem Spółdzielni Spożywczej pod nazwą „Ogólne Stowarzyszenie Spożywcze i Oszczędnościowe w Ustroniu” jej pierwszym przewodniczącym Zarządu, a następnie przez prawie 30 lat przewodniczącym Rady Nadzorczej tejże spółdzielni. W r. 1918 brał żywy udział w przewrocie politycznym na Śląsku. Jako pierwszy po uzyskaniu niepodległości zrzucił w Ustroniu dwugłowe orły austriackie i zmienił je na polskie. Ponieważ władał tak w słowie jak i w piśmie językiem niemieckim, okupant pozwolił mu przez jakiś okres czasu pracować

w Urzędzie Gminnym. Aresztowany we wrześniu 1943 był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do więzienia śledczego w Mysłowicach. Po kilkumiesięcznym pobycie udało mu się z niego wydostać, lecz wrócił bardzo wycieńczony. Pobyt w obozie pozostawił poważne skutki na stanie jego zdrowia. Pomimo usilnych starań lekarzy, zniszczony raz organizm nie powrócił do zdrowia. Zmarł 2 czerwca 1952 na klinice w Zabrze, a pochowany został na cmentarzu w Ustroniu.

Informacji udzielił: żona, Anna Lazar, Ustroń,
1 Maja 1 oraz Jan Wantuła, Ustroń, Goje 3

65. Lipowczan Karol (1896—1945), księgowy, działacz turystyczny, spółdzielca. Od r. 1920 główny księgowy spółdzielni „Ogólne Stowarzyszenie Spożywcze i Oszczędnościowe w Ustroniu”, a przez pewien okres czasu członkiem zarządu, był jednym z tych, którzy od samego początku okupacji, podtrzymywali na terenie spółdzielni ducha polskiego i wiarę w zwycięstwo słusznej sprawy. Przez długie lata w okresie międzywojennym był działaczem Zarządu Powiatowego P.T.T. w Cieszynie. Wytyczał szlaki turystyczne w Beskidach śląskich, był dosłownie pierwszym a następnie stałym organizatorem zawodów i wszystkich imprez narciarskich na terenie Ustronia. Po wyrzuceniu go w r. 1940 ze spółdzielni pracował w jakiejś spółdzielni towarowej mającej biuro na Prażakówce, dzięki czemu miał możliwość wspomagać żywnością miejscowych partyzantów. Aresztowany 10 maja 1944, był więziony w Cieszynie, Mysłowicach, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Gross Rosen. Zginął z początkiem r. 1945 przy ewakuacji obozu.

Informacji udzielił: brat, Adolf Lipowczan,
Ustroń, Świerczewskiego
źródło: „Wierchy” rocznik 1945.

66. Lipowczan Paweł (1891—1941), pedagog, działacz społeczny, ur. 19 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, Fabryczna 2. Nauczyciel, a od r. 1928 kierownik szkoły nr 2 w Ustroniu, był jednym z młodszych budzieli ducha narodowego jeszcze w okresie austriackim. Od samego początku swej pracy zawodowej, którą rozpoczął w szkole ustroniskiej, brał aktywny udział w pracy społecznej. Był organizatorem i prezesem Macierzy Szkolnej, wiceprezesem zarządu Polskiego Związku Zachodniego, działaczem Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego „Beskid Śląski”, Towarzystwa Miłośników Ustronia, oraz organizacji młodzieżowych. Jako syn chłopca wyniósł już z domu rodzicielskiego zamiłowanie do ogrodnictwa i pszczelarstwa. Wygłaszał na zebraniach towarzystw rolniczych odczyty z zakresu hodowli pszczół, uszlachetniania drzewek itp. Politycznie gawitował do Polskiego Stronnictwa Ludowego, a za odmowę wstąpienia do sanacyjnych organizacji politycznych, tj. Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem, a później Obozu Zjednoczenia Narodowego — napotykał na swoim stanowisku na różne przykrości kierowane przeciwko niemu ze strony czynników rządowych. Jako jeden z pierwszych obywateli Ustronia został w dniu 3 października 1939 r. — natychmiast po powrocie

z ucieczki na wschód aresztowany. O postawie obywatelskiej i działalności narodowej Lipowczana świadczy kopia listu z 26 listopada 1939 r. skierowanego przez kierownika grupy miejscowej NSDAP do władz okupacyjnych w Cieszynie. Oto kilka wyjątków z tego listu, którego kopię znaleziono po wojnie w Urzędzie Gminnym w Ustroniu (w tłumaczeniu). „U Pawła Lipowczana znalazłem w jego biurku bardzo interesujące dowody. W załączeniu odpis i przetłumaczenie pewnego pisma według którego w r. 1917 w pomieszczeniach szkolnych szkoły kierownika odbyło się zebranie Polaków, na którym postanowiono dokonanie napadu na ówczesny sztab austriacko-pruski*, celem przyspieszenia przegrania wojny przez te państwa i urzeczywistnienie niepodległości Polski. Proszę przeto wydożyć z niego nazwiska Polaków, którzy brali udział w tym zebraniu i żyjących jeszcze dziś w Ustroniu...” „Dalej znaleziono jeszcze u niego kompletną listę członków band plebiscytowych i powstańczych z lat 1919—1922. Również znajdowała się kompletna lista Volksdeutscheów i ślązaków, którzy przez bandy plebiscytowe byli bici, aż do utraty przytomności. Bandy te były do tych celów przeznaczone. Znaleźliśmy także zaświadczenie, według którego Lipowczan Paweł był komendantem polskiej milicji w Ustroniu. Jednym słowem jest Lipowczan bardzo niebezpiecznym Polakiem, którego nie należy pod żadnym warunkiem wypuścić z obozu koncentracyjnego...” Po strasznych torturach jakie przeszedł w czasie badania przez Gestapo w Cieszynie, został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Granienburgu, a następnie do obozu w Dachau, w którym zmarł 12 marca 1941 r.

Informacji udzielił: brat Adolf Lipowczan,
Ustroń, Świerczewskiego
źródła: Głos Ziemi Cieszyńskiej nr 5/1961

67. Lipowczan Wiktor (1906—1942), pracownik umysłowy, oficer lotnictwa, ur. 26 lutego w Ustroniu, zam. Ustroń, Fabryczna 3, a przed wybuchem wojny Pułk Lotniczy, Nida. Kampanię wrześniową odbył w akcji frontowej służby lotniczej. Po zajęciu kraju przez wojska niemieckie poprzez Węgry, Rumunię, Jugosławię dostał się do Francji i walczył na froncie francusko-niemieckim. Po zakończeniu działań wojennych z resztkami armii, która nie skapitulowała został przetransportowany przez kanał La Manche do Anglii. Przyjęty do R.A.F.-u, po krótkim przeszkoleniu jako pilot nawigator, zaczął latać nad Niemcy, oraz tereny przez nich opanowane. W trakcie lotu na bombardowanie przemysłu niemieckiego, został zastrzelony przez niemieckie myśliwce nad Bałtykiem i zginął spadając z rozbitym samolotem do morza. Przez dowództwo alianckie został odznaczony Krzyżem Walecznych i innymi odznaczeniami wojskowymi.

Informacji udzielił: brat, Adolf Lipowczan,
Ustroń, Świerczewskiego, Jan Cholewa, lotnik R.A.F.-u, Ustroń, 22 Lipca 26

* siedziba sztabu mieściła się w Cieszynie.

68. Lorek Ludwik (1895—1945), ślusarz, działacz komunistyczny, ur. 14 lipca w Hermanicach, zam. Ustroń, Zawodzie 45, był jednym z tych, którzy obrali sobie walkę drogi rewolucyjnej i walki z faszyzmem już w latach międzywojennego dwudziestolecia. W miarę narastania kryzysu gospodarczego poglądy jego coraz bardziej się radykalizowały. Około r. 1934 wstąpił w szeregi Komunistycznej Partii Polski. Praca jego polegała na obsłudze posiedzeń tajnych komórek, opieką przyjeżdżających na Śląsk towarzyszy, oraz kolportowaniem bibuły i ulotek. Akcję tę prowadził na tutejszym terenie aż do r. 1938, w którym to czasie K.P.P. została rozwiązana. Aresztowany 12 lutego 1943 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen. Zmarł 21 maja 1945 r. już po wyzwoleniu obozu przez armie sojusznicze w szpitalu w Lincu.

Informacji udzieliła: córka, Zofia Sokół, Ustroń, Zawodzie 45.

źródło: pismo Kom. Pow. P.Z.P.R. z 11. IV. 1951 r.

69. Łabaj Paweł (1890—1944), szewc, ur. 8 października, zam. w r. 1939 w Ustroniu, a w czasie wojny w Istebnej. Po zajęciu naszych terenów przez okupanta niemieckiego nawiązał kontakt ze Związkiem Walki Zbrojnej, a następnie z innymi ugrupowaniami. Współpracą z ruchem oporu realizował w postaci przechowywania ludzi, dostarczania żywności, odzieży, obuwia itp. Aresztowany 9 grudnia 1943 razem z żoną, był więziony w Cieszynie. Dnia 14 lutego został na rozkaz naczelnego dowódcy SS i szefa niemieckiej policji publicznie powieszony w Nawsiu razem z Janem Holeksą z Ustronia, oraz Ruckim, Sztwiertnią, i Celnerem z Zaolzia.

Informacji udzieliła: żona, Ewa Łabaj, Cieszyn, Dom Starców.

70. Łajczak Stanisław (1916—1944), kamieniarz, ur. 27 listopada w miejscowości Cisiec (Galicja), zam. w Ustroniu, Jelenica 32. Przed wojną i w czasie wojny pracował w kamieniołomach na terenie Ustronia. W dniu 9 listopada 1944 r. zabrany przez policję i rozstrzelany w odległości 100 m od kamieniołomu Jana Szarca na wzgórzu Jelenica.

Informacji udzielił: Jan Szarzec, Ustroń, Jelenica 32.

71. Mac Władysław (1906—1944), ślusarz, ur. 3 czerwca w Zarzeczu, zam. Ustroń, 1 Maja 15. Przed wojną i w czasie okupacji pracował w miejscowej fabryce. W okresie międzywojennym był członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła” i Polskiej Partii Socjalistycznej. Należał do pierwszych robotników kuźni organizujących po kampanii wrześnieowej cywilny ruch oporu na terenie fabryki. Cechowała go niezwykła mądrość i roztropność w postępowaniu. Akcje sabotażowe przez siebie organizowane, zdradzał tylko w wypadku, gdy mu był ktoś do pomocy potrzebny. Dzięki jego akcji, o której oprócz niego wie-

dział tylko jeden pracownik kuźni, pozostało w tyle za kuźnią kilka wagonów wspaniałej stali w postaci żle wykonanych luf armatnich. Materiał ten był wielką pomocą po wyzwoleniu. W pierwszych dniach listopada 1944 r. uległ nieszczęśliwemu wypadkowi w fabryce i był na zwolnieniu lekarskim. Ponieważ na opuchniętą i obandażowaną nogę nie potrafił nałożyć buta, policja zabrała go tylko w jednym bucie i rozstrzelała w parku przy ul. Hutniczej za hotelem kuracyjnym w dniu 9 listopada 1944 r.

Informacji udzielił: syn, Eugeniusz Mac, Warszawa.

72. Mach Tadeusz (1926—1945), robotnik, ur. w marcu 1926, zam. Lipowiec 95. Zdając sobie sprawę ze skutków jakie czekają młodego zdrowego człowieka za odmowę przyjęcia Volkslisty i służenia w armii niemieckiej, poszedł w r. 1942 do partyzantki leśnej działającej na terenie Górek. W ostatnich dniach kwietnia 1945 r. znalazł się jako łącznik w pobliżu dworca w Goleszowie, gdzie niespodzianie został osaczony, złapany przez żandarmerię niemiecką i w drodze do więzienia rozstrzelany.

Informacji udzielił: ojciec, Wiktor Mach Pierściec.

73. Macura Paweł (1907—1944), rolnik, ur. 17 lipca w Ustroniu, zam. Ustroń Zawodzie 47. Przed wojną i w czasie okupacji pracował na gospodarstwie rodziców, które miał w spadku odziedziczyć. W dniu 9 listopada 1944 r. zabrany przez policję i rozstrzelany razem z Bolesławem Byrtkiem w odległości 100 m od swojego gospodarstwa.

Informacji udzielił: Kazimierz Dustor, Ustroń, 1 Maja 1.

74. Madzia Andrzej (1907—1944), listonosz, ur. 18 października w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 14. Po powrocie z ucieczki wrześniowej, nie stał już przyjęty do pracy w Urzędzie Pocztowym w Ustroniu, w którym był zatrudniony przed wojną. W czasie okupacji zamieszkał u swojej siostry Łukoszowej w Jabłonkowie, gdzie po pewnym czasie znalazł zatrudnienie w warsztacie stolarskim. Dnia 9 listopada 1944 r. zabrany bezpośrednio z pracy z warsztatu stolarskiego Seglera i rozstrzelany w Jabłonkowie w dolinie Radwanowa.

Informacji udzielił: kuzyn, Józef Szczepański, Ustroń, Jelenica 8a.

75. Madzia Ernest (1907—1958), piekarz, ur. 13 lipca w Bażanowicach, zam. Ustroń, Cieszyńska 4, od pierwszych lat okupacji związał się z działalnością antyhitlerowską. Aresztowany 13 lipca 1940 r. był więziony w więzieniach Cieszyna, Rawicza, Wrocławia, Berlina, Ensladu, Moor Kislau, Nürnbergu, Zwickau, w których przetrwał całą wojnę. Zwolniony w r. 1945 przez wojska alianckie powrócił 20 lipca 1945 r. ciężko chory do Ustronia. Po blisko dwuletnim leczeniu rozpoczął pracę w kamieniołomach, najpierw w charakterze portiera, a później mistrza. Skutki więzień niemieckich

kich były tak fatalne, że pomimo stałego leczenia, nie wrócił już do pełni sił. Zmarł 19 lutego 1958 w Ustroniu.

Informacji udzieliła: żona, Wiktoria Madzia, Ustroń, Cieszyńska 4.

76. Matysiak Wincenty (1909—1944), kamieniarz, ur. 14 czerwca w Kurowie, zam. Ustroń, 1 Maja 19, pracował w okresie międzywojennym i w czasie okupacji w kamieniołomie na Obłaźcu. Pomimo, że urodzony w Galicji, był kilkakrotnie wzywany do przyjęcia Volkslisty. Zabrano 9 listopada 1944 r. z domu i rozstrzelany w parku za hotelem kuracyjnym wspólnie z Szubertami, Sikorą i Macem.

Informacji udzieliła: siostra, Niemczyk Elżbieta, Ustroń, Partyzantów 4.

77. Michejda Paweł (1887—1940), sędzia, działacz narodowy, ur. 5 grudnia w Olbrachcicach na Zaolziu, zam. Ustroń, Marii Konopnickiej 3 pochodził ze znanej na Śląsku polskiej rodziny Michejdów, którą okupant starał się zlikwidować. Po studiach prawniczych, które rozpoczął we Wiedniu a ukończył w Krakowie rozpoczął praktykę w sądzie cieszyńskim. Pierwszą wojnę światową przeszedł jako oficer w armii polskiej, Przez cały okres międzywojenny pracował jako wybitny prawnik w sądzie cieszyńskim, a społecznie angażował się w Polskim Związku Zachodnim, Macierzy Szkolnej, Towarzystwie Teatru Polskiego w Cieszynie. Aresztowany 5 maja 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, a stamtąd do obozu w Oranienburgu, gdzie zmarł 14 października 1940 r. jako więzień nr 30628.

Informacji udzieliła: żona, Anna Michejda, Ustroń, Marii Konopnickiej 3.

78. Michejda Władysław, imię używane Wit (1896—1943), adwokat w Katowicach, od r. 1939 w Cieszynie, działacz polityczny, publicysta. Ur. 18 września w Olbrachcicach na Zaolziu, zamieszkały od r. 1939 i w czasie okupacji w Ustroniu. W dzieciństwie uczęszczał do ewangelickiej szkoły ludowej w Ustroniu, gdzie kierownikiem był w tym czasie stryj jego, Jerzy Michejda. Gimnazjum ukończył w Cieszynie. W r. 1914 zgłosił się do Legionów, lecz ze względu na młody wiek nie został przyjęty. Później służył więc w wojsku armii CK i jako oficer austriacki jest jednym z organizatorów zbrojnego czynu wojskowego w nocy z 31. X. na 1. XI. 1918, w wyniku którego ogłoszono utworzenie Księstwa Cieszyńskiego i jego przynależność do Polski. W r. 1919 brał udział w pierwszym Powstaniu Śląskim, potem pracował w Komitecie Plebiscytowym, mającym rozstrzygnąć sprawy terytorium ziemi cieszyńskiej. Po ukończeniu studiów prawniczych w Krakowie przeniósł się do Katowic, gdzie zdobył sobie renomę wybitnego adwokata. Jego pasją zawodowa i polityczna także mu się zająć sprawami Ewangelickiego Kościoła Unijnego na Górnym Śląsku. Mimo przeważającej liczby ewangelików polskiego pochodzenia władze tego kościoła były opanowane przez Niemców, a wszystkie pa-

rafie obsadzone przez duchownych niemieckich. Stan ten chroniła Konwencja Genewska, którą Niemcy wykorzystali do pracy germanizacyjnej na terenie polskiego państwa. Ten niesłychany tupet Niemców i zawiślana sytuacja prawna zachęciła Michejdę do zrewidowania jego statutu, oraz praw ewangelików polskich na Górnym Śląsku. Przez 10 z górą lat bezinteresownie walczył konsekwentnie o sprawy Polaków ewangelików w ramach tego kościoła. W r. 1928 przeniósł się do Cieszyna, a z chwilą wybuchu wojny do Ustronia. W latach 1940—1943 brał czynny udział w pracach konspiracyjnych w Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej Okręgu Śląskiego. Aresztowany w początkach 1940 r. przebywał krótko w obozie koncentracyjnym w Dachau. Zwolniony działał nadal w konspiracji, pracując nad nowymi ustawami polskimi na okres powojenny i przygotowując memoriał dla Rządu Londyńskiego w sprawie granic polskich na Śląsku Cieszyńskim. Aresztowany powtórnie 10 kwietnia 1943 r. w Ustroniu, osadzony został w celi nr 1 ciężkiego więzienia śledczego Gestapo w Mysłowicach. Tam niezwykłą postawą, odwagą, koleżeńskością i pogodą ducha dał przykłady niezwykłej odporności. Mimo propozycji czynionych mu kilkakrotnie ze strony Gestapo nie przyjął „Volkslisty”, która mogła go uratować od śmierci. Przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, został tam rozstrzelany 29. XI. 1943 z wyroku Sądu doraźnego katowickiego Gestapo.

Informacji udzieliła: sorka, Barbara Michejda
Pinno, Polski Słownik Biograficzny, zesz.
87/1978.

79. Mider Antoni (1878—1944), kowal, ur. 11 stycznia, zam. Ustroń, 1 Maja 15. Był inwalidą fabrycznym, który stracił rękę przy młocie w kuźni i z tego powodu został przesunięty do pracy w charakterze portiera. Był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. W r. 1943 za podanie kawałka chleba głodującym jeńcom radzieckim został aresztowany i więziony w Cieszynie. Po zwolnieniu z więzienia nie wrócił już na poprzednie stanowisko pracy. W dniu 9 listopada 1944 zabrany z domu i rozstrzelany na ul. Ogrodowej, obok budynku szewca Świeżego.

Informacji udzielił: syn, Jan Mider, Ustroń,
1 Maja 7.

80. Miech Alojzy (1913—1944), stolarz, ur. 22 kwietnia w Hermanicach, zam. Hermanice 77. W okresie międzywojennym i w czasie wojny pracował w stolarni miejscowej fabryki. W dniu 9 listopada 1944 po wejściu do mieszkania policji, przeczuwał, że opuszcza dom na zawsze. Ubieranie szło powoli, drżące ręce nie mogły sobie dać rady z obuwiem. Kiedy nie chciał wychodzić został zбитy, skopany i siłą wywleczony z domu. Rozstrzelany w odległości 25 m od swojego mieszkania.

Informacji udzieliła: żona, Ewa Miech, Her-
manice 77.

81. Myrmus Paweł (1906—1944), ślusarz, ur. 11 stycznia, zam. Ustroń, Brzegi 12. Przed wojną pracował w miejscowej fabryce, a w czasie okupacji

w kamieniołomie na Obłączu. Był członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”, a następnie Polskiej Partii Socjalistycznej. W dniu 9 listopada 1944 r. zabrany przez policję i rozstrzelany 100 m od miejsca zamieszkania, około 70 m od drogi Ustroń—Wisła na drodze prowadzącej od południowej strony posesji Heinrich w kierunku na Królów.

Informacji udzieliła: żona, Maria Myrmus,
Ustroń, Brzegi 12.

82. Nowak Rudolf (1906—1944), tokarz, ur. 28 marca w Hermanicach, zam. Hermanice 86, był zatrudniony w miejscowej fabryce. Jako członek sekcji sportowej Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”, często występował na zawodach sportowych reprezentując barwy „Siły”. Był członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej, lecz w poglądach swoich był samodzielny, bezkompromisowy, odważny, i niejednokrotnie zwracał uwagę na błędy ówczesnej PPS. Poza tym utrzymywał kontakty z komunistami. W dniu 9 listopada 1944 r. wybierał się do pracy gdy wtargnęła do mieszkania policja. Wywleczony siłą z mieszkania, został rozstrzelany przy ogrodzeniu składu zbożowego w Hermanicach.

Informacji udzieliła: matka, Nowak Maria,
Hermanice Kolonia.

83. Nowak Wiktor (1923—1944), robotnik, ur. 10 grudnia w Lipowcu, zam. Lipowiec 141. Pochodził z ubogiej rodziny. W dzieciństwie był oddany na służbę do bogatszych rolników za pasterza. Po ukończeniu szkoły powszechnej pracował przeważnie tylko sezonowo przy murarzach, czy też regulacji rzeki Wisły, a w czasie okupacji pomagał w domu na gospodarstwie. Wbrew woli swoich rodziców, którzy w trosce o swojego kochanego syna, gotowi byli go namówić do przyjęcia Volkslisty — poszedł w r. 1942 do partyzantki leśnej działającej między Lipowcem a Górkami. W czasie oblawy dokonanej przez wojsko i Gestapo, został we wrześniu 1943 r. złapany w Lipowcu w okolicy Czarnego Lasu, skąd prowadzono go skrępowanego w kierunku Skoczowa. Należy przypuszczać, że został w krótkim czasie zlikwidowany, o czym nie zawiadomiono nawet rodziców.

Informacji udzielił: brat, Władysław Nowak,
Lipowiec 141.

84. Nikodem Paweł (1878—1954), pastor ewangelicki, ur. 10 marca w Gródku na Zaolziu, zam. Ustroń, Parafia Ewangelicka, był znanym polskim działaczem narodowym już przed pierwszą wojną światową. Aresztowany 23 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego najpierw w Mauthausen Gusen, a następnie do obozu w Dachau. W r. 1942 po przeszło dwuletnim pobycie w obozie został zwolniony bardziej podobny do szkieletu niż człowieka zdolnego do życia. Nie mógł już wrócić na probostwo do Ustronia i zamieszkał najpierw u krewnych w Lipowcu, a następnie w swojej rodzinnej wsi Gródek. Z biegiem lat podreperował zdrowie ale skutki pobytu z obozu nie

pozwoili — mimo usilnych starań lekarzy — wrócić do pełni sił. Zmarł 19 stycznia 1954 w Ustroniu.

Zródła: Kalendarz Ewangelicki na r. 1955.

85. Pawlitko Anna (1913—1944), siostra Jana (poz. 86), zamieszkała razem z bratem w Ustroniu-Polanie, z którym została rozstrzelana na wale wiślańskim, przy ul. Gwardii Ludowej, dnia 27 października 1944 r.

Informacji udzieliła: Ewa Kisza, Ustroń, Polana 40.

86. Pawlitko Jan (1894—1944), robotnik leśny, ur. 21 lipca w Wiśle, zam. Ustroń-Polana. Mieszkając w sąsiedztwie góry Skalicy, na której znajdował się bunkier partyzantów, nie potrafił odmówić im pomocy. Dnia 27 października 1944 r. przeprowadziło Gestapo w jego domu szczegółową rewizję, przy której został mocno pobity, a następnie rozstrzelany na wale wiślańskim przy ul. Gwardii Ludowej.

Informacji udzielił: Karol Jastrzab, Ustroń, Gwardii Ludowej 7.

87. Palowicz Leon (1909—1940), tokarz, marynarz, ur. 12 października w Ustroniu, zam. Ustroń, Fenedyk, przed samą wojną Gdynia. Do r. 1931 pracował w miejscowej fabryce. Po odbyciu czynnej służby wojskowej w marynarce wojennej w Gdyni, otrzymał zatrudnienie na statku „Batory” najpierw w charakterze majtki, a po dalszym przeszkoleniu objął stanowisko maszynisty okrętowego. Do r. 1939 kursował stale na linii Gdynia—Ameryka. Z chwilą wybuchu wojny zgłosił się do armii polskiej w Anglii i został przydzielony do łodzi podwodnej „Orzeł”. Brał udział w bitwach na wybrzeżach Anglii i na Atlantyku. W czerwcu 1940 r. zginął w czasie bitwy morskiej z flotą niemiecką na Atlantyku.

Informacji udzieliła: matka, Maria Palowicz, Lipowiec 202.

88. Paszek Paweł (1906—1939), policjant, ur. 12 stycznia w Lipowcu, zam. Lipowiec 109, a przed samą wojną Lwów. Z powodu bezrobocia zgłosił się do służby w policji. Zginął w działaniach wojennych 1939 r. prawdopodobnie zamordowany przez Ukraińców.

Informacji udzieliła: matka, Zuzanna Paszek, Lipowiec 109.

89. Pindor Jan (1911—1944), tokarz, ur. 17 czerwca w Cisownicy, zam. Hermanice 95. Przemocą wepchnięto mu niemiecką listę narodowościową i natychmiast po jej otrzymaniu został w dniu 21 lutego 1942 powołany do wojska niemieckiego. Najpierw pełnił służbę we Francji, a w styczniu 1943 r. wyjechał na front wschodni. W lutym 1943 r. uciekł z frontu do Związku Radzieckiego i zgłosił się do armii polskiej. Po przeszkoleniu poszedł na front i walczył w dywizji gen. Zawadzkiego zdobywając rangę porucznika. W r. 1944 przeszedł drugie przeszkolenie, po którym jako desant spadochronowy został zrzucony na tyły wroga. Jesienią 1944 r.

działał wspólnie z partyzantką polską w miejscowości Miasteczko Śląskie położone koło Tarnowskich Gór. W dniu 8 października 1944 miał otrzymać jakąś informację od kolejarza. Pindor poszedł do umówionej budki, w której znajdowała się już inna osoba, gdyż poprzednia została aresztowana. Partyzanci zanocowali w niedalekiej stodole, która została w nocy otoczona przez wojsko. Ponieważ partyzanci nie chcieli się poddać, zaczęła się strzelanina i walka. Kiedy Niemcy przekonali się, że partyzanci nie poddadzą się żywcem, podpalili stodołę i cała grupa łącznie z Pindorem w niej się spaliła.

Informacji udzieliła: córka, Maria Pindor, Cisownica 191.

Źródło: wywiady ze ZBoWiD, Tarnowskie Góry.

90. Poloczek Michał (1902—1944), robotnik leśny, zamieszkały w Ustroniu, Dobka nr 232. Dnia 10 lipca 1944 r. około godz. 12 wtargnęło do jego mieszkania Gestapo i dokonało szczegółowej rewizji. Po rewizji przeprowadzono na miejscu przesłuchanie i śledztwo, przy którym bito podejrzanego kolbami karabinów, krzyżąc przy tym, aby przyznał się do współpracy z partyzantami. Scena ta działa się na oczach całej rodziny. Przeszło trzy godziny maltretowano Poloczka, który do niczego się nie przyznał. Zbity, skrwawiony, ledwo żywy, został zabrany, odprowadzony około 200 m od domu i już na terenie Wisły na tzw. Kamienistej Polanie rozstrzelany.

Informacji udzielił: syn, Jan Poloczek, Ustroń, 22 Lipca 2.

91. Preizner Oton (1917—1941), urzędnik, ur. 25 lipca, zam. Ustroń, 1 Maja 15. Po powrocie z kampanii wrześniowej, którą przeszedł w linii frontowej, nie otrzymał już zatrudnienia w miejscowej fabryce, w której przed wojną pracował w charakterze pracownika umysłowego administracji. Aresztowany 23 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł w r. 1941.

Informacji udzielił: Jan Cieślár, Ustroń, Goje 41.

92. Przybyła Ferdynand (1901—1941), kupiec, ur. 16 maja w Szumbarku (Zaolzie), zam. Ustroń, 22 lipca 44. Przed wojną prowadził własny sklep w Ustroniu, a politycznie grawitował do organizacji prorządowych. Aresztowany 23 kwietnia 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, w którym zmarł 22 lutego 1941 jako więzień nr 6781.

Informacji udzieliła: żona, Helena Przybyła, Ustroń, 22 Lipca 44.

93. Siedloczek Józef (1920—1944), kamieniarz, ur. 11 lutego w Ustroniu, zam. Ustroń, Poniwiec 24. Przed wojną i w czasie okupacji pracował w kamieniołomie w Ustroniu na Poniwcu. Od r. 1938 był członkiem Robotniczego

Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”. Dnia 9 listopada 1944 r. zabrany przez policję z domu i rozstrzelany przy dużym kasztanie obok drogi na Poniwiec.

Informacji udzielił: ojciec, J. Siedloczek,
Ustroń, Czantoria Baranowa 28.

94. Sikora Emil (1913—1943), tokarz, sierżant W.P., ur. w lutym w Ustroniu, zam. Ustroń, Fabryczna 5 a przed samą wojną w Modlinie. Pracował w miejscowej fabryce, a po odbyciu czynnej służby wojskowej postanowił pozostać w wojsku. Kampanię wrześniową przeszedł w linii frontowej, a po jej zakończeniu przekroczył granicę węgierską, gdzie został internowany. Zmarł 15 sierpnia 1943 r. w obozie jenieckim w Santos.

Informacji udzielił: brat, Jan Sikora, Cieszyn,
Błogocka 14.

95. Sikora Jan (1922—1944), kamieniarz, ur. 13 listopada w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 17. Przed wojną i w czasie okupacji pracował w kamieniołomie w Ustroniu na Poniwcu. Dnia 9 listopada 1944 r. zabrany przez policję z domu i rozstrzelany w parku za Hotelem kuracyjnym przy ul. Hutniczej.

Informacji udzielił: ojciec, Ludwik Sikora,
Ustroń, 1 Maja 17.

96. Sikora Jan (1910—1941), nauczyciel, ur. 18 lipca w Cieszynie, zam. Ustroń, 22 Lipca 4. Studia nauczycielskie odbył w Cieszynie a po ich ukończeniu otrzymał posadę w szkole powszechnej nr II w Ustroniu, przy czym kontynuował dalej studia na Zaocznym Wyższym Studium Rolniczym. Był aktywnym członkiem Polskiego Związku Zachodniego, działaczem Związku Harcerstwa Polskiego, Strzelca i zapowiadał się na dobrego chórmistrza. Aresztowany 21 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 18 września 1941 jako więzień nr 4524 z bloku 11.

Informacji udzieliła: córka, Krystyna Czajkowska, Ustroń, 22 Lipca 4.

97. Sikora Karol (1912—1945), tokarz, ur. 28 lutego w Ustroniu, zam. Ustroń, Fabryczna 4. Przed wojną pracował w miejscowej fabryce. Przez szereg lat był prezesem Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej w Ustroniu, oraz amatorem, a następnie reżyserem amatorskich zespołów artystycznych Związku. Był również członkiem ustrońskiego Klubu Narciarskiego. W czasie okupacji utrzymywał kontakty z ruchem oporu. Aresztowany w kwietniu 1944 r. był więziony w Cieszynie, Mysłowicach skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen. Został zlikwidowany z początkiem 1945 r. w trakcie ewakuacji obozu.

Informacji udzielił: brat, Jan Sikora, Cieszyn,
Błogocka 14.

98. Starzyk Klemens (1904—1944), pseudonim „Szpak”, ur. 5 października w Ustroniu, zam. Ustroń, Fabryczna 3, pracował w miejscowej fabryce jako ślusarz, a w latach późniejszych w charakterze woźnego. W okresie międzywojennym był czynnym członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”, pełniąc w nim przez długie lata funkcję kierownika sekcji gimnastycznej. Dzięki Starzykowi „Siła” ustronńska miała jedną z najlepszych sekcji gimnastycznych na Śląsku, występującą na powiatowych i wojewódzkich imprezach organizacji gimnastycznych. Był również czynny w amatorskich zespołach artystycznych i śpiewaczych. W ostatnich latach przed wojną był aktywnym członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. Od samego początku związał się z działalnością antyhitlerowską. Należał do pierwszej grupy ruchu oporu w Ustroniu pod nazwą ZAG. Jako woźny fabryki odbierający codziennie korespondencję z Urzędu Pocztowego, nieraz zaglądał do podejrzanych listów, dzieląc się ich treścią z ruchem oporu. Wiadomo, że w fabryce mieścił się główny sztab ustronńskiego hitlerysty. Aresztowany wiosną 1942 r. był więziony w Cieszynie. W tym samym roku uciekł z więzienia, dołączył do grupy partyzanckiej na Czantorii i w niedługim czasie został jej komendantem. Dnia 30 listopada 1943 r. w czasie oblawy dokonanej przez wojsko został otoczony bunkier partyzantów. Zginął w rozpaczliwej walce wspólnie z Janem Bujokiem z Ustronia, oraz Alojzym Badurą, Janem Polokiem, Janem Pytlem i Pawłem Śliżem z Zaolzia.

Informacji udzieliła: żona, Franciszka Starzyk,
Ustroń, Fabryczna 3.

99. Stec Paweł (1902—1945), urzędnik pocztowy, urodz. w Ustroniu, zam. Ustroń, Zawodzie 66. Po powrocie z kampanii wrześniowej, nie wrócił już do Urzędu Pocztowego w Ustroniu, w którym przed wojną był zatrudniony. Aresztowany 10 maja 1944 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Gross Rosen, w którym zginął z początkiem r. 1945 w czasie ewakuacji obozu.

Informacji udzielił: szwagier, Oton Tomiczek,
Ustroń, Zawodzie 77.

100. Stec Wincenty 1892—1944), kowal, urodz. 6 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 15, długoletni pracownik Kuźni, był również długoletnim członkiem Polskiej Partii Socjalistycznej. W czasie okupacji popierał materialnie ruch oporu i dostarczał mu informacji o hitlerowcach. W dniu 9 listopada 1944 r. pracował na trzecią zmianę. Zabranym przez policję bezpośrednio z pracy od młota i rozstrzelany na rogu drogi głównej, oraz drogi na Zawodzie Dolne naprzeciw posesji Bretnera.

Informacji udzieliła: żona, Ewa Stec, Ustroń,
1 Maja 9.

101. Szarzec Rudolf (1914—1944), robotnik, ur. 22 października w Hermanicach, zam. Hermanice 86. Pochodził z ubogiej rodziny, która była zmuszona dać chłopca na służbę do miejscowych rolników. Przed wojną pracował

na Tartaku Państwowym, a w czasie okupacji w Zakładach Borowinowych w Ustroniu. W czasie wyładowywania wagonu węgla na dworcu kolejowym, rzucił pracującym również przy rozładunku wagonów jeńcom radzieckim kawałek chleba. Zauważył to niemiecki kolejarz, doniósł na policję, za co został zwolniony z pracy. Za kilka dni został wywieziony do kopania okopów w okolicy Krakowa. W dniu 8 listopada 1944 r. został (jak się później okazało), celowo wysłany do domu, aby w następnym dniu tj. 9 listopada 1944 r. zostać rozstrzelanym przy ogrodzeniu składu zbożowego w Hermanicach.

Informacji udzieliła: żona,, Agnieszka Szarzec, Ustroń, Kościelna 6.

102. Szczepanek Józef (1922—1942), technik, ur. 2 marca w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 13. W r. 1939 ukończył Państwową Szkołę Przemysłową w Bielsku, a w czasie okupacji otrzymał zatrudnienie w stolarni ob. Niemca w Cieszynie w charakterze robotnika. W okresie tzw. Volkslisty był kilkakrotnie wzywany na Gestapo. Aresztowany 3 marca 1942 r. był więziony w Cieszynie, skąd został w dniu 1 października skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zginął 13 października 1942 r.

Informacji udzielił: ojciec, Gustaw Szczepanek, Ustroń, Ogrodowa 13.

103. Szczepański Kazimierz (1916—1939), ur. 2 sierpnia w Łazach, pow. Frysztat, zam. w Błędowicach, Łazach, Chorzowie, Dzięgielowie i u swego wujka Andrzeja Szczepańskiego w Ustroniu na Dolnym Zawodziu. W czasie studiów gimnazjalnych, w Chorzowie, a następnie w Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu, udzielał się w różnych organizacjach oświatowych i sportowych. Był bardzo zdolny i poza studiami miał wiele zainteresowań. Dowodem jego uzdolnień były pogadanki jakie wygłaszał w Rozgłośni Poznańskiej Polskiego Radia na temat floty morskiej i organizacji przedsiębiorstw. Po ukończeniu Wyższej Szkoły Handlowej został w r. 1938 powołany do czynnej służby wojskowej. Szkołę podchorążych ukończył we Włodzimierzu Wołyńskim, skąd został przeniesiony do stacjonującego wówczas w Cieszynie Pułku Artylerii, w którym zaskoczyła go wojna. Kampanię wrześniową przeszedł w linii frontowej od Cieszyna aż do lasów tomaszowskich. Zginął we wrześniu 1939 r. w czasie bitwy w Izbiach pod Tomaszowem.

Informacji udzielił: ojczym, Jan Szarowski, Ustroń, Marii Konopnickiej 15/3.

104. Szklorz Jan (1900—1942), robotnik, ur. 27 lipca w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 43. Na skutek bezrobocia wyemigrował w r. 1929 do Belgii, gdzie pracował w górnictwie, a politycznie angażował się w Partii Komunistycznej. Z początkiem 1942 r. wrócił do Ustronia i był wzywany do Urzędu Gminnego oraz na Gestapo do podpisania Volkslisty. Aresztowany 12 września 1942, był więziony w Cieszynie, skąd został przetransporto-

wany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zginął 20 października 1942.

Informacji udzielił: syn, Jan Szklorz, Ustroń, Fabryczna 7.

105. Szteler Jan (1910—1944), piekarz, ur. 11 stycznia w Ustroniu, zam. w Hermanicach (Kolonia). Przeczując jaki los czeka go po odmowie przyjęcia Volkslisty, zbiegł z początkiem 1942 r. do Generalnej Guberni i wstąpił do partyzantki. Po zakończeniu wojny matka Sztelera otrzymała wiadomość, że zginął w r. 1944 w walce.

Informacji udzieliła: matka, Maria Szteler, Hermanice, Kolonia.

106. Szturc Andrzej (1920—1941), robotnik, ur. 8 października w Wiśle, zam. w Hermanicach, a przed samym wybuchem wojny w Jabłonkowie. Już przed wojną ostrzegał przed niebezpieczeństwem hitlerowskich Niemiec, za co został już w dniu 3 września 1939 r. aresztowany. Więziony w Jabłonkowie, Brnie i Ołomuńcu, z którego został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarł 20 lipca 1941.

Informacji udzieliła: matka, Ewa Szturc, Hermanice.

107. Szubert Rudolf (1920—1944), pseudonim „Meteor”, spawacz, ur. 16 grudnia 1920 w Goleiszowie, zam. Ustroń, Ogrodowa 29, był przed wojną działaczem harcerskim. Z końcem 1939 r. został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec, z których zbiegł wiosną 1942 r., poszedł do partyzantki leśnej i działał w grupie Zawady. Dnia 29 września 1944 r. przechodząc z partyzantem Janem Cichym natknął się na niemiecki patrol wojskowy. Doszło do obustronnej strzelaniny, w wyniku której obydwaj partyzanci zginęli przy lasku znajdującym się na zbiegu ulicy Partyzantów z Jelenią.

Informacji udzieliła: córka, Anna Michalak, Ustroń, Spółdzielcza.

108. Szubert Stefania (1894—1944), ur. 15 października w Prażmie, pow. Frydek, zam. Ustroń, 1 Maja 15. W dniu 9 listopada 1944 r. zabrana z domu i rozstrzelana razem z mężem w parku za Hotelem Kuracyjnym przy ul. Hutniczej.

Informacji udzieliła: córka, Anna Michalak, Ustroń, Spółdzielcza.

109. Szubert Tomasz (1893—1944), elektryk, ur. 6 sierpnia w Bielsku, zam. Ustroń, 1 Maja 15. Przez długie lata pracował w miejscowej fabryce. W czasie okupacji nieraz powodował w fabryce zastój przez unieruchomienie jakiegoś silnika. Akcję sabotażową tak dobrze obmyślił, że zawsze potrafił się z awarii wytłumaczyć. W dniu 9 listopada 1944 zabrany z domu i rozstrzelany razem z żoną w parku za Hotelem Kuracyjnym przy ul. Hutniczej.

Informacji udzieliła: siostra, Anna Michalak, Ustroń, Spółdzielcza.

110. Szuster Eugeniusz (1912—1942), kupiec, ur. 3 lipca w Kaczycach, prowadził własny sklep z artykułami spożywczymi w Ustroniu. Po palcówce z narodowością polską, Niemcy skonfiskowali sklep. Aresztowany 23 kwietnia 1940, był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, w którym zmarł 20 czerwca 1942 r. jako więzień nr 3 K 25529.

Informacji udzieliła: żona, Helena Zawada, Ustroń, Partyzantów 1.

111. Sztwiertnia Jan (1918—1944), ślusarz, ur. 6 czerwca, zam. Hermanice 27. Syn Józefa, zmarłego w r. 1928, wybitnego działacza robotniczego i spółdzielczego na Śląsku. Uczęszczał przez jeden rok do Szkoły Handlowej w Cieszynie, ale z powodu ciężkich warunków materialnych w domu, przerwał naukę i poszedł do miejscowej fabryki w charakterze ucznia ślusarskiego. Był czynnym członkiem Związku Polskiej Młodzieży Ewangelickiej. W czasie okupacji pomagał materialnie ukrywającym się Polakom, dostarczał żywność partyzantom i jeńcom radzieckim. Swoją osobowością wywierał pewien wpływ na otoczenie, czego dowodzi fakt, że wielu jego kolegów również nie przyjęło Volkslisty. W dniu 9 listopada 1944 r. o godz. 6,30 wychodząc z domu do pracy został w drzwiach wejściowych zatrzymany przez policję. Druga grupa Niemców przyprowadziła sąsiada Jana Tomiczka. Obydwoh odprowadzono mniej więcej 7 minut od miejsca zamieszkania i przy płocie ob. Danysia w Hermanicach rozstrzelano.

Informacji udzieliła: siostra, Ewa Sztwiertnia, Hermanice 27.

112. Sztwiertnia Józef (1908—1944), elektryk, ur. 17 listopada w Ustroniu, zam. Ustroń, Polna 5. Przed wojną pracował w fabryce Rohr-Zieliński w Cieszynie. Udzielał się w organizacjach młodzieżowych, a najaktywniej w Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”, w którym przez szereg lat pełnił funkcję naczelnika. Po powrocie z wędrowki wrześniowej nie przyjęto go na poprzednie miejsce pracy i po kilkumiesięcznym doraźnym zarobkowaniu, został wiosną 1940 r. wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Na skutek choroby udało mu się powrócić w r. 1942 do Ustronia, gdzie znalazł zatrudnienie w prywatnym warsztacie Jerzego Czapli. Rozstrzelany dnia 9 listopada 1944 r. w odległości 100 m od miejsca zamieszkania.

Informacji udzielił: brat, Jan Sztwiertnia, Ustroń, 22 Lipca „Donatówka”.

113. Sztwiertnia Julia (1924—1944), pielęgniarka, ur. 1 marca, zam. Ustroń, M. Konopnickiej 6. Po zajęciu kraju przez wojska niemieckie nawiązała kontakt ze Związkiem Walki Zbrojnej, a później z Gwardią Ludową, organizując w nich służbę sanitarną. Do niemieckiej służby zdrowia w charakterze pielęgniarki zgłosiła się w celu zdobycia opatrunów i lekarstw, które następnie dostarczała partyzantom. Aresztowana 26 stycznia 1944 r. była więziona w Cieszynie, Katowicach, Bytomiu, skąd została skierowana do

obożu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zginęła w czasie ewakuacji obozu w styczniu 1945 r. jako więzień bloku XI.

Informacji udzieliła: żona, Julia Sztwiertnia,
Ustroń, M. Konopnickiej 6.

114. Sztwiertnia Paweł (1892—1939), ur. 15 lipca w Ustroniu, zam. Ustroń, M. Konopnickiej 6. W Legionach Polskich, do których zgłosił się w r. 1914, dosłużył się stopnia oficerskiego. W r. 1939 został zmobilizowany i przeszedł kampanię wrześniową w linii frontowej z 5 Baonem Saperów. Brał udział w walce pod Rzeszowem, Jarosławiem i pod Brodami. W drugiej połowie września znalazł się na terenach obsadzonych przez Armię Radziecką i wszelki ślad o nim zaginął.

Informacji udzieliła: żona, Julia Sztwiertnia,
Ustroń, M. Konopnickiej 6.

115. Sztwiertnia Zygfryd (1920—1939), student, ur. 15 października, zam. Ustroń, M. Konopnickiej 6. Pochodził z rodziny polskiej, która w r. 1937 przeprowadziła się z Czechosłowacji do Ustronia. Mocny wpływ na kształtowanie patriotyzmu chłopca wywarły polskie organizacje młodzieżowe w Czechosłowacji. W r. 1938 rozpoczął studia na Wyższej Szkole Górniczej. Jako działacz Związku Harcerstwa Polskiego otrzymał w dniu 1 września broń i wyruszył na kampanię wrześniową. Zginął we wrześniu 1939 w czasie działań wojennych na terenach wschodnich.

Informacji udzieliła: matka, Julia Sztwiertnia,
Ustroń, M. Konopnickiej 6.

116. Sztwiertnia Paweł (1912—1939), technik, ur. 21 grudnia, zam. Ustroń, Wyrchowina 231. W r. 1939 został powołany na ćwiczenia rezerwy, z których bezpośrednio wyruszył na front. Brał udział w walce pod Brodami. Z końcem września 1939 r. znalazł się na terenach okupowanych później przez Armię Radziecką i od tego czasu wszelki ślad o nim zaginął.

Informacji udzieliła: żona, Helena Sztwiertnia,
Ustroń, Jelenica 52.

117. Tomaszek Józef (1887—1941), emerytowany kapitan W.P., ur. 7 listopada, zam. Ustroń, Zawodzie 59. Od pierwszych dni okupacji był pod stałą obserwacją Niemców. Aresztowany dnia 23 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 17 listopada 1941 r.

Informacji udzieliła: żona, Julia Tomaszek,
Ustroń, Zawodzie 59.

118. Tomiczek Jan (1919—1944), ślusarz, ur. 9 marca w Hermanicach, zam. Hermanice 50. Oprócz pracy zawodowej w ustrońskiej fabryce, pomagał starym rodzicom na gospodarstwie. Był członkiem Związku Młodzieży Katolickiej. W nocy z dnia 8 na 9 listopada 1944 r. pracował na trzeciej zmianie. Kiedy około godz. 6.30 wracał z pracy, czekała przy domu po-

licja. Polecono postawić rower przy płocie, odprowadzono około 7 minut od miejsca zamieszkania i rozstrzelano razem ze Sztwiertnią Jankiem przy płocie ob. Danysia w Hermanicach.

Informacji udzieliła: Ewa Sztwiertnia, Hermanice 27.

119. Tomiczek Józef (1878—1941), kowal, ur. 8 lutego, zam. Hermanice 50. Trudno stwierdzić, za jakie przewinienie poza polską palcówką nie mógł ten stary człowiek otrzymać pracy w Ustroniu. Z początkiem 1940 r. został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Na skutek ciężkich warunków pracy zachorował i zmarł 20 października 1941 r. w obozie pracy w Frankfurt-Schwetig.

Informacji udzieliła: Ewa Sztwiertnia, Hermanice 27.

120. Wawracz Jan (1895—1944), nauczyciel, ur. 10 listopada w Istebnej, zam. w Ustroniu. W r. 1915 musiał przerwać studia nauczycielskie w Cieszynie, bo został powołany do wojska austriackiego. W r. 1915 dostał się do niewoli rosyjskiej, z której powrócił w r. 1921. Seminarium ukończył w r. 1922 jako ekstern. Był najlepszym nauczycielem rysunków i najlepszym polonistą Szkoły nr 1 w Ustroniu, w której pracował prawie przez cały okres międzywojenny. Był aktywnym działaczem Macierzy Szkolnej, oraz Związku Nauczycielstwa Polskiego „Ognisko”. Z końcem sierpnia 1939 r. został powołany do wojska. Kampanię wrześniową przeszedł na froncie, a po zajęciu kraju znalazł się na ziemi radzieckiej. W ostatnich dniach grudnia 1939 r. powrócił do Ustronia, i od razu włączył się w akcję antyhitlerowską. Aresztowany w r. 1942, został po kilku miesiącach zwolniony. Po raz drugi aresztowany dnia 10 maja 1944 r. był więziony w Cieszynie, Mysłowicach, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Buchenwaldzie. Zginął podczas bombardowania w r. 1945, trzy dni przed zajęciem obozu przez wojska sojusznicze. W Buchenwaldzie posiadał numer obozowy 117480.

Informacji udzieliła: żona, Maria Wawracz, Ustroń, 1 Maja 2.

121. Wierzińska Józefa (1919—1944), córka Tomasza i Stefanii Szubertów z zawodu telefonistka, ur. 18 marca w Ustroniu, zam. w Ustroniu, a w czasie okupacji w Wiśle-Głębcach. W okresie międzywojennym była zatrudniona w Urzędzie Pocztowym w Wiśle, a w czasie okupacji jako robotnica w mleczarni. Aresztowana 2 lutego 1944 r. była więziona w Cieszynie, skąd została skierowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie zmarła 15 września 1944 r.

Informacji udzieliła: siostra, Anna Michalak, Ustroń, Spółdzielca.

122. Witala Franciszek (1909—1944), szewc, ur. 22 stycznia w Ustroniu, zam. Hermanice 103. Przed wojną i w czasie okupacji prowadził własny warsztat szewski. W dniu 9 listopada 1944 r. zabrany z domu i rozstrzelany przy ogrodzeniu składu zbożowego w Hermanicach.

Informacji udzielił: brat, Paweł Witala, Hermanice 103.

123. Wojtaszek Piotr (1881—1942), aktor, ur. 2 lutego w Ludwinowie, zam. Ustroń, Poniwiec 12. W czasie pierwszej wojny światowej służył w legionach polskich, a po zakończeniu wojny osiadł na Śląsku. Brał czynny udział w powstaniach śląskich. W okresie międzywojennym pracował w charakterze aktora scen polskich występując często w operze katowickiej. Przez pewien okres czasu był dyrektorem teatru w Wiedniu. Aresztowany 23 kwietnia 1940 r. był więziony w Cieszynie, skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, gdzie zginął dnia 23 kwietnia 1942 r. jako więzień nr 15840.

Informacji udzieliła: żona, Wanda Wojtaszek, Ustroń, Poniwiec 12.

124. Wolny Józef (1923—1944), robotnik rolny, urodz. 25 kwietnia w Dziegiełowie, zam. Ustroń, Jelenica 38. Pochodził z ubogiej rodziny, która musiała oddać go na służbę do większych rolników, najpierw w charakterze pasterza, następnie parobka. W czasie okupacji pracował na gospodarstwie rolnym Jana Hławiczki w Ustroniu. W dniu 9 listopada 1944 r. wyprowadzony z mieszkania i rozstrzelany na terenie kamieniołomu pod Jelenicą.

Informacji udzielił: Jan Hławiczka, Ustroń, Goje 38.

125. Zawada Janina (1925—1954), ur. 25 września w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 27. W czasie wojny współpracowała z ojcem Franciszkiem Zawadą w partyzantce. Przy pełnieniu obowiązków łączniczki została 28 sierpnia 1944 r. aresztowana na dworcu w Skoczowie. Więziona w Cieszynie, Mysłowicach, skąd została przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a w styczniu 1945 do obozu w Ravensbrück. W więzieniach i obozach nabawiła się gruźlicy płuc i cały okres po wyzwoleniu spędziła na leczeniu w domu i sanatoriach. Zmarła 31 maja 1954 w Ustroniu.

Informacji udzielił: ojciec, Franciszek Zawada.

126. Zoń Jan (1914—1944), robotnik leśny, ur. 20 maja w Ustroniu, zam. Jelenica 11. W okresie międzywojennym pracował w lasach państwowych. Dnia 9 listopada 1944 r. zabrany z mieszkania i rozstrzelany w pobliżu kamieniołomu pod Jelenicą.

Informacji udzieliła: żona, Maria Zoń, Ustroń, Jelenica 11.

127. Zertka Paweł (1906—1942), ślusarz, ur. 29 czerwca w Golezowie, zam. Ustroń, Goje 37. Przed wojną i w czasie okupacji pracował w miejscowej fabryce. Był członkiem Robotniczego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „Siła”. Współpracował tak na terenie fabryki, jak i na zewnątrz z ruchem oporu. Aresztowany 3 marca 1942 r. był więziony w Cieszynie,

skąd został skierowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, a następnie do obozu w Mauthausen Gusen, gdzie zmarł 3 sierpnia 1942 r.

Informacji udzieliła: żona, Janina Zertka,
Ustroń, Goje 37.

Ofiary okupacji obywateli polskich żydowskiego pochodzenia

Informacji o nich udzieliłi:

Flank Rozalia, zam. Ustroń, 22 Lipca 65
Freifeld Ignacy, zam. Ustroń, 9 listopada 10
Godawa Henryka, zam. Ustroń, 22 Lipca 32
Grünkraut Robert, zam. Ustroń, 22 Lipca 33
Hedwig Helena, zam. Ustroń, 9 Listopada 6
Kozieł Elżbieta, zam. Cieszyn, Mennicza 12
Landsberger Oton, zam. Skoczów, Mickiewicza 472
Lazar Jerzy, zam. Ustroń, 1 Maja 2
Wallner Alfred, zam. Ustroń, 22 Lipca 17
Zawada Franciszek, zam. Ustroń, Partyzantów 1

128. Adler Ferdynand, inżynier, ur. w r. 1899, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
129. Adler Elwira (żona Ferdynanda), ur. w r. 1905, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginęła w r. 1943 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
130. Adler Edward (syn Ferdynanda), ur. w r. 1933, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginął w r. 1943 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
131. Adler Fanny (córka Ferdynanda), ur. w r. 1935 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginęła w r. 1943 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
132. Bretner Maksymilian, kupiec, ur. w r. 1900 w Golezowie, zam. Ustroń, 22 Lipca 17. We wrześniu 1939 r. przeszedł granicę wschodnią i osiadł w ZSRR w Środkowej Azji. Zmarł na tyfus plamisty w r. 1941.
133. Bretner Eugenia (żona Maksymiliana), ur. w r. 1905 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginęła w r. 1943 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
134. Flach Wilhelm, kupiec, ur. w r. 1879, zm. w Ustroniu, Ogrodowa 5, zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
135. Flach Maria (żona Wilhelma), ur. około r. 1880, zam. Ustroń, Ogrodowa 5, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
136. Flach Fryderyk (syn Wilhelma), kupiec, ur. w r. 1909 w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 5, uciekł z obozu pracy w Nisku do Związku Radzieckiego. Zmarł w r. 1943 w Środkowej Azji.
137. Flach Anna (córka Wilhelma), ekspedientka, ur. w r. 1908 w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 5, zginęła w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

138. Flank Zygmunt, kupiec, ur. w r. 1870 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 45, zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
139. Flank Artur, kierownik tartaku, ur. 10 sierpnia 1884 w Ustroniu, zam. Ustroń, Dworcowa 1. Zbiegł z obozu pracy w Nisku do Związku Radzieckiego, i na skutek przeżyć wojennych zmarł w r. 1943 w Frundze w Środkowej Azji.
140. Flank Robert (syn Zygmunta), kupiec, ur. 5 marca 1905 w Ustroniu, zam. Ustroń, Dworcowa 1, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
141. Flank Ernest (syn Artura), urzędnik Banku Kredytowego w Bielsku, ur. 18 lutego 1916 w Ustroniu, zam. Ustroń, Dworcowa 1, zbiegł z obozu pracy w Nisku do ZSRR, i wstąpił do armii polskiej. Przeszedł front aż po Łabę. Po zakończeniu wojny jako oficer jednostki gen. Świerczewskiego zginął z początkiem r. 1946 w walce z bandami reakcyjnego podziemia w Bieszczadach.
142. Flank Anna (córka Artura), ur. 25 grudnia 1910 w Ustroniu, zam. Ustroń, Dworcowa 1, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
143. Flank Józefa (córka Artura), ur. 9 maja 1914 w Ustroniu, zam. Ustroń, Dworcowa 1, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
144. Freifeld Rozalia, ur. w r. 1888 w Krakowie, zam. Ustroń nr 42, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
145. Freifeld Józef (syn Rozalii), ur. w r. 1927 w Ustroniu, zam. Ustroń 42, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
146. Freifeld Regina (córka Rozalii), ur. w r. 1920 w Ustroniu, zam. Ustroń 42, zginęła w latach 1943/44 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
147. Freud Józef, handlarz, ur. około r. 1890, zam. Ustroń, 1 Maja 61, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
148. Freud Eugenia (żona Józefa), ur. około r. 1890, zam. Ustroń, 1 Maja 61, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
149. Freud Helena (córka Józefa), ur. w r. 1915 w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 61, zginęła w r. 1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
150. Grünkraut Alfred, technik, ur. 16 lipca 1907 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 33, uciekł z rodziną brata przed inwazją niemiecką i osiadł w Kałuszu, woj. stanisławowski. Po napaści Niemiec na ZSRR tereny te zostały zajęte przez hitlerowców. Wówczas z bratanicą Anną uciekł do Worochty. W okolicznych lasach gdzie się ukrywali, zostali wiosną 1943 r. wytropieni przez konfidentów. Rozstrzelany w tym samym dniu razem z bratanicą Anną.

151. Grünkraut Helena (żona Alfreda), ur. w r. 1910 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 33, wytropiona w r. 1942 w lasach woj. Stanisławowskiego została skoszarowana w getcie w Stanisławowie i rozstrzelana jesienią 1942 r.
152. Grünkraut Anna (żona Roberta, uczestnika kampanii wrześniowej, kampanii afrykańskiej i bitwy pod Monte Casino), ur. 26 września 1909, zam. Ustroń, 22 Lipca 33. Wytropiona przez konfidentów w lasach woj. Stanisławowskiego, została razem z synem skoszarowana w getcie żydowskim w Kałuszu, gdzie zginęła z początkiem r. 1943 w obronie swojego 9-cioletniego syna.
153. Grünkraut Juliusz (syn Anny), ur. 16 grudnia 1932 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 33, zabity kolbą od karabinu na podwórzu getta w Kałuszu.
154. Grünkraut Anna (córka Anny), ur. 24 sierpnia 1931 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 33, rozstrzelana wiosną 1943 r. w lasach Worochty, razem ze swoim wujem Alfredem.
155. Gross Samuel, emeryt, ur. około r. 1870, zam. w Ustroniu, zginął w r. 1941 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
156. Gross Sala (żona Samuela), ur. około r. 1875, zam. w Ustroniu, zginęła w r. 1941 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
157. Goldfinger Henryk, kupiec, ur. w r. 1898, zam. Ustroń, 22 Lipca 65, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
158. Goldfinger Regina (żona Henryka), ur. w r. 1898, zam. w Ustroniu, 22 Lipca 65, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
159. Goldfinger Ilza (córka Henryka), ur. w r. 1926 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 65, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
160. Goldfinger Hermina, ur. w r. 1890, zam. Ustroń, Ogrodowa (obecnie siedziba O.S.P.), zginęła w r. 1943 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
161. Kolender Abraham, rabin, ur. około r. 1890, zam. Ustroń, Ogrodowa, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
162. Kolender Marta (żona Abrahama), ur. około r. 1895, zam. Ustroń, Ogrodowa, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
163. Kolender Sidonia (córka Abrahama), ur. w r. 1920, zam. Ustroń, Ogrodowa, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
164. Klapholc Jetta, ur. około r. 1900, zam. Ustroń, Goje. Zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

165. Klapholc Maksymilian (syn Jetty), ur. w r. 1920, zam. Ustroń, Goje. Zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
166. Lancer Henryk, kupiec, ur. w r. 1900, zam. w Ustroniu, 1 Maja 6, zbiegł w r. 1940 z obozu pracy w Nisku do ZSRR, gdzie zmarł w r. 1942 na Syberii.
167. Lancer Hermina (żona Henryka), ur. w r. 1905, zam. Ustroń, 1 Maja 6, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
168. Lancer Helena (córka Henryka), ur. w r. 1925 w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 6, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
169. Landsberger Elias, kupiec drzewny, ur. 24 listopada 1874 w Osieku, zam. Ustroń, 22 Lipca 17. W okresie międzywojennym był członkiem Wydziału Gminnego w Ustroniu. Zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
170. Landsberger Małgorzata (córka Eliasza), ur. dn. 30 listopada 1907 w Golezowie, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
171. Landsberger Jerzy (syn Ottona, który przeszedł front z I Armią W.P. od Lenino aż po Łabę), ur. 11 stycznia 1938 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
172. Lipszyc Szymon, kupiec, ur. około r. 1885, zam. Ustroń, 22 Lipca 65, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
173. Lipszyc Elżbieta (żona Szymona), ur. w r. 1883, zam. Ustroń, 22 Lipca 65, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
174. Lipszyc Walter (syn Szymona), kupiec, ur. 1907, zam. Ustroń, 22 Lipca 65, przeszedł w r. 1939 kampanię wrześniową i dostał się do Związku Radzieckiego gdzie zmarł w r. 1942 na Syberii.
175. Lipszyc Teresa (córka Szymona), ur. w r. 1920 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 65, zginęła w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
176. Miller Robert, rzeźnik, zam. Ustroń, 1 Maja 55, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
177. Miller (syn Roberta), rzeźnik, zam. Ustroń, 1 Maja 55, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
178. Miller (żona Roberta), zam. Ustroń, 1 Maja 55, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
179. Miller (córka Roberta), zam. Ustroń, 1 Maja 55, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
180. Munk Ernest, rzeźnik, ur. około r. 1875, zam. Ustroń, 1 Maja 41, zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

181. Munk Laura (żona Ernesta), ur. około r. 1880, zam. Ustroń, 1 Maja 41, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
182. Reichenbaum Szymon, kierownik tartaku w Wiśle, ur. 10 grudnia 1882 w Suchej, pow. Żywiec, zam. Ustroń, 9 Listopada 6. Od r. 1914 do 1933 był komendantem Ochotniczej Straży Pożarnej w Ustroniu. W ramach Straży zorganizował pierwsze pogotowie sanitarne w Ustroniu. Zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
183. Reichenbaum Felicja ur. w grudniu 1906 w Ustroniu, 9 Listopada 6, nie powróciła z ucieczki wrześniowej do Ustronia, osiedlając się w Krakowie. W r. 1943 ujawniono jej pochodzenie. Natychmiast została skierowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, i tam zlikwidowana.
184. Reichenbaum Szymon (syn Szymona), inżynier, ur. 8 lipca 1902 w Ustroniu, zam. Ustroń, 9 Listopada 6, zginął w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
185. Reichenbaum Armin (syn Felicji), ur. w r. 1938, zam. Ustroń, 9 Listopada 6. Po ujawnieniu, że jest dzieckiem żydowskim, zastrzelony w r. 1943 na oczach matki w Krakowie.
186. Rübenfeld Gizela, ur. około r. 1885, zam. Ustroń, 1 Maja 6, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
187. Rübenfeld Aman (córka Gizeli), ur. około r. 1910, zam. Ustroń, 1 Maja 6, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
188. Straus Hermina, ekspedientka, ur. w r. 1900 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 17, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
189. Sznep Arnold, kupiec, ur. w r. 1907 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 37, zbiegł z obozu pracy w Nisku. Zginął w r. 1940 przy przechodzeniu granicy do Związku Radzieckiego.
190. Sznep Fryderyka (żona Arnolda), ur. w r. 1910 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 37, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
191. Silberman Gustaw, kupiec, ur. około r. 1870, zam. Ustroń, 22 Lipca 58. W r. 1939 zbiegł przed inwazją niemiecką i osiadł we Lwowie. Po zajęciu miasta ukrywał się. W r. 1942 został ujęty i natychmiast rozstrzelany we Lwowie.
192. Silberman Eugenia (żona Gustawa), ur. w r. 1875, zam. Ustroń, 22 Lipca 58, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
193. Silberman Wiktor (syn Gustawa), ur. w r. 1889 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 58. Z kampanii wrześniowej wrócił do Ustronia. W listopadzie 1939 r. zbiegł do Generalnej Gubernii. W grudniu 1939 r. został w pobliżu granicy ZSRR złapany i rozstrzelany.

194. Silberman Marta (córka Gustawa), ur. w r. 1910 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 58, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
195. Schiff Leon, ur. 27 grudnia 1862 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 32, zginął w r. 1941 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
196. Schiff Sabina (żona Leona), ur. 22 kwietnia 1870, zam. Ustroń, 22 Lipca 32, zginęła w r. 1941 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
197. Windholc Stefania, ur. w r. 1910, zam. Ustroń, 22 Lipca 3, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
198. Weiss Jakub, ur. około r. 1868, zam. Ustroń, Ogrodowa 5, zginął w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
199. Weiss Anna (żona Jakuba), ur. około 1870, zam. Ustroń, Ogrodowa 5, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
200. Weiss Egon (syn Jakuba), ur. w r. 1908 w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 5, zbiegł z obozu pracy w Nisku do ZSRR, gdzie zmarł w Środkowej Azji.
201. Weiss Sala, ur. około 1875, zam. Ustroń, Kościelna 3, zginęła w r. 1942 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
202. Weiss Cecylia (córka Sali), ur. w r. 1907 w Ustroniu, zam. Ustroń, Kościelna 3, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.
203. Weiss Maria (córka Sali), ur. w r. 1910 w Ustroniu, zam. Ustroń, Kościelna 3, zginęła w latach 1943/1944 w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu.

Zestawienie osób rozstrzelanych w dniu 9 listopada 1944 r.

Lp.	Nazwisko i imię	Lp. biogramu
1.	Błaszczyk Józef	9
2.	Bujok Jerzy	11
3.	Byrtek Bolesław	12
4.	Cymbała Jakub	16
5.	Dustor Alojzy	26
6.	Grzesiok Franciszek	39
7.	Halama Józef	40
8.	Jaworska Krystyna	46
9.	Kowalik Wilhelm	52
10.	Krysta Franciszek	57
11.	Krysta Józef	58
12.	Krysta Rudolf	59
13.	Kubaszczuk Mateusz	60
14.	Łajczak Stanisław	70
15.	Mac Wiadysław	71
16.	Macura Paweł	73
17.	Madzia Andrzej	74
18.	Matysiak Wincenty	76
19.	Mider Antoni	79
20.	Miech Alojzy	80
21.	Myrmus Paweł	81
22.	Nowak Rudolf	82
23.	Siedloczek Józef	93
24.	Sikora Jan	95
25.	Stec Wincenty	100
26.	Szarzec Rudolf	101
27.	Szubert Stefania	108
28.	Szubert Tomasz	109
29.	Sztiwertnia Jan	111
30.	Sztiwertnia Józef	112
31.	Tomiczek Jan	118
32.	Witala Franciszek	122
33.	Wolny Józef	124
34.	Zoń Jan	126

J. BALCAREK
(1)

E. BANACH
(2)

ST. BŁAHUT
(7)

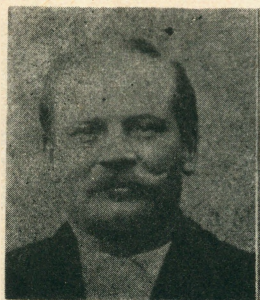
J. BŁASZCZYK
(8)

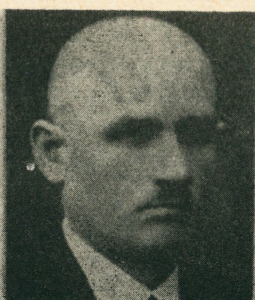
J. BŁASZCZYK
(9)

J. BUJOK
(10)

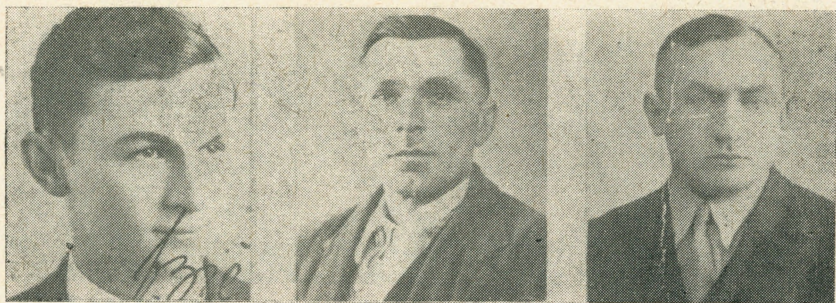
J. BUJOK
(11)

J. CIEŚLAR
(13)

J. CYBAŁA
(16)

J. BIAŁOŃ
(6)

J. CIEŚLAR
(14)

R. CIEŚLAWSKI
(15)

A. DUSTOR
(26)

E. DUSTOR
(27)

J. FERFECKI
(30)

A. CHOLEWA
(17)

A. CHOLEWA
(18)

R. CHOLEWA
(19)

J. DRÓZD
(20)

Z. DRÓZD
(22)

J. DUDEK
(24)

A. FARUGA
(29)

J. GAJDZICA
(32)

R. GIL
(33)

A. GOGÓLKA
(34)

J. GORYCZKA
(35)

A. GÓRKA
(37)

D. GÓRNIAK
(38)

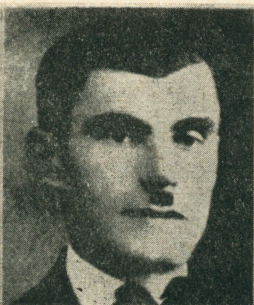
J. HALAMA
(40)

R. HALAMA
(41)

F. HERCZYK
(43)

J. HŁAWICZKA
(44)

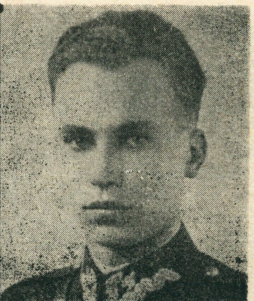
J. HOLEKSA
(45)

K. JAWORSKA
(46)

F. JĘDRZEJCZYK
(47)

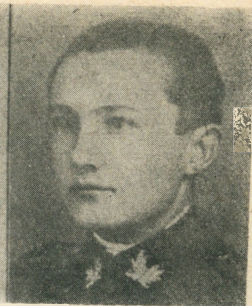
A. KASZPER
(49)

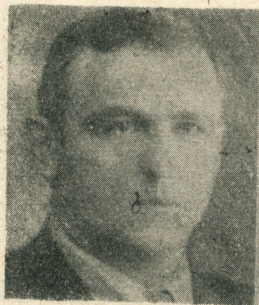
B. KOSTUCH
(51)

W. KOWALIK
(52)

E. KOZOK
(55)

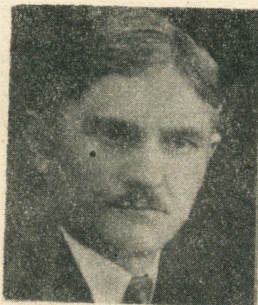
A. KRAL
(56)

J. KRYSTA
(58)

R. KRYSTA
(59)

J. KUBICA
(61)

A. LATOCHA
(63)

J. LAZAR
(64)

K. LIPOWCZAN
(65)

P. LIPOWCZAN
(66)

L. LOREK
(68)

P. ŁABAJ
(69)

WŁ. MAC
(71)

A. MADZIA
(74)

E. MADZIA
(75)

W. MATYSIAK
(76)

P. MICHEJDA
(77)

W. MICHEJDA
(78)

A. MIDER
(79)

A. MIECH
(80)

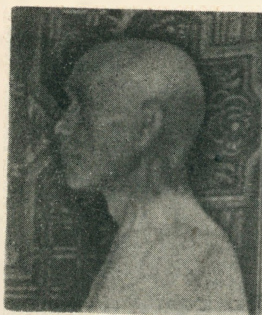
P. MYRMUS
(81)

R. NOWAK
(82)

W. NOWAK
(83)

P. NIKODEM
(84)

A. PAWLITKO
(85)

J. PAWLITKO
(86)

FR. KRYSŃA
(57)

P. PASZEK
(88)

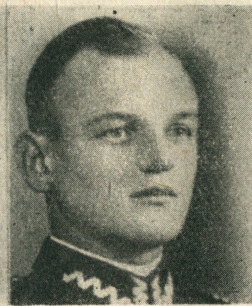
P. STEC
(99)

F. PRZYBYŁA
(92)

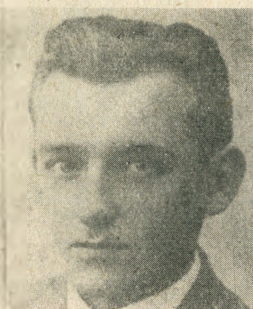
J. SIEDLOCZEK
(93)

E. SIKORA
(94)

J. SIKORA
(96)

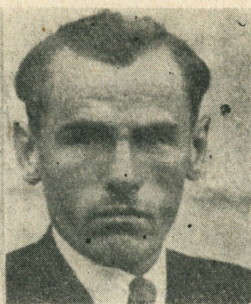
K. SIKORA
(97)

K. STARZYK
(98)

W. STEC
(100)

R. SZARZEC
(101)

J. SZCZEPANEK
(102)

K. SZCZEPAŃSKI
(103)

J. SZTELER
(105)

A. SZTURC
(106)

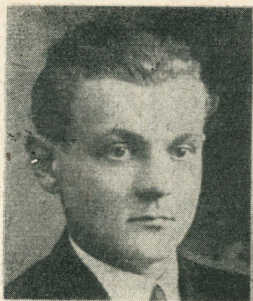
R. SZUBERT
(107)

S. SZUBERT
(108)

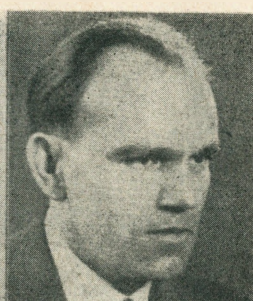
T. SZUBERT
(109)

E. SZUSTER
(110)

J. SZTWIERTNIA
(111)

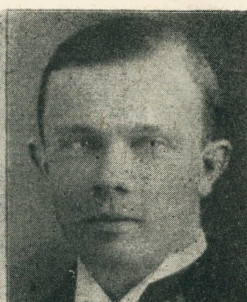
J. SZTWIERTNIA
(112)

J. SZTWIERTNIA
(113)

P. SZTWIERTNIA
(114)

P. SZTWIERTNIA
(116)

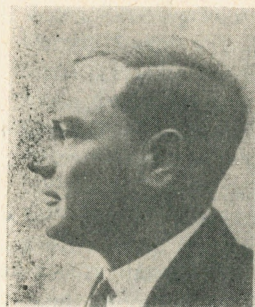
J. TOMASZEK
(117)

J. TOMICZEK
(118)

J. TOMICZEK
(119)

J. WAWRACZ
(120)

J. WIERZBIŃSKA
(121)

F. WITALA
(122)

P. WOJTASZEK
(123)

J. ZAWADA
(125)

J. ZOŃ
(126)

P. ŻERTKA
(127)

A. GRÜNKRAUT
(150)

A. GRÜNKRAUT
(154)

Wykaz

więźniów politycznych z lat 1939—1945, którzy przeżyli okupację i doczekali powstania Polski Ludowej

Gromadząc materiały do niniejszego spisu kierowano się pewnymi wytycznymi. Jednym z nich jest wzgląd na terytorium. Osoby wymienione w pierwszej kolejności (wykaz nr I) to stali mieszkańcy Ustronia, zamieszkali na tym terenie przed wojną i w okresie okupacji. W drugiej kolejności (wykaz nr II) podaje się więźniów politycznych z lat 1939—1945, którzy przed i w czasie wojny zamieszkali na innych terenach, a stałymi mieszkańcami Ustronia stali się po roku 1945.

Jak można zauważyć z poniższych zestawień, wielu Ustroniaków cierpiało w więzieniach, za drutami obozów koncentracyjnych, niektórych z nich przrucano do kolejnych obozów zagłady. Poprzez najbliższe więzienie w Cieszynie, przebywali w następujących więzieniach i obozach: Bielsko, Bytom, Flossenburg, Frysztat, Funfterchen, Gliwice, Katowice, Monachium, Mysłowice, Neustadt-Glewe, Lipsk, Racibórz, Grossfrehlitz, Salzwedel, Sosnowiec, Racicz, Wiedeń, Dachau, Buchenwald, Gross-Rosen, Mauthausen-Gusen, Oświęcim, Ravensbrück, Sachsenhausen, Oranienburg, Stutthof.

Bardzo różnorodny był zakres działania wymienionych w spisie osób. Działalność kulturalna i polityczna w okresie międzywojennym, zdecydowane odwołania przyjęcia „Volkslisty”, działalność w konspiracji, a w przynajmniej większości to osoby związane z najróżniejszymi formami ruchu oporu.

I. Wykaz więźniów stałych mieszkańców Ustronia (podaje się według nazwisk z okresu aresztowania, obecnie noszone nazwisko ujęte jest w nawiasie).

1. Banszel Karol, inż. górń. ur. 10. 11. 1895 w Dziegielowie, zam. w Ustroniu, 9 Listopada 9, częściowo w Katowicach). Aresztowany 23. 4. 1940 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau, następnie Mauthausen-Gusen. Zwolniony w grudniu 1941. Zmarł 5. 8. 1969 w Bielsku.
2. Błahut Dominik, nauczyciel, ur. 17. 8. 1904 w Hermanicach, zam. Ustroń, M. Konopnickiej 15 m. 6. Aresztowany 28. 4. 1940, więziony w Bielsku i obozie koncentracyjnym Mauthausen-Gusen — nr więźnia 7151. Zwolniony 11. 10. 1940.
3. Błaszczuk Jan, rolnik, ur. 29. 1. 1883 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 15. Aresztowany 15. 4. 1944, więziony w Cieszynie, skąd został zwolniony 15. 6. 1944. Zmarł 14. 5. 1969 w Ustroniu.

4. Bocek Paweł, proboszcz ewangelicki, ur. 8. 7. 1909 w Koszarzyskach, zam. Ustroń, Stawowa 1. Aresztowany 24. 4. 1940. Więziony w Cieszynie, skąd został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony, jako więzień nr 22022 w dniu 10. 2. 1942.
5. Cichy Paweł, szewc, ur. 20. 6. 1904 w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 31. Aresztowany 23. 4. 1940, więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony jako więzień nr 6793 w grudniu 1942. Zmarł 11. 8. 1959 w Ustroniu.
6. Cieśla Anna (Szczećńska), ur. 7. 10. 1923 w Ustroniu, zam. Ustroń-Jelenica 40. Aresztowana w styczniu 1944, więziona w Cieszynie, skąd została przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 77190), następnie do Ravensbrück (nr więźnia 42320). Zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945. Obecnie zamieszkała w Warszawie, ul. Grochowska 174/176 m. 66 i zatrudniona w CZSS „Społem” na stanowisku naczelnika Wydziału Zrzeszenia Handlu.
7. Cieśla Karola (Witkowska), nauczycielka, ur. 21. 4. 1925 w Ustroniu, zam. Ustroń-Jelenica 40. Aresztowana w styczniu 1944, więziona w Cieszynie, skąd została przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 82924), następnie do Ravensbrück (nr więźnia 44982). Zwolniona po zakończeniu wojny w roku 1945. Obecnie zamieszkała w Strumieniu, ul. 1 Maja 327 m. 6.
8. Chowaniec Marcin, odlewacz, ur. 12. 11. 1880, zam. Ustroń, 1 Maja 17. Aresztowany 1. 7. 1944. Więziony w Cieszynie i Frysztacie. Zwolniony 31. 12. 1944. Zmarł 19. 5. 1960 w Ustroniu.
9. Cholewa Leon, student, ur. 12. 1. 1922 w Ustroniu, zam. Ustroń, Orodowa 30. Aresztowany 2. 3. 1942 w Koniakowie, gdzie się ukrywał. Więziony w Cieszynie i Wiedniu. Zwolniony po wyzwoleniu w maju 1945. Obecnie zamieszkały w Zabrze, Plac Warszawski 8/7.
10. Chwastek Karol, mistrz fabryczny, ur. 15. 9. 1900 w Ustroniu, zam. Ustroń, A. Brody 8. Aresztowany za udział (jako cywil) w obronie Oksywia, dnia 10. 9. 1939. Więziony w obozie koncentracyjnym w Stutthof. Zwolniony w listopadzie 1940.
11. Cienciąła Stanisława (Puchowska), nauczycielka, ur. 29. 4. 1910 w Milikowie, zam. Ustroń, 22 Lipca bl. II/56. Aresztowana w roku 1943, więziona w Cieszynie, skąd przewieziona do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Zwolniona po wyzwoleniu obozu w maju 1945.
12. Drózd Wilhelm (Wiesław), pracownik naukowy, ur. 30. 11. 1917 w Ustroniu, zam. w Ustroniu. Aresztowany 23. 4. 1940, więziony w Cieszynie, Sosnowcu, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, następnie Mauthausen-Gusen (nr więźnia 43246). Zwolniony po wyzwoleniu obozu w maju 1945. Obecnie mieszka w Gliwicach, ul. Miarki 10/B m. 1.
13. Duster Teofil, rolnik, ur. 28. 10. 1911 w Ustroniu, zamieszkały Ustroń, Świerczewskiego 25. Aresztowany 31. 10. 1942, więziony w Cieszynie, następnie przebywał w obozach koncentracyjnych: Oświęcim, Gross-Rosen, Flos-

- senburg, Mauthausen-Gusen. Zwolniony jako więzień nr 149322 po zakończeniu wojny w maju 1945.
14. Frąckowiak Stefania (Wawak), ur. 27. 10. 1917 w Gelsenkirchen, zam. Ustroń, A. Brody 2. Aresztowana 18. 4. 1944 w Ustroniu, więziona w Cieszynie, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, następnie w Ravensbrück. Zwolniona jako więzień nr 55771 po zakończeniu wojny w maju 1945. Obecnie mieszka w Katowicach.
 15. Perfecki Bolesław, urzędnik, ur. 11. 7. 1905 w Ustroniu, zam. Ustroń-Goje 39. Aresztowany w okresie usuwania inteligencji polskiej w Ustroniu w dniu 23. 4. 1940. Więziony w Cieszynie i obozie koncentracyjnym w Dachau (nr więźnia 6785), oraz w Mauthausen-Gusen (nr więźnia 3575). Zwolniony 18. 12. 1942.
 16. Gajdzica Józef, major WP, ur. 12. 1. 1891 w Ustroniu, zam. Ustroń-Jelenica 22. Aresztowany 15. 4. 1944, więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, następnie do Gross-Rosen, z którego został zwolniony po zakończeniu wojny w maju 1945. Zmarł 22. 3. 1955 w Ustroniu.
 17. Gajdzica Zuzanna, żona Józefa, ur. 26. 10. 1887 w Ustroniu, zam. Ustroń-Jelenica 22. Aresztowana 18. 4. 1944, więziona w Cieszynie i przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, następnie do Ravensbrück, z którego została zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945. Zmarła 20. 1. 1974 w Cieszynie, pochowana na cmentarzu w Ustroniu.
 18. Grabowska Antonina, Józefa, nauczycielka, ur. 5. 1. 1894, zam. w Ustroniu, ul. 9 Listopada. Aresztowana 21. 5. 1940 (dzień usuwania polskiej inteligencji żeńskiej w Ustroniu), więziona w Cieszynie i w obozie koncentracyjnym Ravensbrück, z którego została zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945.
 19. Gogółka Karol, mistrz ślusarski, ur. 5. 10. 1906 w Ustroniu, zam. Ustroń, Kościelna 8. Aresztowany 4. 3. 1942, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 31933), następnie Mauthausen-Gusen (nr więźnia 11674), zwolniony 6. 11. 1942.
 20. Gogółka Paweł, technik, ur. 3. 3. 1920 w Ustroniu, zam. Ustroń, 9 Listopada 8. Aresztowany 5. 5. 1944, więziony w Cieszynie i Mysłowicach, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen, następnie do Funfterchen i Flossenburg. Zwolniony jako więzień nr 6447 po wyzwoleniu obozu w ostatnich dniach kwietnia 1945.
 21. Kotas Józef, krawiec, ur. 20. 7. 1894 w Końskiej, zam. Ustroń, 22 Lijca 51. Aresztowany latem 1941, więziony w Cieszynie, Mysłowicach, skąd został zwolniony jesienią tego samego roku. Zmarł 22. 8. 1971 w Ustroniu.
 22. Niedoba Anna (Gogółka), urzędnik pocztowy, ur. 15. 1. 1914 w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 22. Aresztowana 21. 5. 1940. Więziona w Cieszynie i przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Zwolniona jako więzień nr 3646 w dniu 31. 10. 1941.
 23. Niedoba Zuzanna, emerytka, ur. 9. 1. 1888 w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 20. Aresztowana w maju 1944, więziona w Cieszynie i Bytomiu, skąd

- zbiegła w styczniu 1945 w czasie ewakuacji więźniów na zachód. Z końcem wojny powróciła do Ustronia. Zmarła 15. 11. 1958 w Ustroniu.
24. Goryl Józef, krawiec, ur. 15. 3. 1894 w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 77. Aresztowany 23. 4. 1940, więziony w Cieszynie i przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony jako więzień nr 6800 w dniu 15. 12. 1940. Zmarł w marcu 1971 w Ustroniu.
 25. Gemza Stefan, ekonomista, ur. 3. 12. 1919 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 55. Aresztowany w kwietniu 1940 w Klingenbach w chwili usiłowania przejścia granicy austriacko-węgierskiej. Przebywał w obozach koncentracyjnych w Dachau (nr więźnia 13777), w Oświęcimiu (nr więźnia 6889). Zwolniony w grudniu 1941. Obecnie mieszka w Katowicach, ul. Paderewskiego 40 b/16.
 26. Halama Anna (Kasza), ur. 21. 12. 1921 w Ustroniu, zam. Ustroń, Cieszyńska 7, m. 10. Aresztowana 12. 5. 1941. Więziona w Cieszynie. Zwolniona 12. 12. 1941 wywieziona na roboty przymusowe do Niemiec.
 27. Holeksa Józef, pracownik umysłowy, ur. 29. 3. 1913 w Ustroniu, zam. Ustroń-Skalica 1. Aresztowany 2. 2. 1942, więziony w Cieszynie, Raciborzu, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 34636), następnie do Gross-Rosen (nr więźnia 2930). Zwolniony 2. 8. 1942.
 28. Heczko Jan, pracownik umysłowy, ur. 9. 4. 1919 w Ustroniu, zam. Ustroń-Goje 9. Aresztowany 23. 4. 1940. Więziony w Cieszynie, następnie przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau i Mauthausen-Gusen. Zwolniony jako więzień nr 3697 w dniu 29. 9. 1942.
 29. Ilska Iwona (Chruścicka), ur. 6. 11. 1927 w Chorzowie, zam. w Ustroniu (557). Aresztowana w okresie okupacji za działalność w ruchu oporu. Więziona w Cieszynie i Mysłowicach. Bliższych informacji nie uzyskano.
 30. Jurynka Edyta, fryzjerka, ur. 21. 12. 1912, zam. w Ustroniu (597). Aresztowana w okresie okupacji za działalność w ruchu oporu. Więziona w Cieszynie i w Lipsku. Dalszych informacji brak.
 31. Kubok Władysław, ekonomista, ur. 19. 2. 1917 w Hermanicach, zam. Ustroń-Hermanice 134. Aresztowany 19. 4. 1940. Więziony w Cieszynie, Mysłowicach i Sosnowcu. Zwolniony 1. 4. 1943.
 32. Konieczna Elżbieta, ur. 8. 11. 1917 w Rydułtowach, zam. w Ustroniu (597). Aresztowana 26. 1. 1944, osadzona w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, skąd przesunięta do obozu w Cottbus. Zwolniona jako więzień nr 75300 po zakończeniu wojny w maju 1945. Obecnie zamieszkała w Wiśle.
 33. Kołaczyk Michał, kowal, ur. 29. 8. 1904 w Wieprzu, zam. Ustroń-Jelenica 4. Aresztowany 2. 2. 1941, więziony w Cieszynie, Rawiczu i Lipsku. Zwolniony jako więzień nr 1631 w dniu 22. 10. 1942.
 34. Kobarski Leon, prac. umysłowy, ur. 1. 1. 1910 w Cieszynie, zam. Ustroń, 22 Lipca 29. Aresztowany 8. 11. 1939 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego Sachsenhausen-Oranienburg. Zwolniony jako więzień nr 18305 w dniu 18. 12. 1943. Po wyzwoleniu objął stanowisko dyrektora administracyjno-handlowego Kuźni

- Ustroń, a następnie dyrektora do spraw pracowniczych i administracji kopalni 1 Maja w Wodzisławiu.
35. Kobiela Jan, ur. 24. 4. 1914 w Bładnicach, zam. Hermanice 65. Aresztowany w okresie okupacji w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu. Dalszych informacji brak.
 36. Kędzierska Ewa, służąca u niemieckiego burmistrza, zam. Ustroń, Partyzantów 4. Za współpracę z ruchem oporu, częste ukrywanie partyzantów w specjalnym pomieszczeniu, wykonanym dla nich w piwnicy w budynku burmistrza, ich dożywianie — została aresztowana latem 1944. O dalszym jej losie nie uzyskano informacji.
 37. Kubok Jan, pracownik umysłowy, ur. 27. 8. 1918, zam. Ustroń-Goje 56. Aresztowany 23. 4. 1940. Więziony w Cieszynie, skąd został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau (nr więźnia 4003), następnie do Mauthausen-Gusen (nr więźnia 8525). Zwolniony 28. 2. 1943. Obecnie zamieszkały w Katowicach i zatrudniony na kopalni „Wujek” w charakterze dyrektora administracyjnego.
 38. Kośmider Władysław, magister farmacji, ur. 14. 2. 1904 w Ulina Mała, zam. Ustroń, 1 Maja 10. Aresztowany 23. 4. 1940. Więziony w Cieszynie i przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau (nr więźnia 6526), następnie w Mauthausen-Gusen (nr więźnia 48447), zwolniony po zakończeniu wojny w maju 1945.
 39. Kluzik Władysław, technik, ur. 19. 8. 1906 w Katowicach, zam. Ustroń, Ogrodowa 22. Aresztowany 5. 5. 1944, więziony w Cieszynie, Mysłowicach, skąd został przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniony po zakończeniu wojny w maju 1945.
 40. Kłapsia Alojzy, nauczyciel, harcmistrz, ur. 17. 2. 1906 w Ustroniu, zam. Ustroń-Polana 59/c/13. Aresztowany 10. 6. 1942 w Ustroniu, więziony w Cieszynie i przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 62087) i Mauthausen-Gusen. Zwolniony po zakończeniu wojny w maju 1945.
 41. Kozok Helena (Grabowska), pracownik fabryczny, ur. 28. 2. 1925 w Ustroniu, zam. Ustroń, Ogrodowa 9. Aresztowana w Wiśle 8. 5. 1942. Więziona w Cieszynie, Mysłowicach i obozach koncentracyjnych: Ravensbrück (nr więźnia 66518), Sachsenhausen (nr więźnia 7202). Zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945.
 42. Kopel Leopold, restaurator, ur. 8. 11. 1898 w Karwinie. Zam. Ustroń, Świerczewskiego 5. Aresztowany 23. 4. 1940, więziony w Cieszynie i przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony jako więzień nr 6784 w lutym 1941.
 43. Kozieł Jerzy, dyrektor Banku Polskiego, ur. 7. 9. 1885 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 56. Aresztowany 8. 1. 1940. Więziony w Bielsku, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau (nr więźnia 6440). Zwolniony 8. 10. 1940. Zmarł w sierpniu 1965.
 44. Kojzar Ludwik, proboszcz katolicki, ur. 12. 8. 1888 w Zbytkowie, za-

- mieszkały Ustroń, 22 Lipca 59. Aresztowany 12. 11. 1942. Więziony w Cieszynie, a po dochodzeniach przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony po zakończeniu wojny w maju 1945. Zmarł w roku 1973 w Ustroniu.
45. Kostuch Jan, szewc, ur. 13. 1. 1889 w Branicach, zam. w Ustroniu. Aresztowany w styczniu 1944 w Ustroniu. Więziony w Cieszynie, skąd przewieziony do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony po wyzwoleniu obozu w maju 1945.
 46. Lupinek Henryk, inżynier, ur. 5. 1. 1919 w Ustroniu, zam. Ustroń, Mickiewicza 11. Jako jeden z pierwszych obywateli Ustronia został aresztowany 3. 10. 1939. Więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany w kwietniu 1940 do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen-Oranienburg Zwolniony jako więzień nr 18275 w dniu 24. 12. 1942.
 47. Lazar Anna (Porębska), historyk sztuki, ur. 19. 10. 1920 w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 1. Aresztowana 10. 5. 1944 w Ustroniu, więziona w Cieszynie i Mysłowicach. Zwolniona 3. 9. 1944. Obecnie zamieszkała w Krakowie, Aleja Słowackiego 15/11.
 48. Łabaj Ewa, gospodyni domowa, ur. 28. 7. 1895 w Istebnej, zam. Ustroń-Goje 62. Aresztowana 9. 12. 1943, więziona w Cieszynie, skąd została wywieziona do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, następnie do Ravensbrück, z którego została zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945. Zmarła około roku 1970 w Cieszynie.
 49. Małecki Antoni, urzędnik komunalny, ur. 5. 11. 1892 w Kobylicach k/Koźła, zam. Ustroń, 1 Maja 21. Aresztowany 27. 4. 1940, więziony w Mysłowicach, Sosnowcu, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau (nr więźnia 7803) i Mauthausen-Gusen (nr więźnia 5426). Zwolniony 3. 9. 1942. Zmarł 14. 2. 1976 w Ustroniu.
 50. Mańczyk Teodor, strażnik graniczny, zam. w Ustroniu, ul. 9 Listopada. Aresztowany w kwietniu 1940. Więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony po wyzwoleniu w roku 1945. Bliższych informacji brak.
 51. Michalski Stanisław, gajowy, ur. 25. 5. 1899 w Milówce, zam. Ustroń, Czantoria Baranowa 30. Aresztowany 24. 4. 1940 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony z końcem 1941. Zmarł 3. 10. 1976 w Ustroniu.
 52. Michejda Stefania, żona Władysława, adwokata, ur. 17. 7. 1909 w Żyrardowie, zam. od roku 1939 w Ustroniu-Jelenica 6. Aresztowana 23. 4. 1943, więziona w Cieszynie, Katowicach, Mysłowicach oraz obozach koncentracyjnych: Oświęcim, Ravensbrück, Neustadt-Gleve. Zwolniona jako więzień nr 75618 po wyzwoleniu obozu w maju 1945. Zmarła jako ciężko poszkodowany inwalida wojenny 5. 4. 1972 w Warszawie.
 53. Mider Bolesław, magazynier, ur. 15. 8. 1923 w Ustroniu, zam. Ustroń-Jelenica 63. Aresztowany 6. 9. 1943, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniony jako więzień nr 149318 w dniu 28. 10. 1943.
 54. Matulanka Helena (Garbusińska), nauczycielka, ur. 26. 6. 1901 w Ustroniu,

- zam. Ustroń-Jelenica 6. Aresztowana 21. 5. 1940. Więziona w Cieszynie, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Zwolniona jako więzień nr 3546 dnia 21. 2. 1941 i wywieziona na przymusowe roboty do Niemiec
55. Natanek Antoni, prokurent fabryki w Ustroniu, ur. w r. 1901, zam. Ustroń, Hutnicza 1. Aresztowany w pierwszych dniach października 1939. Więziony w Cieszynie i w obozie koncentracyjnym w Dachau. Zwolniony po wyzwoleniu w maju 1945. Nie powrócił do kraju i zmarł w roku 1975 w USA.
56. Nogawczyk Józef, kowal, ur. 18. 2. 1926 w Ustroniu, zam. Ustroń-Jelenica 46. Aresztowany 18. 8. 1943, więziony w Bielsku, Mysłowicach, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu (nr więźnia 175038), i Mauthausen-Gusen (nr więźnia 116820). Zwolniony po wyzwoleniu obozu w maju 1945.
57. Ogrodzki Rudolf, pracownik umysłowy, ur. 19. 5. 1902 w Ustroniu, zam. w Ustroniu. Aresztowany w roku 1944, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu i Mauthausen-Gusen. Zwolniony po wyzwoleniu obozu w maju 1945. Obecnie mieszka w Warszawie, ul. Żąbkowska 39/15.
58. Ozimek Wojciech, kierowca samochodowy, ur. 1. 4. 1912 w Kolbuszowej, zam. Ustroń-Goje 54. Aresztowany w październiku 1943, więziony w Cieszynie. Zwolniony w styczniu 1944 i wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. Obecnie zamieszkały w Bażanowicach 136.
59. Peszat Agnieszka (Krzyszowska), gospodyni domowa, ur. 29. 0. 1920 w Ustroniu, zam. w Ustroniu, Cieszyńska 4. Aresztowana 2. 1. 1944, więziona w Cieszynie, Mysłowicach, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego Ravensbrück (nr więźnia 47112) i Salzwedel (nr więźnia 47112). Zwolniona po wyzwoleniu obozu w kwietniu 1945. Obecnie mieszka w Bielsku-Białej, ul. 8 Marca 8/18.
60. Pilch Józef, ur. 2. 3. 1913 w Goleiszowie, zam. w Ustroniu-Goje 71. Aresztowany 10. 5. 1940 w Karwinie. Więziony w Cieszynie, skąd przewieziony do Vorsfelde. W ostatnich dniach maja 1940 przesunięty na przymusowe roboty do Oebfelde koło Hanoweru.
61. Rakowski Paweł, budowniczy, ur. 7, 11. 1904 w Nieborach, zam. Ustroń, 22 Lipca 2. Aresztowany 24. 4. 1940. Więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony jako więzień nr 6546 dnia 28. 2. 1942.
62. Raszka Jan, nauczyciel, ur. 22. 2. 1891 w Wędryni, zam. Ustroń, 1 Maja 1. Aresztowany 10. 4. 1940 w Cieszynie. Więziony w Cieszynie, Sosnowcu, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen-Gusen. Zwolniony jako więzień nr 3607 w listopadzie 1940. Zmarł 30. 1. 1958 w Cieszynie.
63. Sikora Jan, nauczyciel, ur. 17. 10. 1910 w Ustroniu, zam. Ustroń-Fenedyk. Aresztowany 7. 9. 1939. Więziony w Cieszynie, a w pierwszych dniach października 1939 przewieziony do Oflagu. Zmarł 1. 5. 1967 w Cieszynie.
64. Sikora Władysława, nauczycielka, ur. 3. 2. 1917 w Rzeszowie, zam. w Ustroniu. Aresztowana 21. 5. 1940 (dzień aresztowania polskiej inteligencji żeń-

- skiej w Ustroniu), więziona w Cieszynie i obozie koncentracyjnym Ravensbrück (nr więźnia 3643). Zwolniona po wyzwoleniu obozu w maju 1945. Obecnie mieszka w Cieszynie, ul. Błogocka 14.
65. Stec Janina (Tomiczek), ur. 28. 3. 1915 w Ustroniu, zam. Ustroń-Zawodzie 66. Aresztowana w pierwszych dniach maja 1944 w Ustroniu, więziona w Cieszynie. Po ujawnieniu się brata Pawła została zwolniona w drugiej połowie maja 1944. Zmarła 22. 3. 1968 w Ustroniu.
66. Sztwiertnia Beniamin, technik dentystyczny, ur. 22. 2. 1929 w Olbrachcicach, zam. Ustroń, Marii Konopnickiej 6. Aresztowany (jako najmłodszy więzień z okresu okupacji w Ustroniu) 26. 1. 1944. Więziony w Cieszynie i zwolniony końcem lutego 1944.
67. Sztwiertnia Helena, ur. 29. 5. 1926 w Olbrachcicach, zam. Ustroń, Marii Konopnickiej 6. Aresztowana 23. 1. 1944, więziona w Cieszynie, Bielsku, Gliwicach, Bytomiu i Katowicach, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945.
68. Sztwiertnia Julia, gospodyni domowa, ur. 30. 3. 1899 w Boguminie, zam. w Ustroniu, Marii Konopnickiej 6. Aresztowana 20. 1. 1944, więziona w Cieszynie, Bielsku, Gliwicach, Bytomiu, Katowicach, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniona po wyzwoleniu kraju w maju 1945.
69. Szeiber Paulina, gospodyni domowa, ur. 26. 6. 1899 w Burowcu, zam. Ustroń, Gwardii Ludowej 7. Aresztowana w roku 1941 w Ustroniu, więziona w Cieszynie, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, następnie do Ravensbrück. Zwolniona po wyzwoleniu w maju 1945.
70. Szubert Anna (Michalak), gospodyni domowa, ur. 18. 10. 1922 w Ustroniu, zam. w Ustroniu, Spółdzielca 1. Aresztowana 1. 3. 1944 w Ustroniu, więziona w Cieszynie, Mysłowicach, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück i Salzwedel. Zwolniona jako więzień nr 47121 po wyzwoleniu obozu w kwietniu 1945.
71. Sliwka Jan, restaurator, ur. 22. 9. 1907 w Łyżbicach, zam. Ustroń-Polana. Aresztowany w roku 1940 w Ustroniu, więziony w Cieszynie i Rawiczu. Zwolniony w roku 1943. Zmarł około roku 1970 w Ustroniu.
72. Smitowski Karol, inżynier, ur. 15. 6. 1915 w Ustroniu, zam. Ustroń, 22 Lipca 22. Aresztowany 2. 2. 1942 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Mauthausen-Gusen. Zwolniony po wyzwoleniu w maju 1945.
73. Tomiczek Gabriela, nauczycielka, ur. 24. 1. 1896 w Ustroniu, zam. Ustroń, Andrzeja Brody 5. Aresztowana 21. 5. 1940, więziona w Cieszynie, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück. Zwolniona jako więzień nr 3647 w dniu 27. 8. 1943.
74. Tomiczek Otton (Stanisław), pracownik umysłowy, ur. 20. 3. 1907 w Ustroniu, zam. Ustroń, Andrzeja Brody 5. Aresztowany 3. 9. 1943 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniony jako więzień nr 149316 w dniu 30. 9. 1943. Zmarł 4. 3. 1970 w Ustroniu.

75. Troszok Jan, szewc, ur. 27. 1. 1916 w Ustroniu, zam. Ustroń-Poniwiec 27. Aresztowany w styczniu 1944 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, Mysłowicach, Monachium, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego Gross-Rosen, następnie Buchenwald. Zwolniony po wyzwoleniu w maju 1945.
76. Wantuła Andrzej, proboszcz parafii ewangelickiej w Wiśle, po II wojnie biskup kościoła ewangelickiego w Polsce, ur. 26. 11. 1905 w Ustroniu, zam. w czasie wojny Ustroń-Goje 10. Aresztowany 11. 5. 1940, więziony w Cieszynie i Sosnowcu, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, następnie Mauthausen-Gusen. Zwolniony 25. 11. 1940. Zmarł 15. 6. 1976 w Warszawie, a pochowany został w Wiśle.
77. Wawrzyk Józef, frezlarz, ur. 15. 3. 1904 w Ustroniu, zam. Ustroń-Goje. Aresztowany 12. 2. 1940 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony 22. 12. 1941. Po II wojnie zamieszkał w Wiśle nr 1013. Zmarł w roku 1964 w Wiśle.
78. Zawada Franciszek, kowal, ur. 10. 9. 1908 w Kamesznicy, zam. Ustroń, 9 Listopada 25. Aresztowany 1. 9. 1943 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniony jako więzień nr 149314 w dniu 28. 10. 1943.
79. Zawada Franciszek, pracownik handlowy, ur. 27. 3. 1924 w Ustroniu, zam. Ustroń, Gwardii Ludowej 10. Aresztowany 13. 8. 1943 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniony 30. 10. 1943.
80. Zawada Jan, pracownik komunalny, ur. 22. 12. 1922 w Ustroniu, zam. Ustroń, 1 Maja 27. Aresztowany 13. 8. 1943 w Ustroniu, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu. Zwolniony 30. 10. 1943.

II. Wykaz więźniów politycznych, którzy stałymi mieszkańcami Ustronia stali się dopiero po roku 1945.

1. Bura Wiliam, kierownik Domu Wczasowego, ur. 28. 1. 1916 w Karwinie. Aresztowany 4. 9. 1939 w Katowicach. Więziony w Katowicach, Rawiczu, obozie koncentracyjnym w Buchenwaldzie (nr więźnia 3839), skąd został zwolniony 12. 4. 1942. Po raz drugi aresztowany 27. 1. 1945 w Insbrucku. Po kilkunastogodzinnym pobycie w więzieniu w Insbrucku wyważył kraty i zbiegł. Obecnie zamieszkały w Ustroniu, Dom Wczasowy „Ziemowit”.
2. Jabczyńska Józefa, nauczycielka, ur. 10. 3. 1908 w Nivce, zam. Ustroń, M. Konopnickiej 11/8. Aresztowana 4. 10. 1940 w Zawierciu. Więziona w Sosnowcu, Opolu, Fordonie i obozie koncentracyjnym w Ravensbrück. Zwolniona po zakończeniu wojny w maju 1945.
3. Januszowa Anna, nauczycielka, ur. 2. 7. 1909 w Datyniach Dolnych. Zam. Ustroń, M. Konopnickiej 13/10. Aresztowana 25. 11. 1942, więziona w Cieszynie i w obozie koncentracyjnym Ravensbrück (nr więźnia 12474). Zwolniona po wyzwoleniu obozu w maju 1945.
4. Legierski Jan, pracownik umysłowy, ur. 13. 1. 1917 w Bystrzycy (CSRS),

- zam. Ustroń, Hermanice 41. Aresztowany 24. 4. 1940 w Bystrzycy, więziony w Cieszynie, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau, następnie Mauthausen-Gusen (nr więźnia 6617). Zwolniony 9. 12. 1940.
5. Lasota Anna (Ryś), wychowawczyni przedszkola, ur. 9. 10. 1909 w Ligotce Kameralnej (CSRS), zam. w Ustroniu — Hermanicach. Aresztowana w drugiej połowie 1944 w Ligotce Kameralnej, więziona w Cieszynie, Mysłowicach i obozie koncentracyjnym Ravensbrück. Zwolniona po wyzwoleniu obozu w maju 1945. Zmarła po roku 1960 w Cieszynie.
 6. Pietroszek Anna (Frajfeld), ekonomista, ur. 12. 6. 1924 w Lesznej. Aresztowana 21. 8. 1940 w Lesznej, więziona w Cieszynie, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück (nr więźnia 5727). Zwolniona po wyzwoleniu obozu w maju 1945. Obecnie mieszka w Ustroniu, 22 Lipca, blok II/51.
 7. Thüring Halina (Grünkraut), ur. 10. 11. 1910 w Sosnowcu, zam. Ustroń, Mickiewicza 8. Aresztowana w marcu 1944 w Sosnowcu, więziona w Mysłowicach, Chorzowie, skąd przetransportowana do obozu koncentracyjnego w Teresinie (CSRS). Zwolniona jako więzień nr 248/XVIII/8 po zakończeniu wojny w maju 1945.
 8. Skrzeczek Jan, księgowy, ur. 2. 5. 1910 w Katowicach, zam. Ustroń, Jelenica 69. Aresztowany w październiku 1939 w Katowicach. Więziony w Katowicach, Sosnowcu, skąd przetransportowany do obozu koncentracyjnego w Dachau. Zwolniony jako więzień nr 12693 we wrześniu 1940.
 9. Wanzeł Karol, maszynista, ur. 25. 3. 1912, zam. Ustroń, 22 Lipca 46a. Aresztowany 3. 11. 1941, więziony w Zwirkau i Brautlinie. Zwolniony jesienią 1943.
 10. Zdrodowski Marian, kowal, ur. 24. 11. 1924 w Brzozowo-Mużyły, zam. Ustroń, 1 Maja 9. Aresztowany 28. 4. 1943, więziony w Białymstoku i obozach koncentracyjnych Stutthof (nr więźnia 22229), Natzweiler Kommando i Dachau (nr więźnia 148483). Zwolniony po wyzwoleniu obozu w maju 1945.

Wykaz wykorzystanych źródeł i literatury

1. Akta Urzędu Stanu Cywilnego w Ustroniu.
2. Akta Parafii Katolickiej w Ustroniu.
3. Akta Parafii Ewangelickiej w Ustroniu.
4. Trąbalski Fr., Motyka R. Pół wieku socjalizmu polskiego na Śląsku, Warszawa 1947.
5. Ruch oporu w Beskidzie Śląskim w latach 1939—1945. Materiały z sesji naukowej, Cieszyn, 30. VI. 1967 pod red. K. Popiołka i H. Rechowicza. Katowice 1968.
6. Z lat walki, Wspomnienia Śląskich Peperowców pod red. H. Rechowicza, Katowice 1966.
7. Targ Alojzy, Śląsk w okresie okupacji niemieckiej (1939—1945), Poznań 1946.
8. Prašil R. Czynna walka narodowo-wyzwoleńcza na Śląsku Cieszyńskim w latach 1939—1945, Katowice 1969.
9. Prašil R. Kraj gde teče Olza, Karwina 1965.
10. Miesięcznik P.Z.K.O. Zwrot nr 3, Czeski Cieszyn 1965.
11. Popiołek Kazimierz. Z dziejów partyzantki w Beskidzie Śląskim w latach 1943—1944, Pamiętnik Cieszyński, Katowice 1961.
12. Wspomnienia działaczy spółdzielczych, Warszawa 1963, tom I, str. 84—87.
13. Anisimowa A. Na falach krótkich, Katowice 1966.
14. Praca zbiorowa, W cieniu śmierci, Warszawa 1971.
15. Chlebowczyk Józef, Nad Olzą, Katowice 1971.
16. Zawada Fr. Wspomnienia uczestników walki Gwardii Ludowej i Armii Ludowej (maszynopis).
17. Jastrząb K. Okupacja hitlerowska (maszynopis).
18. Pilch J. Ustroń w czasie okupacji (maszynopis).
19. Przegląd Zachodni nr 9/10 r. 1949.
20. Faruga Karol, Wspomnienia z lat okupacji niemieckiej 1939—1945 (maszynopis).
21. Woj. Arch. Państw. Katowice, akta RK t. 4086.
22. Kantyka Jan, Burzliwe lata, Katowice 1977.
23. Księga zgonów za lata 1943—1944 gminy Ustroń.
24. Głos Ziemi Cieszyńskiej nr 45 r. 1959, nr 5 r. 1961, nr 44 r. 1964, nr 52 r. 1966.
25. Walki GL i AL w Beskidzie Śląskim, Materiały Informacyjne na I Rajd Szlakiem GL i AL, Gliwice 1969.
26. Paszek K. Ze wspomnień metalowca (maszynopis nagrodzony na konkursie wspomnień z działalności w Związku Zawodowym Metalowców).

27. Pawlukowa I. Życiorys (rękopis).
28. Księga dochodów i wydatków Funduszu Sztandaru w Ustroniu (1921—1939), w pos. autora.
29. Dokumenty ze zbiorów Jana Jarockiego z Ustronia.
30. Dokumenty więźniów wymienionych w wykazach.

Wspomnienia i ustne relacje

Bielesz Zofia (córka Piotra Kornuty, Trzyniec), Jan Bukowczan, Bukowczan Józef, Błaszczyk Jan, Błaszczyk Adam, Cieślar Józef, Glajc Józef, Gogółka Józef, Gluza Michał, Gomola Michał, Gągółowa Aniela (Orłowa), Hrabiec Henryk (Stonawa), Jamrozowa Julia, Krysta Franciszek, Lipowczan Ludwik, Lipowczan Jerzy, Mider Józef, Sikora Jan, Szczepański Józef, Wantuła Jan, Zawada Franciszek (syn), Zawada Jan, Smitowski Jan oraz wszystkie osoby podane w informacjach biograficznych poszczególnych ofiar.

Uwagi końcowe

Do opracowania ilościowego strat ludzkich okresu drugiej wojny światowej zachęcili mnie zaraz po wojnie moja żona, ówczesny lekarz w Bystrzycy nad Olzą (CSRS), dr Józef Mazurek, później miejscowy Oddział ZBoWiDu, oraz osobiste zamięłowania do przeszłości. Rozpocząłem jeśli mnie pamięć nie myli w r. 1946.

Głównym źródłem do rejestracji były wiadomości ustne od najbliższych członków rodziny i znajdujące się u nich dokumenty rodzinne. Nie było to zadanie łatwe, tym bardziej, że chodziło o udokumentowanie poszczególnych dat i w miarę możliwości uzyskanie fotografii. Niejednokrotnie o uzyskanie dokładnej daty urodzenia, zgonu i innych danych biograficznych, trzeba było odwiedzić kilka osób, czy to poszperać w Urzędzie Stanu Cywilnego czy też w aktach odnośnej parafii kościelnej, oraz prowadzić szeroką korespondencję. W jakichkolwiek kwestiach wątpliwych, czy też brakujących szczegółów zwracałem się poza rodziną do przyjaciół i znajomych zmarłego. Zbieranie dokładnych danych bezpośrednio po wojnie było o wiele łatwiejsze niż w chwili obecnej, kiedy już większa część udzielających informacji odeszła na zawsze w okresie minionego trzydziestolecia. Czym dalej jesteśmy od okresu okupacji, tym trudniej dotrzeć do prawdy. Sporządzanie wykazu więźniów politycznych, którzy przeżyli okupację i doczekali powstania Polski Ludowej było o wiele trudniejsze z tego powodu, że wykaz zaczęto opracowywać dopiero około

r. 1970, co oznacza, że może być niekompletny. Duże ułatwienie w podjętej pracy stanowiło uczuciowe związanie z Ustroniem od wczesnego dzieciństwa, jego ludnością i osobista znajomość większości omawianych postaci. Poza tym uczestniczyłem jako jedno z małych kółeczek w dużej machinie konspiracyjnej Ustronia i śledziłem dzień po dniu wspomniane wydarzenia i osoby. Muszę jednak zaznaczyć, że polskie straty ludzkie małej miejscowości, jaką jest Ustroń, są kroplą w morzu w porównaniu do strat całego naszego narodu. Nie opracowałbym ich jednak, gdyby nie pomoc i rada szeregu osób. Pragnąłbym wszystkim moim informatorom, zarówno wymienionym i niewymienionym, którzy dopomogli mi do niniejszego opracowania złożyć serdeczne podziękowanie.

W szczególności dziękuję Ewie Sztwiertniance z Hermanic, która pomogła zebrać dane o ofiarach z terenu Hermanic, członkini Komisji Historycznej ZBoWiD z Ustronia Helenie Garbusińskiej za dokonaną korektę, Janowi Jakubcowi z Ustronia, który wykonał reprodukcje wszystkich fotografii, oraz kierownikowi kartoteki biograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach dr. Alojzemu Targowi za niejednokrotnie udzieloną mi radę i pomoc.

Ustroń, w grudniu 1977

Józef Pilch

INDEKS NAZWISK

- Adler Edward 74
 Adler Elwira 74
 Adler Fanny 74
 Adler Ferdynand 74
 Anisimowa A. 102
 Aszenbrener 40
 Badura Alojzy 67
 Bajtek Józef 22
 Balcarek Józef 42, 81
 Banach Emil 19, 22, 42, 81
 Banzel Karol 92
 Barabasz Jan 42
 Batko Józef 43
 Berek Paweł 27
 Berger Maksymilian 43
 Białoń Józef 43, 82
 Białoń Rudolf 43
 Bielesz Zofia 103
 Birkhan Paweł 10, 16, 40, 55
 Błahut Anna⁴⁴
 Błahut Dominik 92
 Błahut Stanisław 43, 81
 Błaszczuk Anna 44
 Błaszczuk Adam 30, 103
 Błaszczuk Jan 35, 44, 81, 92, 103
 Błaszczuk Józef 30, 44, 80, 81
 Błaszczuk Maria 44
 Bocek Paweł 93
 Bogocz Ewa 45
 Bretner Maksymilian 74
 Bretner Eugenia 74
 Broda Andrzej 9
 Bukowczan Jan 31, 32, 35, 103
 Bukowczan Józef 103
 Bujok Jan 44, 67, 81
 Bujok Jerzy 44, 80, 81
 Bujok Maria 44, 45
 Bura Wiliam 100
 Byrtek Bolesław 45, 60, 80
 Celner Jan 52, 59
 Chlebowczyk Józef 102
 Cholewa Adolf 46, 82
 Cholewa Anna 46, 82
 Cholewa Ewa 39
 Cholewa Jan 58
 Cholewa Leon 93
 Cholewa Maria 46
 Cholewa Rudolf 46, 82
 Cholewa Stefania 46
 Chowaniec Marcin 93
 Chwastek Karol 93
 Cichy Jan 69
 Cichy Jerzy 19
 Cichy Paweł 93
 Cieñciała Stanisława 93
 Cieślak Emilia 93
 Cieślak Jan 39, 45, 65, 81, 82
 Cieślak Karola 93
 Cieślak Józef 30, 33, 103
 Cieślowski Józef 45
 Cieślowski Rudolf 45, 82
 Cymbała Anna 46
 Cymbała Jakub 33, 46, 80, 81
 Cywka Paweł 10, 40
 Czajkowska Krystyna 66
 Czapla Jerzy 70
 Czudek Paweł 34
 Danyś 72
 Drózd Jan 9
 Drózd Józef 47, 83
 Drózd Pawełka 47, 53
 Drózd Wiesław 47, 53, 93
 Drózd Zuzanna 47, 83
 Duda Erwin 47
 Dudek Elżbieta 47, 48
 Dudek Jan 47, 83
 Durczak Franciszek 47, 48
 Duster Alojzy 48, 56, 80, 82
 Duster Emilia 48, 82
 Duster Józef 48
 Duster Kazimierz 45, 48, 56, 60
 Duster Teofil 93
 Faruga Alojzy 48, 83
 Faruga Karol 102
 Ferfecki Bolesław 55, 94
 Ferfecki Jan 48, 82
 Fink Walter 16
 Flach Anna 74
 Flach Fryderyk 74

- Flach Marta 74
 Flach Wilihelm 74
 Flank Anna 75
 Flank Artur 75
 Flank Emilia 49
 Flank Ernest 75
 Flank Ernestyna 49
 Flank Józefa 75
 Flank Robert 75
 Flank Rozalia 74
 Flank Zygmunt 75
 Fober Jerzy 22
 Frąckowiak Stefania 94
 Freifeld Ignacy 74
 Freifeld Józef 75
 Freifeld Regina 75
 Freifeld Rozalia 75
 Freifeld Anna — patrz Pietroszek Anna
 Franek — patrz Zawada Franciszek
 Freud Eugenia 75
 Freud Helena 75
 Freud Józef 75

 Gajdzica Jan 49, 83
 Gajdzica Józef 22, 94
 Gajdzica Zuzanna 94
 Garbusińska Helena 39, 97, 104
 Gągola Aniela 103
 Gemza Stefan 95
 Gil Rudolf 49, 83
 Glajc Józef 19, 27, 28, 29, 31, 49, 103
 Glajcar Jerzy 22
 Gluza 33
 Gluza Michał 19, 103
 Godawa Henryka 74
 Gogółka Andrzej 50, 83
 Gogółka Emilia — patrz Niedoba E.
 Gogółka Józef 31, 33, 35, 103
 Gogółka Karol 94
 Gogółka Paweł 22, 50, 94
 Goldfinger Henryk 76
 Goldfinger Hermina 76
 Goldfinger Ilza 76
 Goldfinger Regina 76
 Gomola Andrzej 31, 33
 Gomola Michał 19, 29, 103
 Goryczka 16
 Goryczka Jan 50, 83
 Goryczka Helena 50, 56
 Goryl Józef 95
 Górecki Jan 50
 Górka Apolineuz 50, 83
 Górka Feliks 50
 Górnioł Dominik 50, 84
 Górnioł Julia 51
 Grabowska Antonina 94

 Gross 43
 Gross Sala 76
 Gross Samuel 76
 Grünkraut Alfred 75, 91
 Grünkraut Anna 76, 76, 91
 Grünkraut Halina — patrz Thüring H.
 Grünkraut Helena 76
 Grünkraut Juliusz 76
 Grünkraut Robert 74
 Grzesiok Antoni 51
 Grzesiok Franciszek 51, 80

 Hajlenko 33
 Halama Anna 95
 Halama Józef 51, 80, 84
 Halama Rudolf 51, 84
 Harkawy Łukasz 16
 Heczko 22
 Heczko Jan 95
 Hedwig Helena 74
 Heinrich 27, 45, 46
 Heller Emil 10, 16, 40
 Heller Ludwik 52
 Heller Paweł 51
 Herczyk Franciszek 52, 84
 Hławiczka Jan 73
 Hławiczka Józef 52, 84
 Hoinkes 40
 Holeksa Jan 22, 52, 59, 84
 Holeksa Jerzy 40
 Holeksa Józef 95
 Holeksa Zuzanna 52
 Hrabiec Henryk 20, 103

 Iłska Iwona 95
 Iwanek Stanisław 15

 Jabczyńska Józefa 100
 Jakubiec Jan 104
 Jamroz Alfons 34
 Jamroz Julia 103
 Janak Stefania 52
 Janik Jerzy 9
 Januszowa Anna 100
 Jarocki Jan 40, 103
 Jastrzab Karol 15, 19, 23, 27, 29, 42, 49, 64, 102
 Jaworska Krystyna 52, 80, 84
 Jędrzejczyk Franciszek 53, 84
 Jurenka Adolfinia 53
 Jurenka Edyta 95
 Justyna — patrz Pawluk Irena

 Kantyka Jan 102
 Kałuza Franciszek 16, 40
 Kaszper Alojzy 53, 84
 Kasza — patrz Halama Anna

- Kaufman Herman 16
 Kędzierska Ewa 96
 Kiszka Ewa 64
 Klapholc Jetta 76
 Klapholc Maksymilian 77
 Kluzik Władysław 96
 Kłapsia Alojzy 96
 Kobarski Leon 11, 95
 Kobiela Jan 96
 Kojma Władysław 39
 Kojzar Ludwik 43, 96
 Kolender Abraham 76
 Kolender Marta 76
 Kolender Sidonia 76
 Kołaczyk Michał 31, 95
 Konieczny 22
 Konieczna Elżbieta 95
 Kopel Leopold 96
 Korcz Anna 42
 Kornuta Piotr 20, 25
 Korol 22
 Kostka Franciszek 53
 Kostka Karol 53
 Kostuch Bolesław 53, 85
 Kostuch Jan 54, 97
 Kośmider Władysław 96
 Kotas Józef 94
 Kotschy Karol 9
 Kowalik Franciszek 54
 Kowalik Wilhelm 54, 80, 85
 Kozieł Elżbieta 43, 74
 Kozieł Edward 54
 Kozieł Jerzy 96
 Kozieł Stefania 54
 Kozłowska Irena 54
 Kozok Eugeniusz 54, 85
 Kozok Helena 96
 Koźdoń Gustaw 54
 Kral Andrzej 55, 85
 Kral Zuzanna 55
 Kramorz Stefan 20
 Krysta Anna 53, 55
 Krysta Franciszek 31, 32, 35, 39, 55,
 80, 88, 103
 Krysta Józef 31, 52, 55, 80, 85
 Krysta Maria 55
 Krysta Rudolf 31, 55, 80, 85
 Krzok Jan 22
 Krzysztofska — patrz Peszat
 Kubaszczyk Mateusz 55, 80
 Kubica Franciszek 56
 Kubica Józef 56, 85
 Kubica Karol 20, 25
 Kubień Józef 48
 Kubień Zuzanna 39
 Kubok Jan 96
 Kubok Władysław 95
 Kubisz Jerzy 9
 Kudzia Herman 10, 16, 40
 Kurowski Jan 56
 Kwaśnicki 22
 Lancer Helena 77
 Lancer Henryk 77
 Lancer Hermina 77
 Landsberger Elias 77
 Landsberger Jerzy 77
 Landsberger Małgorzata 77
 Landsberger Oton 74
 Lasota Anna 101
 Latocha Alfons 56, 85
 Latocha Jadwiga 56
 Lazar Anna 22, 57, 97
 Lazar Jerzy 9, 38, 56, 74, 85
 Legierski Jan 100
 Lipowczan Adolf 57, 58
 Lipowczan Jan 16, 40
 Lipowczan Jerzy 42, 103
 Lipowczan Karol 22, 34, 57, 86
 Lipowczan Ludwik 35, 103
 Lipowczan Paweł 11, 57, 58, 86
 Lipowczan Wiktor 58
 Lipszyc Elżbieta 77
 Lipszyc Szymon 77
 Lipszyc Teresa 77
 Lipszyc Walter 77
 Lorek Ludwik 59, 86
 Lupinek Henryk 11, 97
 Łabaj Ewa 59, 97
 Łabaj Paweł 52, 59, 86
 Łajczak Stanisław 59, 80
 Łamacz Karol 31
 Łukoszowa 60
 Mac Eugeniusz 60
 Mac Władysław 31, 32, 34, 59, 61, 80,
 86
 Mach Tadeusz 60
 Mach Wiktor 60
 Machanek Hubert 10, 40
 Maciejczek — patrz Kubień Zuz.
 Macura Paweł 45, 60, 80
 Madzia Andrzej 60, 80, 86
 Madzia Ernest 60, 86
 Madzia Korneliusz 39, 47
 Madzia Wiktoria 61
 Makula Helena 51
 Matecki Antoni 97
 Mańczyk Teodor 97
 Markuzel Emil 30
 Matysiak Wincenty 61, 80, 86
 Matula Paweł 9, 22
 Matulanka — patrz Garbusińska H.

- Mazur Jan 20
 Mazurek Józef 103
 Michalak Anna 69, 72
 Michalik Dominik 32, 35
 Michalski Stanisław 97
 Michejda Anna 61
 Michejda Barbara Pinno 22, 62
 Michejda Jerzy 9, 61
 Michejda Paweł 61, 86
 Michejda Stefania 97
 Michejda Władysław 22, 61, 87
 Mider Antoni 32, 62, 80, 87
 Mider Bolesław 97
 Mider Jan 31, 62
 Mider Józef 31, 32, 33, 35, 103
 Miech Alojzy 62, 80, 87
 Miech Ewa 62
 Miller 77
 Miller Robert 77
 Moskała Franciszek 10, 16, 40
 Motyka Roman 19, 20, 25, 102
 Munk Ernest 77
 Munk Laura 78
 Musioł Michał 31
 Myrmus Paweł 33, 62, 80, 87
 Myrmus Maria 63
- Natanek Antoni 11, 98
 Niedoba Anna 94
 Niedoba Zuzanna 94
 Niemczyk Elżbieta 61
 Nikodem Paweł 38, 63, 87
 Nogawczyk Józef 98
 Nowak Józef 30, 32
 Nowak Maria 63
 Nowak Rudolf 31, 63, 80, 87
 Nowak Wiktor 63, 87
 Nowak Władysław 63
- Ogrocki Rudolf 98
 Ogrocki Edward 32
 Olek Karol 16, 33, 40
 Ozimek Wojciech 98
- Palowicz Leon 64
 Palowicz Maria 64
 Paszek Karol 30, 31, 32, 33, 34, 35,
 102
 Paszek Paweł 64, 88
 Paszek Zuzanna 64
 Pawlitko Anna 64, 87
 Pawlitko Jan 64, 87
 Pawluk Irena 20, 28, 103
 Peszat Agnieszka 98
 Pietroszek Anna 101
 Pilchowa 50
 Pilchowice 19
- Pilch Józef 5, 7, 8, 28, 30, 34, 38, 98,
 102
 Pindór Jan 64
 Pindór Maria 65
 Podzorski Ernest 30
 Poloczek Michał 65
 Poloczek Jan 65
 Polok Jan 67
 Popiołek Franciszek 39
 Popiołek Kazimierz 102
 Porębska — patrz Lazar Anna
 Prasil Roman 102
 Preizner Oton 65
 Przybyła Ferdynand 65, 88
 Przybyła Helena 65
 Przybyłowa 37
 Pytel Jan 67
 Puchowska — patrz Cieńciała
- Rakowska Anna 49
 Rakowski Paweł 49, 98
 Raszka Jan 98
 Rechowicz Henryk 102
 Reichenbaum Armin 78
 Reichenbaum Felicja 78
 Reichenbaum Szymon 78, 78
 Reiter 12
 Rübenfeld Aman 78
 Rübenfeld Gizela 78
 Rucki Stanisław 52, 59
 Rys — patrz Lasota Anna
 Sadlik Rudolf 33
 Schiff Leon 79
 Schiff Sabina 79
 Segler 60
 Siedloczek Józef 65, 66, 80, 88
 Sikora Emil 66, 88
 Sikora Jan 35, 61, 66, 80, 88, 98, 103
 Sikora Helena 45
 Sikora Karol 22, 39, 66, 88
 Sikora Ludwik 66
 Sikora Władysława 98
 Silberman Eugenia 78
 Silberman Gustaw 78
 Silberman Marta 79
 Silberman Wiktor 78
 Skrzeczek Jan 101
 Smelik Bolesław 20
 Sokół Zofia 59
 Stachoń Roman 19, 20
 Starzyk Franciszka 67
 Starzyk Klemens 19, 27, 29, 67, 88
 Stec Janina 99
 Stec Ewa 67
 Stec Paweł 67, 88
 Stec Wincenty 33, 67, 80, 89
 Straus Hermina 78

Syrenko 33
Szarzec Agnieszka 68
Szarzec Jan 59
Szarzec Rudolf 32, 67, 80, 89
Szarbert Wilhelm 37
Szarowski Jan 68
Szczecińska — patrz Cieślak Emilia
Szczepanek Józef 68, 89
Szczepanek Gustaw 54, 68
Szczepanowicz 23, 29
Szczepański Andrzej 68
Szczepański Kazimierz 68, 89
Szczepański Józef 15 60, 103
Szklorz Jan 68, 69
Sznep Arnold 78
Sznep Fryderyka 78
Szrajber — patrz Jastrząb
Szrajber Paulina 99
Szteler Jan 69, 89
Szteler Maria 69
Szturc Andrzej 69, 89
Szturc Ewa 69
Sztwiertnia 56, 59
Sztwiertnia Beniamin 99
Sztwiertnia Ewa 49, 53, 70, 72, 104
Sztwiertnia Helena 71, 99
Sztwiertnia Jan 32, 39, 70, 72, 80, 90
Sztwiertnia Józef 70, 80, 90
Sztwiertnia Julia 42, 70, 71, 90, 99
Sztwiertnia Oskar 52, 75
Sztwiertnia Paweł 71, 90
Sztwiertnia Zygfryd 71
Szubert — patrz Michalak Anna
Szubert Rudolf 69, 89
Szubert Tomasz 31, 33, 61, 69, 72, 80,
89
Szubert Stefania 69, 72, 80, 89
Szuster Eugeniusz 70, 90

Śliwka Jan 9, 99
Śliż Paweł 67
Smiłowski Jan 31, 103
Smiłowski Karol 99

Targ Alojzy 8, 102, 104
Thüring Halina 101
Tomaszek Józef 71, 90
Tomaszek Julia 71
Tomiczek Gabriela 99
Tomiczek Jan 70, 71, 80, 90
Tomiczek Józef 72, 90

Tomiczek Otton 67, 99
Tomiczek — patrz Stec Janina
Tomiczek Stanisław — patrz Tomi-
czek Otton
Trąbalski Franciszek 102
Troszok Jan 100

Urbańska Helena 20, 25

Wallner Alfred 74
Wantuła Andrzej 100
Wantuła Jan 8, 9, 38, 57, 103
Wantuła Wiktor 30
Wanzel Bronisława 53
Wanzel Karol 101
Wawak — patrz Frackowiak
Wawracz Jan 22, 72, 91
Wawracz Maria 72
Wawrzvk Józef 100
Weiss Anna 79
Weiss Cecylia 79
Weiss Egon 79
Weiss Jakub 79
Weiss Maria 79
Weiss Sala 79
Weres 12
Wierzbńska Józefa 72, 91
Winholc Stefania 79
Witala Franciszek 72, 80, 91
Witala Paweł 73
Witkowska — patrz Cieślak K.
Wizner Jan 20
Wojtaszek Piotr 73, 91
Wojtaszek Wanda 73
Wolny Józef 73, 80

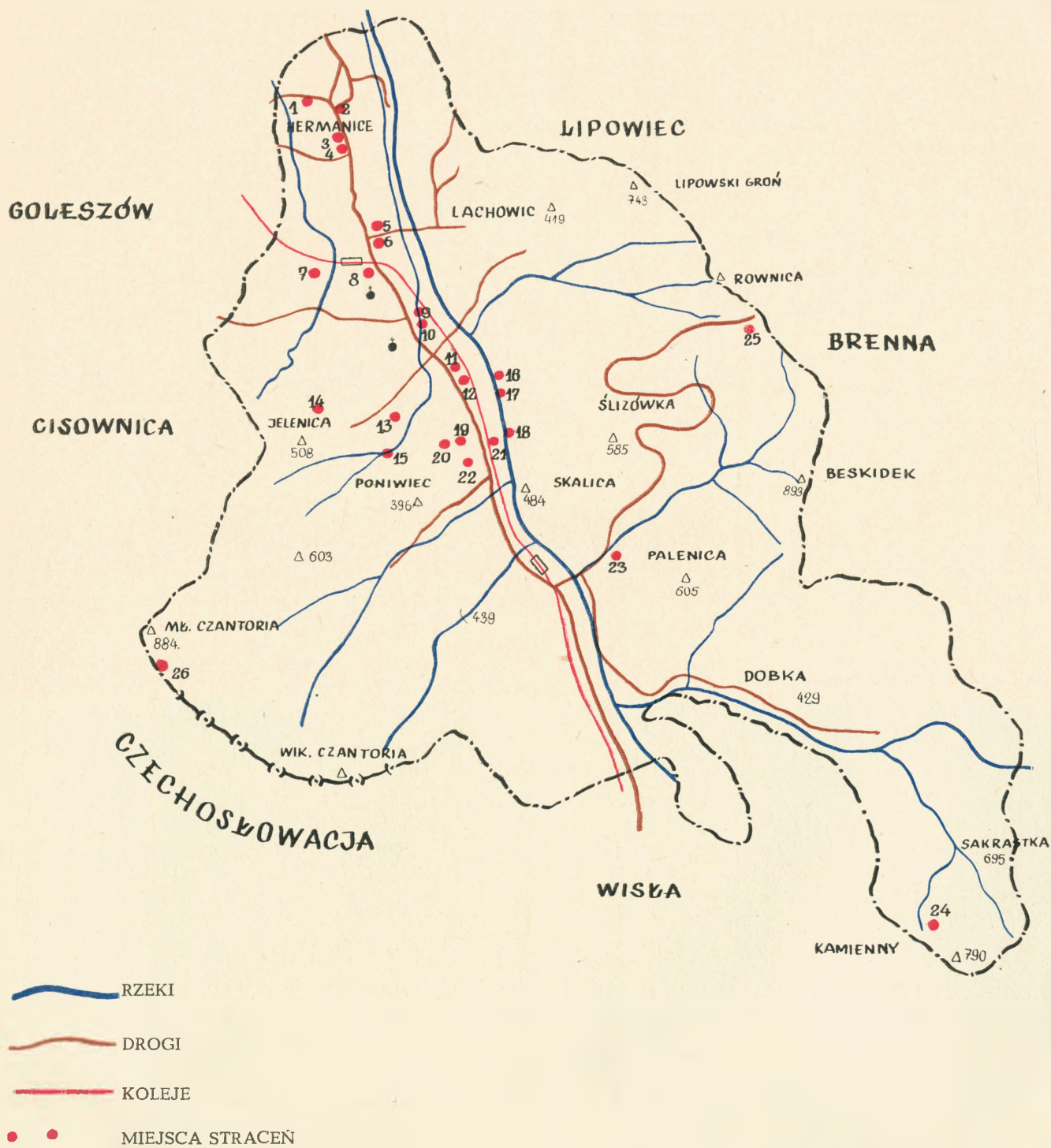
Zahraj Józef 33
Zawada Helena 70
Zawada Jan 29, 100, 103
Zawada Janina 73, 91
Zawada Franciszek 19, 20, 23, 25, 29,
31, 34, 43, 51, 69, 73, 74, 100, 102,
103
Zawadzki 64
Zdrodowski Marian 101
Ziólkiewicz Franciszek 25
Zoń Jan 73, 80, 91
Zoń Maria 73

Żertka Janina 19, 52, 74, 55
Żertka Paweł 30, 52, 73, 91

Cieszyńska Drukarnia Wydawnicza
Cieszyn, ul. Pokoju 1
Zam. nr 568-K-77 800 P-20

MIEJSCA STRACENI

DOKONANYCH PRZEZ OKUPANTA W LATACH 1939–1945 NA TERENIE USTRONIA

1. Sztwiertnia Jan, Tomiczek Józef	13. Zoń Jan
2. Witala Franciszek, Szarzec Rudolf,
Nowak Rudolf, Krysta Józef i Błasz-
czyk Józef	14. Wolny Józef, Siedlaczek Jan
3. Krysta Franciszek, Jaworska Krystyna	15. Szubert Rudolf, Cichy Jan
4. Miech Alojzy	16. Dustor Alojzy, Kubaszczyk Mateusz
5. Stec Wincenty	17. Macura Paweł, Byrtek Bolesław
6. Jeniec radziecki	18. Pawlitko Jan i Pawlitko Anna
7. Krysta Franciszek	19. Myrmus Paweł
8. Berger Maksymilian	20. Bujok Jan
9. Sztwiertnia Józef	21. Cembala Jakub
10. Mider Antoni	22. Siedloczek Józef
11. Partyzant radziecki	23. Banach Emil
12. Szubert Tomasz i Stefania, Sikora Jan,
Matysiak Wincenty, Mac Władysław	24. Poloczek Michał
	25. Gil Rudolf
	26. Starzyk Klemens, Bujok Jan, Badura
Alojzy, Polok Jan, Pytel Jan, Śliż Paweł